SPRAWOZDANIE

DYREKCYI C. K. WYŻSZEGO GIMNAZYUM z JĘZYKIEM WYKŁADOWYM POLSKIM w KOŁOMYI ZA ROK SZKOLNY 1911/12.

TREŚĆ:

1. WIŚNIEWSKI MARYAN: Wizya w zakończeniu „Nieboskiej komedyi" i epilog „Irydiona" w związku z poglądami Brodzińskiego: - - - - - -
2. CZĘŚĆ URZĘDOWA.

W KOŁOMYI 1912.
Nakładem funduszu szkolnego.

4953 Z drukarni A. J. Mizlewicza pod zarządem Feliksa Dolińskiego w Kołomyi

SPRAWOZDANIE
DYREKCYI
C. K. WYŻSZEGO GIMNAZYUM
Z JĘZYKIEM WYKŁADOWYM POLSKIM
w KOŁOMYI
za rok szkolny
1911|12.

TREŚĆ:

1. **Maryan Wiśniewski**: Wizya w zakończeniu „Nieboskiej komedyi" i epilog „Irydiona" w związku z poglądami Brodzińskiego.
2. **Część urzędowa.**

W KOŁOMYI 1912.
Nakładem funduszu szkolnego

4953 Z drukarni A J. Miziewicza pod zarz. Feliksa Dolińskiego w Kołomyi.

Wiśniewski Maryan.

Wizya w zakończeniu „Nieboskiej komedyi“ i epilog „Irydiona“ w związku z poglądami Brodzińskiego.

W KOŁOMYI 1912.

Odbitka ze Sprawozdania c. k. gimnazyum z polskim językiem wykładowym w Kołomyi za rok szkolny 1911/12.

Wizya w zakończeniu „Nieboskiej Komedyi“ i epilog „Irydiona“ w związku z poglądami Brodzińskiego.

Uderzające jest pokrewieństwo ducha między Brodzińskim a Krasińskim, jakkolwiek zdajemy sobie sprawę z tego, że Brodziński to ptak małego lotu w stosunku do twórcy „Przedświtu“.

Jeżeli mimo to zestawiamy tych dwóch poetów tak nierównej miary: talentu i geniuszu poetyckiego, to raz ze względu na ich zbliżone poglądy etyczne, i społeczne a po części filozoficzne i literackie a powtóre dlatego, iż Brodziński zdaje się odgrywać pewną rolę w twórczości autora „Nieboskiej“, „Irydyona“ i „Resurrecturis“.

Już sama organizacya umysłu czyni ich bardzo podobnymi do siebie. Obaj nie tworzą prawie nigdy pod wpływem bezpośredniego natchnienia; u obu twórczość nie umiała się rozwijać, dopóki nie skrystalizowała się najpierw w ideę, by potem dopiero przyoblec ją w konkretne kształty.

„Nieboska komedya“ i „Irydion“ były wyrazem filozoficznych poglądów Krasińskiego, przejętych z literackiej atmosfery francuskiej. Ukrytą ewolucyę tych pojęć zawierają listy Krasińskiego, pisane do Reeve'a i innych osobistości. Tak samo i „Przedświt“, poprzedziła teorya: ideową treść do niego czerpał poeta z „Traktatu o św. Trójcy“, w którym poprzednio doszedł logicznie do sformułowania poglądu na Polskę i jej Chrystusową rolę w dziejach ludzkości. Poezya „Psalmów“ płynęła już z tego samego źródła a wyrobiony raz system w niewielu tylko kierunkach zyskał silniejsze rozwinięcie.

Tę samą cechę twórczości widzimy także u Brodzińskiego. Każdorazowy utwór jego, to wyraz kształtujących się pojęć literac-

kich, zapatrywań na poezyę, jej zadania, oraz cele. Tak było z „Pieśniami rolników“, które były owocem usiłowań stworzenia artystycznej pieśni ludowej; podobnie „Wiesław“ miał odpowiadać teoretycznym poglądom, wyrażonym w rozprawie: „O klasyczności i romantyczności“; znane zaś nam fragmenty: „Dworu w Lipinach“ czyniły zadość pojęciom literackim, jakie Brodziński — teoretyk wyraził w rozprawie: „O idylli pod względem moralnym“.

Podobieństwo to mimowoli się nasuwa; nie przywiązujemy też większej wagi do tego i nie chcemy łączyć i tłómaczyć jakimś wpływem i oddziaływaniem wzajemnem na siebie obu poetów, o których osobistych stosunkach nie wiele da się zresztą powiedzieć.

Krasiński znał niewątpliwie autora rozprawy: „O klasyczności i romantyczności“. Spotykać się z nim musiał w Warszawie: śpiewak „Wiesława“ bywał przecież na obiadach czwartkowych w domu Jen. Winc. Krasińskiego, gdzie się zbierały powagi klasyczne i talenta z obozu romantycznego[1]).

Co więcej, Krasiński słuchał prelekcyi Brodzińskiego w uniwersytecie warszawskim, jak to widać z aktu tego uniwersytetu w sprawie znanego nam zajścia między Krasińskim a Łubieńskim po pogrzebie senatora Bielińskiego w 1829. r.[2])

Krasiński, niby zraniony ptak, opuszczał wtedy dziedzictwo mazowieckie, udając się z rozkazu ojca do Genewy, gdzie odrazu dostał się w filozoficzną atmosferę poetów i pisarzy francuskich, tworzących po zawodach rewolucyi francuskiej systemy celem uszczęśliwienia ludzkości.

Ballanche, Michelete, Cousin, Quinet, jakoteż inni poeci — filozofowie porewolucyjni nauczyli Krasińskiego spoglądać na jednostkę, społeczeństwo i ludzkość z wyższego, ogólno-ludzkiego stanowiska, wpajając w niego wcześnie ideę ludzkości jako jednolitego idealnego podmiotu dziejów.

Filozoficzny pogląd czerpał Krasiński nie tylko z literatury; przejmował go także z saint-simonizmu i wolnomularstwa, patrzących również z tych wyżyn na ludzkość. Ideami tej sekty oraz zakonu przepojona jest twórczość autora „Nieboskiej komedyi“ i „Niedokończonego poematu“, ale o ile saint-simonizm potępiony jest w „Nie-

[1]) Por. Siemieńskiego „Obóz klasyków“ str. 24. — Kraków 1866.

[2]) Zob. Kallenbach: „Z. Krasiński“. Uzup. t. I. 341.

boskiej“, to wolnomularstwu zdaje się twórca „Resurrecturis“ okazywać sympatyę, nie widząc w niem niezdrowych i destruktywnych pierwiastków.

Wiele rysów podobnych, jakich dopatrzeć się można u Krasińskiego i Brodzińskiego, zdaje się mieć źródło w ich masońskim na świat poglądzie, na co jeszcze zwrócimy uwagę.

W Genewie zatem w latach 1829—1832. odbył się główny rozwój myśli Krasińskiego w związku z poezyą i literaturą francuską, prądami i środowiskiem, o które uderzały fale europejskich wypadków, zabarwionych wspólną cechą: objawami walki ekonomiczno-społecznej.

Krasiński, który jeszcze w okresie warszawskim, jako młodziutki autor powieści historycznych, pisanych w duchu Walterscottowskim, od samego początku swego zawodu literackiego okazywał pewne skłonności romantyczne, wyrobił się teraz na zdecydowanego romantyka, lecz w ogólno-europejskiem tego słowa znaczeniu, niezależnie nie tylko od Brodzińskiego, ale i całej romantyki polskiej.

Stąd ta bezosobistość i ideowa barwa pierwszych arcydzieł Bezimiennego poety, które na łodydze jego twórczości błyszczały jak dwa egzotyczne kwiaty; poeta zaś, wnosząc „Nieboską“ i „Irydiona“ do skarbca literatury polskiej, zjawiał się jako olbrzymi samotnik, odrębnemi drogami kroczący i nierozumiany przez współczesne społeczeństwo, dopóki jako autor „Przedświtu“, nie zespolił się z uczuciami całego narodu.

I Brodziński dopiero jako autor: „Mowy o narodowości Polaków“, drukowanej 1831. r. i „Posłania do Braci Wygnańców“[1]), napisanego w 1835. r. zyskał powszechną cześć i uznanie wśród znękanego społeczeństwa, do którego, niby natchniony prorok, przemawiał mistycznym głosem.

Ale wtedy, gdy się zjawiał w literaturze jako pierwszy reformator naszej poezyi, pozostał zupełnie odosobniony tak ze swoją teoryą polskiej romantyczności, jak i całą twórczością poetycką i działalnością krytyczną, przypadającą na czas toczącej się wojny literackiej w piśmiennictwie polskiem.

---

[1]) „Posłanie“ wyszło z druku wprawdzie dopiero w 1838. r. ale zaraz po napisaniu rozeszło się w odpisach po emigracyi — (Por. Chmielowskiego: K. Brodziński. Bibl. Powsz. str. 85.)

W tej burzliwej poezyi i literaturze doby wojującego romantyzmu i klasyczności w pierwszych dziesiątkach lat XIX. wieku, toczy się wprawdzie na ich powierzchni walka literacka, ale głębiej, spodem płynie z żywiołową siłą prąd drugi, rewolucyjny.

Rzecz to uwagi godna, na co zresztą zwrócono już uwagę, że romantyzm polski, choć się rozwijał pod wpływem ogólno europejskiego prądu, od samego zaraz początku przybrał odmienną fizyonomię, wnosząc ze sobą wskutek wyjątkowego położenia politycznego porywy do wolności i rewolucyjny element: w społeczeństwie polskiem pojmowano romantyzm jako przewrót raczej polityczny, niż literacki.

O ile w zagranicznej poezyi dokonał się łatwo przewrót w dziedzinie pojęć estetycznych, w Polsce przyszło do gwałtownego starcia. Klasycy bowiem warszawcy, konserwatystami zarazem będąc w polityce, nie chcieli ustąpić z pola, jakby przeczuwając, że zetrzeć się mają ze sobą nie tylko dwa kierunki literackie, ale dwa poglądy na świat, dwa stanowiska polityczne, że z pęknięciem ich reguł pisarskich, runie także ich polityczny porządek.[1])

Brodziński był podobnie, jak wszyscy prawie starsi mężowie w Królestwie Kongresowem przeciwnikiem gwałtownych przewrotów i rewolucyjnego ruchu, jaki propagowali romantycy. Romantyzmowi sprzyjał od początku, przeczuwając że prawidłowy rozwój pierwiastków w nim zawartych, musi jego ideałowi zapewnić zwycięstwo. Potępiał jednakże wszelkie skrajności tego kierunku, nie będąc zależnym od panującego prądu.

W poezyi i literaturze miał Brodziński swój odrębny ideał. Już w poemacie „O poezyi", składając swoje, „Credo literackie", mówił.

..Maluj to morze kłosów..
Wiecznie zielone lasy...
Stada błądzące w polach...
Ruiny, smutne świadki, dawnej duchów chwały,
Mogiły, co z ojczyzną synów pochowały.[2])

To samo hasło głosił w programowej swojej rozprawie z 1818 r., dając w niej pierwszy u nas definicyę romantyczności polskiej w myśl ogólnej zasady, przejętej od Herdera: unarodowienia poezyi.

---

[1]) Por. Siemieńskiego „Obóz klasyków" Str. 114.
[2]) Pisma Brodzińskiego T. I. 68/9

To też mimo wielu ustępstw dla nowego kierunku, romantyczność polska miała przybrać odrębną narodową cechę stosownie do charakteru narodu polskiego, spuścizny przeszłości i tradycyi przez tę przeszłość przekazanej.

Stosownie do tych poglądów romantycznością polską być powinny: „nasze niegdyś miasta, których obwody już czarna rola przykryła, smutne grody, w których nasi królowie przemieszkiwali a do których murów teraz wieśniacy swoje strzechy przytykają; stolica, gdzie teraz na oddzielnej ziemi śpi tylu naszych rycerzy; mogiły przodków, które po niwach naszych wszędzie napotykamy.“[1])

Brodziński, szerząc kult grobów i mogił i zalecając zwracać się do nich jako do świadków dawnej sławy, sam nigdy nie spełniał rad, jakie dawał polskim romatykom. W części tylko, czyniąc zadość stawianym przez siebie warunkom, w każdym niemal utworze swoim umieszczał dla nadania mu rodzinnej barwy jakiś nastrojowy widok zachodzącego słońca, albo kościołek z modrzewia, mogiłę lub spróchniały krzyż przy drodze, najczęściej wszystkie te dekoracye razem, choć nie zawsze umiejąc się ustrzedz zabijającej jednostajności.

Podobnie wszystkie prace literackie Brodzińskiego do 1831 r. są dowodem, że myśl jego jakby na miejscu stała: Brodziński powtarzał w nich jedne i te same myśli, które już wypowiedział w programowej rozprawie „O klasyczności i romantyczności.“

Ale Brodziński, nie będąc zresztą oryginalnym myślicielem, okazał się nadzwyczaj zręcznym eklektykiem, samodzielnie myśli, przejęte z krytycznych pism niemieckich estetyków i filozofów przerabiając i rozwijając je pierwszy u nas w stosunku do dziejów i literatury narodu polskiego.

W tem też leży jego doniosłe i dziejowe znaczenie.

Podwaliną teoryi romantyczności polskiej Brodzińskiego stały się filozoficzne pisma Herdera, który był ulubionym mistrzem autora rozprawy „O klasyczności i romantyczności“. Herder też, wedle słów własnych Brodzińskiego, nauczył go „cnoty autorskiej“; od niego przejmował Brodziński historyczne i historyozoficzne poglądy, stając się przez to samo blizki Krasińskiemu, który wychowany w atmosferze ewolucyjnej filozofii pisarzy francuskich, jeszcze w dobie tworzenia „Irydiona“, dostał się w kolejnem następstwie

[1]) Pisma Brodzińskiego T. III. 90.

pod wpływ pokrewnej duchem ewolucyjnej filozofii Herdera i innych niemieckich filozofów.

Na ten czas właśnie przypada także wedle wszelkiego prawdopodobieństwa lektura Brodzińskiego mianowicie jego „Mowy o narodowości“ i „Posłania“, które z pewnych względów zwróciły baczniejszą uwagę autora „Nieboskiej Komedyi“ na Brodzińskiego — mistyka i myśliciela polskiego.

W estetycznych poglądach Brodzińskiego odbił się przeważnie wpływ Schillera, mianowicie jego rozprawy: „O naiwnej i sentymentalnej poezyi“, która była także podstawą dla wszystkich teoretyków niemieckiej i francuskiej szkoły romantycznej.[1]

Na tych samych estetycznych teoryach Schillera t. j. na jego podziale poezyi, opartym na psychologicznych warunkach: na naiwną i sentymentalną, z których podstawą pojmowania pierwszej jest realistyczna, drugiej idealistyczna natura, zdaje się i Brodziński opierać.

Czyniąc bowiem granicę między klasycznością a romantycznością, „klasyczność — mówi — ograniczając wyobrażenie, do jednego nas przedmiotu sprowadza; romantyczność od przedmiotu do nieskończoności unosi. Tamta jest fantazyą zewnętrzną, zmysłową druga jest wewnętrzną, nieskończoną. Dla Homera wszystko było ciałem, dla romantyków naszych wszystko jest duchem“[2]).

Podług Schillera człowiekowi pierwotnemu, który żyjąc w naturze, czuł się szczęśliwym i tworzył w swej naiwności dzieła niespożytej sztuki, jak Grecy, wniosła kultura rozdwojenie z naturą i refleksyę, wiodąc go do sztuki sentymentalnej. Cechą jej wieczna tęsknota za naturą i utraconem szczęściem.

W rozprawie Brodzińskiego wiele miejsc wskazuje na blizki związek z poglądami Schillera. I Brodziński mówi: im dalsi od natury, tem żywiej porywa nas tęskność ku niej; cechą zaś tego, co sprawia romantyczne czucie, jest podług Brodzińskiego „miły smutek, jak mgła towarzyszka jesieni, bo tylko uczucia wspomnień i tęsknoty obudzać może.[3])

---

1) Por. Barewicza „Schiller i t. z. romantyka polska“ str. 21/22,

2) Pisma Br. T. III. 35.

3) Pisma Br. T. III. 20, 22, 23,

Jest więc romantyczność Brodzińskiego właściwie sentymentalną poezyą Schillera, tylko Brodziński temu smutkowi człowieka cywilizacyi chciał nadać pewien określony kierunek, łącząc go odnośnie do naszych warunków, ze wspomnieniem utraconej wolności i ojczyzny.

Owa tęsknota, o której Brodziński wspomina, oraz smutek jaki zapanował nad duchem narodu polskiego, odkąd stracił niepodległość, miały nadać romantyczności polskiej odrębną cechę a zarazem zastąpić filozoficzną mistykę zagranicznej poezyi romantycznej tak, jak cudowne losy naszej krainy i nasza tradycya zastąpić miała jej drugi element mianowicie rycerskość wieków średnich.

Brodziński, choć był jednym z pierwszych, który usiłował rozsadzić zaklęte koło klasycznego świata, sam poniekąd zacieśniał swobodę twórczości poetyckiej. Nie występował też jako zdecydowany romantyk, jak to czynił Mickiewicz[1]), który składając swoje wyznanie poetyczne w wierszu p. t. „Romantyczność“, oraz w przedmowie do swoich poezyi, wyraz romantyczność brał w właściwem jego znaczeniu, jakie mu nadali Anglicy i Niemcy. Szukając zaś narodowych motywów w poezyi, chciał je widzieć jedynie w tej oprawie, w jakiej je podawali angielscy i niemieccy romantycy, gotów zarazem zerwać nie tylko ze starożytną klasycznością, ale i z przeszłością, oraz tradycyą, przesiąkłą pojęciami rzymskiemi i greckiemi, jak również estetycznym kodeksem francuskim.

Krasińskiego, wychowanego pod wpływem romantyzmu francuskiego, nie mogła również zadowolić definicya narodowej romantyczności Brodzińskiego. Różnica ich wybitnie się zaznacza, gdy n. p. Krasiński mówi[2]), że poezya tyczy się rodu człowieczego całego, a nie jednego kraju, jednego łachmana czasu i przestrzeni. Lecz, gdy dalej pisze, że ona wieczność i nieskończoność garnie pod skrzydła swoje i dlatego właśnie była zawsze i być zawsze musi religijną, albo w innem miejscu[3]), podobnie się wyrażając twierdzi, że religia jest skrzydłem, którego cień na poezyę wiecznie zlewać się winien: zdaje się zupełnie zgadzać z poglądami Brodzińskiego, który określając stosunek poezyi do religii, również twierdzi, iż

---

[1]) Por. Pam. Lit. 1890 str. 48 Mick. — Brodz. przez Z. Hordyńskiego.

[2]) Listy do K. Gaszyńskiego T. I, 45.

[3]) Listy T. I, 13,

poezya po całej kuli zawsze jawiąc się z religią, nią być namaszczoną winna. Wszystkie prawdziwe geniusze są i były czcicielami religii a poezya była najprzód sługą religii i być nią zawsze powinna[1]).

To też Krasiński zrazu kosmopolita, z czasem poeta nawskróś narodowy, już w „Nieboskiej Komedyi", zupełnie wyraźnie w epilogu „Irydiona" łączność tych tragedyi z narodem polskim zaznaczając, coraz więcej zbliżał się poglądami swymi do Brodzińskiego w miarę, jak sam ze sfery ogólno ludzkich zagadnień przechodził do rozwiązywania problemów, dotyczących bytu narodu i w tym zakresie odtąd wyłącznie się obracając.

Ideał Brodzińskiego unarodowienia poezyi polskiej odnieść miał zwycięstwo dopiero po 1831 r., kiedy to poezya siłą samych faktów, niezależnie od Brodzińskiego stawała się wyłącznie narodową. Przed powstaniem listopadowem stał Brodziński jeźli nie na stopie wojennej to zupełnie odosobniony od romantyki polskiej.

Poglądy Brodzińskiego były w sprzeczności z poglądami i postulatami romantyzmu pierwszej doby, pierwszego rozmachu, kiedy to chodziło nietylko o zburzenie klasycyzmu, ale i wszelkich tam, stawianych swobodnej twórczości.

Im więcej romantycy stawali się skrajnymi, Brodziński odsuwał się od nich, przechodząc do obozu ich przeciwników. Właściwie wznosił się on ponad wojujący romantyzm i klasyczność, zjawiając się jako trzecia strona wojująca, bo i klasycy silnie podejrzywali Brodzińskiego co do jego ortodoksyi i to, co on o nich pisał, było właściwie wyrokiem ich potępienia.

Romantycy zaś nie wtajemniczali Brodzińskiego do zamiarów, które wyjawili w 1831 r. i w pismach emigracyjnych. Jeżeli Brodziński potępiał fałszywe teorye romantyków, to występował w obronie literatury i powolnego rozwoju jej oświaty.

Klasycyzm warszawski jako system przeżyty i sztuczna kombinacya sprzecznych pierwiastków już sam w sobie nosił zarody śmierci.

Romantycy nie obawiali się też rywalizacyi ze strony klasyków; dla nich cały ten spór był tylko zręcznym manewrem politycznym.

W poprzek ich zamiarom tajnym stawał jedynie Brodziński, głosząc swoje literackie poglądy i zalecając umiarkowanie w twór-

---

[1]) Pisma Brodz. VI. 134/5 V. 326/7.

czości poetyckiej w przeciwieństwie do teoryi młodej literatury, usiłującej przez wzbudzenie egzaltowanych uczuć wśród młodzieży na polu poezyi, przygotować ich do politycznych wypadków.

Szczególnie dwie rozprawy Brodzińskiego, napisane przed samym wybuchem powstania listopadowego mają charakter ostrej polemiki z obozem romantycznym. W obu tych rozprawach: „O krytyce“ i w związku z nią zostającej: „O egzaltacyi i entuzyazmie“ potępiona jest bezprawidłowość nowej szkoły a zarazem budzenie namiętności i sztucznych uczuć napiętnowane jest jako nadużycie sztuki.

Rozprawy te wywołały, jak wiadomo namiętną powódź ze strony romantyków, którzy zarzucali Brodzińskiemu, iż przytłumia szlachetne porywy serca i usiłuje stworzyć „rogatki“ przeciw nowym ideom“.

Niedługo potem zanucili romantycy pieśń bojową. A Brodziński?

On się przyłączył do tego chóru, ogłaszając rewolucyjne wiersze w „Patryocie“, w „Nowej Polsce“ i „Kuryerze“. Co więcej. W „Mowie o narodowości Polaków“, pisanej zaraz po upadku powstania i w późniejszem nieco „Posłaniu do Braci wygnańców“ odezwały się uczucia egzaltowane: narodowy mesyanizm.

Romantyzm w najogólniejszem pojęciu, poezyą pragnienia będąc, w Polsce mógł się najbujniej rozwinąć, bo i dążenia narodowościowe i idealna filozofia, owe dwa główne elementy zagranicznej poezyi romantycznej, zgodne były z uczuciami i pragnieniami narodu polskiego po utracie niepodległości. Romantyzm zaś, idąc w parze z filozofią idealną, w przeciwieństwie do klasycyzmu, wspartego na racyonalistycznej filozofi, otwierał na oścież wrota nieskończonym pragnieniom i postulatom celem dopełnienia nie mogącej zadowolić rzeczywistości.

Tym gorącym postulatem polskiego romantyzmu była niepodległość ojczyzny. Powstanie listopadowe było wprowadzeniem w czyn ideału polskich romantyków; gdy ono zawiodło i stracono wiarę w siły fizyczne, odezwała się reakcya, przesilenie filozofii spekulacyjnej a powrót filozoficzny do wiary.

Mesyanizm narodowy, przejęty również ze sfery uczuć europejskich, wchodzi odtąd jako nieoddzielny składnik romantyzmu polskiego i znajduje najpełniejszy wyraz w poezyi narodu, który

chcąc zachować swą odrębność, niedolom społeczno politycznym i ciosom rzeczywistości przeciwstawiał potęgę i moc ducha.

Brodziński, jak był pierwszym reformatorem naszej poezyi, tak się miał stać pierwszym apostołem mesyanicznego kierunku w naszej literaturze po 1831. roku jako autor „Mowy o narodowości“ i „Posłania“.

Objawy mesyanizmu w literaturze niepodległej Polski, widoczne w „Lamencie“ Starowolskiego i „Psalmodyi“ Kochowskiego mają z natury rzeczy inne znamiona, niż podobny kierunek, zjawiający się po rozbiorach. „Bard polski“ Czartoryskiego, napisany w 1795. r. jest już wizyą Polski cierpiącej, bolesnem żegnaniem się z nią, opromionionem słabym tylko błyskiem lepszej przyszłości. W XIX. w. u Woronicza jest już silna, religijna wiara w przyszłość Polski, zapowiedziana wróżbą Sybilli. Francusko-polski mesyanizm, rozwijający się około 1818. r. we Francyi. miał więcej kosmopolityczny charakter. Hoene-Wronski bowiem, który pierwszy ujął mesyanizm w pewien system filozoficzny, nadając mu przyjętą od tąd nazwę tego kierunku religijno-politycznej nauki, przeczuwając nadejście epoki Ducha św. dla dopełnienia dzieła odkupienia świata, zapowiadał reformę całego społeczeństwa ludzkiego, podporządkowując tem samem cele własnej ojczyzny interesom ogólnym.

Rozwijał się zatem zwolna i rósł cicho mesyanizm, dopóki po powstaniu 1831. r. nie wystrzelił w bujny kwiat. Brodziński nadaje wówczas mesyanizmowi kierunek ściśle narodowy, szukając dla niego poparcia i dowodów w sprawiedliwości Boskiej i przeszłości narodu polskiego.

Podstawą mesyanizmu Mickiewicza (w „Księgach narodu“ i „Pielgrzymstwa polskiego“) były zdaniem Arabażyna,[1]) Hordyńskiego[2]) i innych, poglądy Brodzińskiego, choć Chmielowski zdaje się nie widzieć genetycznego związku między utworami wspomnianych poetów.

Mistycyzm Brodzińskiego odbić się miał również w twórczości autora: „Nieboskiej i „Irydiona“. Wpływ ten, ogółem biorąc, nie sięga wielkich rozmiarów; ogranicza się do epilogu „Irydiona“ i to samego zakończenia, dopisanego z początkiem 1836 roku. Być

---

[1]) Arabażyn str. 365.

[2]) Hordyński str. 87 Pamiętnik literacki 1890,

może, że i scena wizyi Chrystusa, w zakończeniu „Nieboskiej Komedyi“ nie jest bez związku z poglądami Brodzińskiego jako autora „Mowy o narodowości“, jeżeli w jej koncepcyi i postaci Chrystusa, wstępującego w dzieje ludzkości, widzieć będziemy nie tylko zapowiedź nowej ery, lecz także pierwszy wyraz, choć nie zupełnie jeszcze uświadomionego kierunku w twórczości Krasińskiego, mesyanizmu polskiego.

Krasiński zresztą nie był nigdy tłumaczem obcych pomysłów i z własnych przeżyć duchowych, z życia, które ciężkimi ciosami rzeźbiło potężne kształty ducha poety, dobywał problemów; lektura pomagała tylko rozwojowi jego myśli. Podobnie rzecz się miała i z Brodzińskim, który zdaniem naszem przynajmiej, wywrzeć miał wpływ na twórczość Bezimiennego — poety.

Zwrócić tu należy uwagę na podobieństwo poglądów obudwu poetów, wynikłe z przesiąknięcia pokrewną atmosferą filozoficzną: niemiecką u Brodzińskiego i płynącą z tego samego źródła, francuską u Krasińskiego. Ważniejszym momentem jednakże jest stosunek tych poetów do powstania z 1831. r. W różnicy stanowisk, jakie zajęli obaj poeci, tkwi też zdaniem naszem geneza wpływu Brodzińskiego na Krasińskiego.

Jeżeli Brodziński dał się unieść ogólnemu prądowi i aczkolwiek sam ze wzgędu na przedwczesną starość udziału w niem nie brał, za to innych prąc do wojny rewolucyjną poezyą, mógł się stać piewcą powstania po jego upadku, to u Krasińskiego rzecz się miała zupełnie inaczej. Krasiński za Polskę się nie bił.

W kolizyi między uczuciem synowskiem a obowiązkiem względem ojczyzny postawiony, ulegając woli ojca, stworzył sobie tem samem źródło niewymownego cierpienia i bolu, który niebawem miała z głębin ducha wyrzucić potężna fala poezyi. Uczuciowy nastrój Brodzińskiego mógł przybrać mesyaniczny kierunek; u Krasińskiego przeciwnie: łatwo jest wytłumaczyć psychologicznie jego głuchy żal do powstania. Wypadki 1831. r. podniosły też Brodzińskiego do godności niemal proroka; ten sam fakt powstania wtrącił Krasińskiego w położenie fałszywe i bez wyjścia. Jeżeli Brodziński, skłonny zawsze idealnie na świat spoglądać, popada teraz w krańcowy optymizm, Krasiński pod wpływem tego samego wypadku staje się skrajnym pesymistą, tworzącym sobie

równocześnie filozofię cierpienia w duchu Ballanche'a, upatrującego w cierpieniu środek zdobywania coraz wyższej wartości.

Pierwsze dwa arcydzieła Krasińskiego były wyrazem tej filozofii oraz wcieleniem skrajnego pesymizmu. Ale od pierwszej koncepcyi tych tragedyi do ich ostatecznej redakcyi, upłynęło lat kilka duchowej walki poety, a z fermentu tego miał się wyłonić jaśniejszy pogląd, przezierający z optymistycznego zakończenia „Nieboskiej" i „Irydiona". Do przełamania pesymizmu w obu utworach Krasińskiego, ściśle związanych z powstaniem 1831. roku, Brodziński swoim głębokim, historycznym, mistycznie zabarwionem poglądem na Polskę i przekonaniem o dziejowej konieczności jej odrodzenia, przyczynić mógł się więcej, niż ktokolwiek inny.

Brodziński znany był przedtem powszechnie jako przeciwnik rewolucyjnych przewrotów: tem większą wagę miały dla Krasińskiego poglądy Brodzińskiego, który w powstaniu 1831. r. widział misyę nałożoną na naród przez samego Boga, Chrystusa Bogiem Polaków zowiąc, za ludzkość cierpiących.

Zwracał też Brodziński powszechną uwagę na siebie wśród emigracyi przez swój stosunek i zmianę co do idei powstania. I Mickiewicz tak oceniał Brodzińskiego w „Kursach liter. słow." z 1842. r.[1]), patrząc co prawda wówczas przez pryzmat doktryny Towiańskiego. Jednostronnie więc spoglądał na całą działalność Brodzińskiego, rozróżniając w niej dwa okresy, których granicą jest rok 1830. Rewolucya tego roku miała go podźwignąć z wątpienia, jakie go ogarnęło po upadku Napoleona. Za to zaś, że się ukorzył przed geniuszem narodu, niebo dało mu spojrzeć w daleką przyszłość.

Wiemy, że Krasiński wyrobił sobie jednostronny i ujemny sąd o powstaniu. Jednostronny dlatego, iż żył w obcem środowisku, zdala od Polski i jej życia w kraju i emigracyi; ujemny, bo powstanie to raniło nie tylko jego uczucia patryotyczne, ale i osobiste.

Chętnie więc dawał posłuch relacyom z kraju i emigracyi, skłonny widzieć w powstaniu listopadowem walkę nie narodową, ale ekonomiczno-społeczną, zwłaszcza, że takie prądy objawiły się prawie współcześnie w życiu zachodniej Europy mianowicie we Francyi i Anglii. Skłonny do uogólnień, przeświadczony o istnieniu pewnego prawa łączności i solidarności, jakiemu podlegają narody

[1]) str. 324/5.

europejskie ery chrześcijańskiej, wyrobił sobie Krasiński przekonanie, że całej Europie grozi walka społeczna. W tej myśli utwierdzały go hasła saint-simonistów, głoszących, że „Europa kona; przeszłość w gruzy się rozpada; przyszłość wstaje“.

Przez pryzmat tedy europejskich wypadków patrząc na Polskę i powstanie, widział w niem autor „Nieboskiej“ walkę klasową, nie narodową. Powstanie 1831. r. było zdaniem Krasińskiego początkiem katastrof; w najbliższej przyszłości miała się ta rewolucya społeczna rozognić i objąć płomieniem całą Europę, unicestwiając dotychczasowy porządek, na miejscu którego wykwitnąć miał nowy.

Do takiego wniosku dochodził Krasiński dzięki konsekwencyi w myśleniu, w związku i zgodnie z przekonaniem Ballanche'a, że wiek XIX. jest epoką przejścia, tworzenia się nowego społeczeństwa, podobną do tej, jaka poprzedziła tryumf chrześcijaństwa, zanim w ogólnem rozprzężeniu skonał pogański bóg klasyczny.

Wyrazem tych poglądów, jakie się w duszy poety krystalizowały, była „Nieboska komedya“, która zatem rozwiązywała problemy dotyczące wieku przejścia, oraz grożącej walki między przeszłością a przyszłością.

Fakt, że do tej walki z przyszłością staje tylko szlachta, arystokracya; dalej lokalizacya tej walki oraz sądu nad społeczeństwem i bohaterami tej tragedyi w okopach św. Trójcy, pozwalają przyznać „Nieboskiej Komedyi“, mimo jej kosmopolitycznego i europejskiego znaczenia, narodowy charakter. Związek jej z powstaniem 1831. r. wykazały zresztą ostatnie studya, poświęcone Bezimiennemu-poecie; na poglądach zawartych w tych dziełach, szczególnie zaś na studyum Kleinera, oparta jest niniejsza rozprawka, której celem jest rozwiązanie niektórych kwestyi, tamże poruszonych, w odmienny sposób.

Jest więc „Nieboska Komedya“ z jednej strony ujęta, stwierdzeniem, że europejskie życie posuwa się w dwu skrajnych kierunkach, mających się w starciu ze sobą unicestwić a zarazem przeczuciem, że na gruzach starego porządku ukształtuje się nowy, nad którym świat pracuje.

Pod innym kątem widziana jest tragedyą jednostek i społeczeństwa o braku serca, dlatego skazanych na zagładę.

Jako taka jest ona wcieleniem pesymizmu krańcowego, do którego dochodził Krasiński logicznie.

W związku z tem należy spoglądać na zakończenie poematu i wizyę Chrystusa w niego wprowadzoną. Krasiński szczególnie umiłował postać Chrystusa. Wcześnie też zrodziła się myśl u Krasińskiego, że Chrystus jest uosobieniem pewnego prawa, rządzącego ludzkością.

Równocześnie, pod bezpośredniem wrażeniem upadku powstania budzi się w duszy Krasińskiego myśl inna, mianowicie, że Polacy, są nowożytnym narodem wybranym i że przez nich przyjdzie odrodzenie: „Jeżeli przechodzimy przez tyle prób, to dlatego, że Bóg chciał czegoś od nas“[1]).

Z teoryi cierpienia, pojętego w duchu Ballanche'a wykwitał już wtedy pierwszy zarodek mesyanizmu. Kleiner, śledząc w swojem dziele rozwój myśli Krasińskiego, zaznaczył wyraźnie ten szczegół, widząc w tej filozofii cierpienia, jaką sobie tworzył Krasiński pod wpływem przeżyć 1831. r., genezę przyszłego mesyanizmu, ale słowa te odnosząc do Krasińskiego jako przyszłego autora: „Traktatu“ i twórcy „Przedświtu.“ Wskazując zaś na związek z filozofią Ballanche'a, widzi w niej źródło owego kierunku twórczości autora „Nieboskiej“, zwracającego się ku kwestyom ogólno ludzkim, bo i Ballanche'a filozofia cierpienia nie jest filozofią człowieka, ale ludzkości.

Zwrócono dalej uwagę na to, że o ile wizya, w której blaskach ginie Pankracy, jako znak sądu nad zbrodniami jest koniecznem zamknięciem tragedyi, to wizya tryumfującego Chrystusa jako znak nowej ery, zjawia się w poemacie, bez należytego tak psychologicznego, jak artystycznego przygotowania, z założeń nie danych w samym poemacie.

Podług Kleinera jest wizya Chrystusa głównie wyrazem owego pierwiastka uczuciowego, który się buntować poczyna pesymistycznym wnioskom rozumu: Krasiński, skłonny do antytecznego myślenia, dochodzić miał do wniosku, że w toku rozwoju panowanie jednego pierwiastka doprowadzić musi do panowania pierwiastka przeciwnego. Ponieważ współczesnej epoce przypisywał brak serca, miłości i wiary, przeczuwał nadejście epoki, gdzie te właśnie pierwiastki się objawią.

Kleiner podobnie jak Gerstman[2]), rozwiązując tedy kwestyę wizyi w zakończeniu „Nieboskiej komedyi“, każe zakończenie to

[1]) Corr. I XII. 1831.

[2]) Świat nadzmysłowy i teorya ewolucyi w pocz. fil. Krasińskiego str. 44.

nawiązać z dotychczasowemi dziejami myśli Krasińskiego t. j. teoryą ewolucyi i ideą ofiary chrześcijańskiej, jako czynnika ewolutywnego idei, wypływającej z Ballancheowskiej filozofii cierpienia i jego charakteru ofiarnego, podług której ludzkość ma dążyć do pierwotnej świetności przez cierpienie, będące ekspiacyą a zarazem i ofiarą.

Na tych poglądach się opierając, możemy pójść o krok dalej, widząc w wizyi Chrystusa, nie tylko symbol wiary i miłości, ale pojmując Chrystusa, wstępującego w dzieje ludzkości w duchu mesyanizmu narodowego, szerzącego się właśnie w literaturze polskiej, a którego inicyatorem był Brodziński w „Mowie o narodowości“, napisanej w 1831. roku.

W utworze tym korzy się Brodziński przed geniuszem narodu polskiego, który do grobu wstąpić nie może, mając misyę przez Boga nałożoną; zarazem podnosi ten naród do godności Chrystusa, za ludzkość cierpiącego. Ideą jego było pod słońcem religii rozwinąć drzewo wolności i braterstwa; rozwijać się wewnątrz, aby się stać cząstką całości, do współdziałania całej ludzkości; naród ten przeczuł zdaniem Brodzińskiego — istotny ruch świata moralnego.

„Mowa o narodowości Polaków“ Brodzińskiego głosiła dalej, uprzedzonemu do powstania autorowi „Nieboskiej Komedyi“, że nasza rewolucya jest uzupełnieniem spokojnej rewolucyi Trzeciego Maja, tak jak wszystkie nasze walki były jedynie narodowemi; że nasze powstanie jest dalszym bojem Kościuszki: Polska to jedyny naród w Europie, który bez krwi rozlewu i gwałtownego obalenia dawnego porządku rzeczy, każdą chwytał sposobność, aby przyjść zwolna, organicznym porządkiem do swobód, jakich inne narody nie zaznały[1]).

Problemy w „Nieboskiej Komedyi“, przemyślane dawniej w związku z ewolucyjną filozofią francuską i przeżyciami własnemi poety pod wrażeniem wybuchu i upadku powstania listopadowego, skrystalizowały się ostatecznie w Petersburgu. „Nieboska“, napisana w 1833. r., wyszła jednakże dopiero w 1835. r.

Czy to opóźnieniu jest w związku z jakąś przeróbką? Kallenbach sądzi, że tak nie było. „Nieboska“ miała już w końcu 1833. roku niemal te same rozmiary, jakie znajdujemy w późniejszym drukowanym tekście, choć nieznając autografu, nie można w tym

---

[1]) Bibl. Mrówki. — Mowa o narodowości Polaków, Str, 4, 5, 6, 12, 16.

względzie wydać stanowczego wyroku. W każdym razie poeta dzięki bliższemu zetknięciu się z rodakami w Wiedniu i w miejscach kąpielowych, musiał zmienić swój jednostrony sąd co do idei powstania 1831 roku.

W tym czasie dojść mogła do rąk Krasińskiego „Mowa“ Brodzińskiego. Krasiński widział tedy w Brodzińskim skromnego myśliciela, patrzącego również przez szkła ewolucyjnej filozofii. Tylko o ile Krasiński był w całem tego słowa znaczeniu kosmopolitą i na całą ludzkość spoglądał, Brodziński obracał się wyłącznie w obrębie własnego narodu. Brodziński przez to samo mógł wywierać wpływ na Krasińskiego, który żyjąc w obcej atmosferze, obracał się dotąd tylko w sferze pojęć jednostki i ludzkości.

Argumenty, które w zakończeniu „Nieboskiej“ rzuca hrabia Henryk Pankracemu w obronie przeszłości i religii z nią związanej, zbliżone są bardzo do poglądów Brodzińskiego na religię i dziejową rolę szlachty polskiej i przemawiałyby w części za tem, iż utwór Brodzińskiego nie był obcy Krasińskiemu.

Pod magicznym wpływem optymistycznych poglądów Brodzińskiego, mógł Krasiński wprowadzić wizyę Chrystusa w duchu mesyanizmu narodowego, zwłaszcza, iż grunt duszy jego był już dobrze przygotowany pod przyjęcie takiej idei.

Możemy więc przypuścić, iż zjawiająca się na przejściu dwu epok postać Chrystusa w „Nieboskiej Komedyi,“ to pierwszy wyraz mesyanizmu w twórczości poetyckiej przyszłego autora „Przedświtu.“

Wizya Chrystusa, unoszącego się nad Polską, związana nie tylko z ewolucyjną filozofią Krasińskiego, ale także z optymizmem mesyanizmu polskiego, staje się dla nas więcej zrozumiałą. Ewolucyjna filozofia uczyła wprawdzie Krasińskiego, że ludzkość w pochodzie swoim i rozwoju ku Bogu dąży, ale poeta wbrew optymistycznym poglądom innych pisarzy, zwolenników tego kierunku myślenia, dochodził do pesymistycznych rezultatów tak w „Nieboskiej,“ jak i w „Irydionie“. Optymizm wnikał w duszę Krasińskiego z filozoficznych poglądów Brodzińskiego, owianych mgłą mistycyzmu.

Czy Krasiński po części sam nas nie upoważnia do tego przypuszczenia? Pozwalamy sobie przytoczyć jego własne słowa, wyjęte z listu pisanego, nieco później, bo już w 1844. roku do Kajetana Koźmiana. W liście tym niema w prawdzie wzmianki o Brodzińskim, ale jest mowa o wizyi w „Nieboskiej Komedyi,“ pojętej w duchu

mesyanizmu polskiego. W dopisku do wspomnianego listu, którego treścią jest nadzwyczaj pochlebna ocena poematu Koźmiana „Stefana Czarnieckiego,“ Krasiński, dając radę starszemu od siebie poecie — przyjacielowi, pyta się: „czyby w dalszej osnowie nie warto dać Stefanowi „conscientiam“ przyszłości Polski, której zapewne nie miał w myśli swojej, choć ona koniecznie z czynu jego wytryska. My dziś już możem widzieć — pisze dalej Krasiński — ku czemu Polska na świat ten zesłana stąpa! Możemy pojąć, co znaczy podobny krzyż, wystawiony na przejściu z jednej epoki do drugiej, krzyż na którym nie już Bóg — człowiek, ale naród jako jeden człowiek kona.

Czyż to nie znak wielkiej przemiany, powszechnego zmartwychwstania? Czyż na polu śmierci naszej, na polu politycznym, przez tę śmierć nie mamy się spodziewać wykupienia także i dla nas i dla całej ludzkości.[1])

W czasie, gdy Krasiński kończył „Nieboską“, nie miał jeszcze jasnej pewności o posłannictwie Polski. Po wzdętej fali poezyi „Nieboskiej“ i „Irydiona“ obniży się znacznie lot poetycki, ale własnie wtedy rozpocznie się praca mysli, kierowana postulatami serca celem wyrobienia sobie poglądu, na filozoficznej opartego podstawie. Wówczas logicznie dochodzić będzie, iż Polska ma wziąć czynny udział w tworzeniu przyszłości, by temu, co w „Nieboskiej Komedyi“ było tylko poetycką wizyą, nadać charakter filozoficznej prawdy. Drzemiący na dnie duszy pesymizm odezwie się nieraz jeszcze, dopóki filozofia heglowska nie wpłynie na wyrobienie sobie stałego sądu o Polsce.

Za szczyt rozwoju, uważając wtedy syntezę, a miarę jej wysokości widząc w jakości i ilości w złączonych w niej przeciwieństwach, Krasiński chętnie dopatrywać się będzie niezwykłych cech narodu polskiego, pozwalających wnosić o jego posłannictwie.

Krasiński, ujmując największe sprzeczności, jakie Polska w sobie godzi, widział je w niedbaniu o życie, gdy istniało ; miłości, gdy zaginęło, pewności, że to życie wrócić musi.[2])

Sprzeczności te podniesione są do pierwszorzędnego znaczenia, celem nadania wyższej wartości ich syntezie, choć te samy cechy niedawno przedtem były powodem potępienia całej przeszłości.[3])

---

[1]) Listy t. III. str, 113.

[2]) List 25/XII, 1841 Por. Kleiner II. 20

[3]) Por Kleiner; T. II. Kallenbach T. II. 290.

Dowodzi to o fermencie, jaki się jeszcze odbywał w duszy Krasińskiego, którego pesymistyczne poglądy nabierały coraz jasniejszej barwy. Tem samem stawały się coraz bliższe optymistycznym poglądom Brodzińskiego, który także spoglądając z filozoficznego punktu na przeszłość Polski, widział w niej również niezwykłe, rysy, chociaż nie przykładał do swych spostrzeżeń heglowskiej formułki tezy, antytezy i syntezy, gdy głosił, że „naród polski był jedynym narodem, który uprzedzając dzisiejszego ducha Europy przeszedł wszystkie ostateczności: Jedynym w świecie był skład jego rządu, jedyny upadek, jedynem powstanie i przerodzenie się; patryarchalność i rycerstwo; równość i arystokracya; wolność i ucisk; potęga i niemoc; zbytek i ubóstwo; heroizm i prywata; wojenny a tylko dla pokoju walczący; zgoła wszelkie słodkości i gorycze bytu politycznego aż do dna spelnił[1])“. Te poglądy są zarazem podwaliną „Mowy o narodowości Polaków“ z 1831. r.

Gdy zaś w kartach: „Z sycylijskiej podróży“[2]) stwierdzał Krasiński młodość Polski a zatem i zdolność do tworzenia przyszłości, mówiąc „nazwieszli ich (Polaków) kolebkę trumną lub też kolebką ich trumnę, nic nadto młodszego nie znam i to fenomen cudowny, bo zarazem mieści w sobie całą mądrość doświadczenia długiego w przeszłości, całą powagę i rozum śmierci, całą świeżość wiosny całą bujność życia“, odzywał się podobnie jak Brodziński, gdy głosil, że Polacy upadli, ale nie śmiercią naturalną wszystkim narodom, lecz w śród czerstwości gromem uderzeni, zginęli. To też stoimy w całej czerstwości młodocianego bytu a oraz sędziwego doświadczenia.[3])

Na utworzenie się jednak filozoficznego systemu Krasińskiego o Chrystusowości Polski i jej roli jako przewodniczki ludzkości, wpłynął Cieszkowski. Teorya bowiem tego polskiego heglisty pozwalała poznać przysłość w całym jej ostatecznym kierunku; nadto filozof ten dawał Krasińskiemu pojęcie woli i czynu społecznego a Krasiński, przyjąwszy raz, że wolą, czynem zdobywa się rozwój i zmartwychwstanie, logicznie dochodził, że Polska ma wziąć udział w tworzeniu przyszłości.

---

[1]) Pisma Brodzińskiego T. VI. 303.

[2]) Por. Kleiner II. 21.

[3]) Pisma Brodzińskiego tamże.

Przez pojęcie czynu społecznego otwierał zarazem Cieszkowski źródło twórczości Krasińskiego, skąd płynęła programowa poezya przysłości, poezya Psalmów.

4. Jednakże znacznie wcześniej, bo już w „Irydionie“ dawał poeta pozytywny program, którego nie było w „Nieboskiej Komedyi.“

„Irydion“, pojęty najogólniej jest tragedyą tego samego typu co „Nieboska“, zgodnie więc z poglądem Kleinera, możemy stwierdzić, iż podobnie jak „Nieboska Komedya“ także i „Irydion“ jest wcieleniem skrajnego pesymizmu na przyszłość najbliższą z optymistycznym widokiem w samem zakończeniu.

W przeciwieństwie jednak do „Nieboskiej Komedyi,“ właściwy dramat w „Irydionie,“ bez wstępu i zakończenia jest tylko tragedyą, nie sądem nad Irydionem

Sąd nad synem Hellady odbywa się dopiero wtedy, gdy już właściwy dramat był ukończony. Wtedy poeta począł sądzić swego bohatera tak ze stanowiska chrzescijańskiego, jak i idei ewolucyi ciągłej.

Irydion nie stał przecież na poziomie Henryka i Pankracego, których poeta potępiał za brak miłości i wiary. Krasiński bił się też długo z myślami i wahał, czy ma ze swoim Grekiem runąć do piekiel czy też ocalić jego duszę za to, że kochał Helladę: wreszcie po dlugiej walce ze sobą, wysłał swego bohatera do ziemi mogił i krzyżów.

Kallenbach wykazał na podstawie streszczeń utworu, podawanych przez poetę w listach do ojca i Réve'a, że zasadnicza myśl „Irydiona“, ulegając gwałtownym wstrząsnieniom, przechodziła następujący fazy:

1. Pierwsza mgławica z 1831 r. rozpacz patryotyczna więc: zemsta; jak Rzym Cezarów, tak północna potęga runie kiedyś. (Por. Adam Szaleniec).
2. W Petersburgu 1833 roku: zemsta wcielona w Greka; zemsta potępioną; rezygnacya i poświęcenie, ich wyrazem „Synteza“.
3. Za granicą 183$^4/_5$. roku: idea mściwości bierze górę; zemsta niepotępiona, choć Irydion ginie.
4. Mściwość postępiona: Irydion zgubiony na wieki. (Wstęp z końca 1835. roku.)

5. Ostatnia redakcya na samym początku 1836, roku: Irydion zbawiony modlitwą Kornelii, ale skazany na próbę powtórną w Polsce.

Zatem jeszcze w 1835. r. „Irydion“ kończył się potępieniem a Masynissa brał go na wieczność. Słowami ....Tyś podziękował za spodloną Romę, kończył się poemat Krasińskiego.

Wtej też myśli pisany jest cały wstęp z 1835. roku, który pozostał niezmieniony, pomimo iż poeta po zmianie planu dopisał w epilogu: „...stąd miałeś pójść, kędy miliony“ i dodał do zakończenia: spór o duszę Irydiona i nakaz Boży.

Ten nakaz Boży to niby echo programu, wyrażonego już „Syntezie“, głoszącej rezygnacyę i ciche, w chrzescijańskim duchu pojęte męczeństwo.

Na podstawie „Syntezy“ sądzi też Kallenbach, że Krasiński już w pierwotnym planie kończył poemat ocaleniem duszy Irydiona, ulegając w tem wpływowi Getego, btóry wybawiał Fausta z rąk szatana, każąc tryumfować dobremu nad złem.

Kleiner znowu tłumaczy optymistyczne zakończenie Irydiona podobnie jak w „Nieboskiej Komedyi“ ewolucyjną filozofią oraz teoryą ofiarnego cierpienia.

Ideał etyczny, oparty na poświęceniu i abnegacyi był istotnie tylko konsekwencyą tej filozofii cierpienia.

Lecz widzieliśmy, jak w toku tworzenia zamiar ocalenia Irydiona został poważnie zakwestyonowany. Tak było jeszcze w 1835. r., jak świadczy niezmieniony dotąd wstęp, przeczący dorobionemu zakończeniu z 1836. r., które zdaniem Kallenbacha było niespodzianką nietylko dla Masynissy, ale jest dziś jeszcze zagadką.

Krasiński, zakreśliwszy olbrzymie koło rozmyślań, powrócił istotnie do pierwotnej idei, wysyłając Irydiona do ziemi mogił i krzyżów, na powtórną próbę, ale rzecz to uwagi bardzo godna, iż stało się to właśnie wtedy, gdy po całej emigracyi rozeszło się „Posłanie“ Brodzińskiego a niedługo potem wieść o śmierci autora, który umarł w Dreźnie 10. października 1835. r. wracając z wód czeskich.

Śmierć Brodzińskiego odbiła się donośnem echem po całej Polsce i emigracyi a żal z powodu jego zgonu objawił się w licznych

wspomnieniach o jego życiu i działalności, oraz w elegiach na cześć jego pisanych.

Trzy odrębne na pozór fakty t. j. napisanie „Posłania“ i śmierć Brodzińskiego z końcem 1835. r., oraz ukazanie się w druku następnego roku „Irydiona“ Krasińskiego, pozostawałyby ze sobą w takim związku, iż śmierć autora „Posłania“, głośna wśród emigracyi, zwróciła uwagę Krasińskiego na ten utwór, który przyczynić się miał do ostatecznej redakcyi jego poematu z początkiem 1836. r. Sam epilog, w ostatecznej redakcyi jest pozytywnym programem, jaki poeta daje swemu Grekowi, wytrąciwszy mu pogański miecz z dłoni, wykazując zarazem daremność walki orężnej.

Ten program głosi prawie te same ideały, co „Synteza“ a zarazem bardzo jest blizki ideami etycznemi „Posłaniu“ Brodzińskiego, które jest właściwie programem, jaki dawał poeta rodakom.

„Mowa o narodowosci“, pisana bezpośrednio po upadku powstania, będąc wyrazem nastrojowego uczucia, nie dawała żadnego programu, podobnie, jak i Krasiński, zapowiadając w „Nieboskiej Komedyi“ nową epokę ludzkości, z innego, co prawda powodu, nie mógł się jeszcze zdobyć na pozytywny program, w ogólnych tylko zarysach kierunek przyszłości wytyczając.

Nie przywiązujemy większej wagi do tego, ale zaznaczyć wypada ten szczegół, że jak „Posłanie“ Brodzińskiego, znane także pod nazwą: „Poselstwo z ziemi ucisku do synów jej w rozprószeniu“, tak i „Irydion“, mianowicie jego zakończenie, dopisane z początkiem 1836. r. jest pozytywnym programem tych poetów.

W „Posłaniu“ brnął dalej Brodziński w mesyanizmie. Znalazło się w niem wiele poglądów, wyrażonych już w „Mowie“, ale poeta spotęgował jeszcze więcej idealizacyę charakteru i urządzeń politycznych polskich, nazywając całe życie narodu wizerunkiem Chrystusa, który cierpiał, konał i zmartwychwstanie dla pokoju świata.

W Brodzińskim — mistyku zdaje się odzywać dawny teoretyk polskiej romantyczności, kiedy mówi: że Chrystus jest w sercu i w uściech każdego Polaka, jak krzyżów pełne są drogi, pola i lasy nasze, jak pelne są mogił uczniów jego poległych, że każdy z męką narodu, mękę Chrystusa rozpamiętywa“.[1])

[1]) Posłanie str. 29. Bibl. Mrówki.

Dawna teorya romantyczności Brodzińskiego rozwiązywała teraz inny problem, już nie unarodowienia poezyi; w jej zakres wchodzi odtąd mesyanizm narodowy; zaś dawna teorya nabierała tem większego waloru, iż poezya po roku 1831. stawała się sama przez się narodową, skoro wszyscy, mając wlepione oczy w marę powstania, opiewali jego upadek i mękę narodu.

Brodziński jako poeta zamilkł już zupełnie, nie nastrajając już poetyckiej liry na ton mistyczny, możeby go i nie stać było dać swoim mesyanicznym poglądom wyraz w poetyckiej twórczości. Uczynić to miał dopiero Krasiński, w „Przedświcie", ale opierając się na własnym już systemie filozoficznym, do którego dochodził długą i mozolną drogą rozmyślań.

„Irydion" Krasińskiego, pozostałby dla nas śliczną i klasyczną rzeźbą, lecz mimo to obojętną, gdyby nie zakończenie poematu, wiążące tragedyę owego Greka z tragedyą narodu polskiego.

Tło tego zakończenia, nakreślone jest zupełnie w duchu romantyczności Brodzińskiego, zabarwionej religijną mistycznością.

Wysłanie Irydiona na północ, do Polski w imię Chrystusa do ziemi mogił i krzyżów, nad którymi unoszą się jęki aniołów Bożych przelatujących w nocy, pomiędzy zgorzałe chaty ubogich i pałace wygnańców; wszystkie te wyrazy dźwięczą jak słowa Brodzińskiego— romantyka i mistyka zarazem.

Nie chcemy zbyt daleko sięgać domysłami, lecz mimowoli nasuwa się przypuszczenie, że Krasiński w zakończeniu „Irydiona" składał zarazem hołd pamięci zmarłego właśnie Brodzińskiego.

Przecież i Mickiewicz, niedawno przedtem kończąc swój „poemat sielski", napisał epilog, gdzie jest mowa o poecie, któremu nad laur Kapitlu droższy był

„Wianek rękami wieśniaczki usnuty,
Z modrych bławatków i zielonej ruty..."

Słowa te odnoszą się do Brodzińskiego.

Mickiewicz uznawał blizkie powinowactwo duchowe, jakie zachodziło między jego epopeją a „Wiesławem"

Krasiński w filozoficznych i etycznych poglądach Brodzińskiego widział pokrewieństwo.

Już „Synteza“ Krasińskiego wyrażała myśl, iż nam się w udziale dostało: męczeństwo, krwawa praca, cierpienie, obiecując za to męczeństwo sławę i szczęście dla potomków.

To samo głosił Brodziński w „Posłaniu“, zalecając: „iść stosownie do nakazu Bożego drogą poświęcenia i nieść krzyż za Chrystusem i to w tej nadziei, że dzieci nasze cierpieć nie będą“.

To samo znalazło się w epilogu „Irydiona“.

Nawet „Listy“ Krasińskiego przesiąknięte są tym samym duchem co „Posłanie“ Brodzińskiego. Jakże blizcy są ci poeci nie tylko w poglądach, ale i w samych wyrażeniach: Krasiński gdy pisząc do Gaszyńskiego[1],) mówi, i nam Polakom trzymać się krzyża wypada.

„Krzyż i szabla“! „pod temi znamiony wybawimy Polskę“; Brodziński zaś, rozbierając środki, coby nas zbawić mogły, podobnie się odzywa;

„Wierzajcie, że wiara Chrystusa odnieci się w całej jasności i ogniu przez Polskę a Polska przez nią zbawiona będzie a zarazem przeciwstawiając szablę sztyletowi, pod temi samemi godłami zapewnia dla Polski zwycięstwo[2])

Cały zresztą nakaz Boży, Irydionowi dany, odpowiada programowi Brodzińskiego, gdy tenże, zwracając się do narodu, nakazuje tylko godnemi i szlachetnemi myślami się zajmować: „pałaj czystą miłością; zbrodnie i okrucieństwa wrogów niech same cnoty z was wywołują: ile oni w fizyczną, tyle wy rośnijcie w moralną potęgę“.[3])

Mógł więc Krasiński swemu bohaterowi, przedtem potępionemu, teraz ocalonemu, jakby w myśl zasady Brodzińskiego w „Posłaniu“ wyrażonej: „by nikogo nie potępiać, jak i Chrystus nie chciał potępiać nikogo“, powtórzyć cały program Brodzińskiego, gdyby mu tylko na to względy artystyczne pozwalały.

Obaj też poeci jednakowo kończą swe utwory obietnicą wolności i zmartwychwstania: Brodziński, gdy mówi: „Wy powstaniecie nie jako niewolnicy, ale jako syny tych, co do gruntu słodycz i gorycz wolności poznali“; Krasiński, gdy w związku z przeszłością Irydyona zapewnia mu zmartwychwstanie: nie ze snu, jako wprzódy było, ale z pracy wieków.

---

[1]) Listy T. I. strona 14.
[2]) Posłanie strona 42/3
[3]) Posłanie str. 36, 42, x

Nie chcemy arcydziełom Krasińskiego nadawać jakichś cech przypadkowości pomysłu. Przeciwnie wykwitały one na gruncie zoranym już ciężkim pługiem głębokich rozmyślań i bolesnych przeżyć poety. Przypisywanie zakończenia „Irydiona“ wpływowi Brodzińskiego, nie sprzeciwia się tej zasadzie, bo Krasiński powracałby tylko do pierwotnej idei ocalenia Irydiona, ale w związku z „Posłaniem“ Brodzińskiego. Tak samo i wizya w „Nieboskiej Komedyi“ wprowadzona w duchu mesyanizmu Brodzińskiego, jako autora „Mowy o narodowości“, była by tylko powrotną falą tego nastroju, jaki już dawniej odzywał się w duszy Krasińskiego, który w „Przedświcie“ nabrał filozoficznego znamienia.

„Przedświt“ jest też koroną poetyckiej twórczości Krasińskiego a zarazem pełnym i ostatnim wyrazem kierunku mesyanicznego w naszej literaturze, którego inicyatorem po roku 1831. był Brodziński.

„Przedświtem“ niby złotą klamrą zamykał Krasiński poetyczną twórczość, ale rewolucyjne prądy demokratyczne, wiejące z emigracyi wywołały powrotną falę poezyi.

Jednakże charakter poezyi Krasińskiego zmienia się odtąd zupełnie. Krasiński z twórcy staje się wyłącznie szermierzem idei a poezya jego służebnicą etycznych i społecznych postulatów.

Taki ideowy charakter mają, „Psalmy“ i „Resurrecturis“, wiersz napisany po roku 1846.

Krasiński, jak z jednej strony urzeczywistniał wtedy ideał Lamartine'a, który żądał, by poezya przyszłości, przełamawszy szranki eposu i liryki, stawała się relijną, społeczną i filozoficzną, tak z drugiej strony realizował i marzenia Brodzińskiego, który także takie cechy chciał widzieć w poezyi, sam pisząc dydaktyczne i filozoficzne utwory.

Kilka czysto filozoficznych wierszy, które znajdujemy w zbiorowem wydaniu pism Brodzińskiego, pochodzą z tych czasów, kiedy Brodziński był wolnomularzem i wygłaszał je w charakterze „Mówcy świątyni“ w lożach masońskich.

Wszystkie jednakże formuły i wyrażenia masońskie tak są zatarte, że nikt by się nawet nie domyślił ich pochodzenia. Na tę stronę działalności Brodzińskiego, pomijanej dawniej przez krytyków zwrócił uwagę Chmielowski, wymieniając kilka wierszy, ocalonych

przez H. Skimborowicza, który doszedł do posiadania tych wierszy Brodzińskiego, gromadząc materyały do historyi wolnomularstwa w Polsce.

Tendencyjność tych wierszy wiąże się ściśle z wolnościowemi dążeniami Brodzińskiego; wszystkie zaś stoją pod wszechwładnem panowaniem etycznej idei. Ogólne uczucie do tego stopnia w nich przeważa, że o osobach, na których cześć były pisane, zaledwie są wzmianki.

Taki charakter ma „Wiersz obrzędowy na święto Imienia N. B. L. Osińskiego“, który, jak wiadomo od r. 1812. był mistrzem, trzymającym młotek w loży Izydy.

Całość złożona ze śpiewów choralnych i solowych jest wykładem zasad zakonu wolnomularzy, głoszących idee humanizmu oraz wszechstronnego doskonalenia się godziwymi sposobami i środkami, jakie tylko dostępne są ludzkości. Echa tych haseł dźwięczą w różnych utworach Brodzińskiego.

Tak n. p. w wierszu „Złe i dobre“ dopatrzeć się można masońskich motywów:

„Nie chcesz przespać twego bytu,
Zmierz do prawdy tysiąc pól,
Byś czuł wartość szczęścia szczytu,
Ucz się przyjąć nieszczęść ból . . .“

Do piękniejszych utworów poetyckich Brodzińskiego zalicza się: „Dumę nad grobem“, a szczególnie: „Pogrzeb przyjaciela“. Wiersz pierwszy to prawdziwa filozofia grobu a zarazem wezwanie do pracy dla szczęścia ludu, choć owoce jej nie tak rychło dojrzeją:

„Cóż! że szczęścia człek dogoni,
Gdy w zerwaniu go uroni,
Nie nam jeszcze są te lata,
Więcej one są dla świata . . .“

Arabażyn w swojej rosyjskiej monografii i Jankowski[1]) przypuszczają, że ten utwór Brodzińskiego, jest także rzutem jakiegoś wiersza masońskiego.

Wolnomularski „Wiersz na obchód żałobny po zmarłym członku J. Orsettim“, dostał się z pewnemi odmianami do „Pieśni rolników“ jako „Pogrzeb przyjaciela“. Pominięte są te miejsca, gdzie chóry i deklamator koją żal w zasadach wolnomularstwa.

---

[1]) W loży masońskiej str. 63.

Brodziński, malując w tym wierszu prawo odwiecznej przemiany, mówi:

. . . „Smętarzem jest ta ziemia, gdzie czarna królowa
Wysłane sobie twory na zatratę chowa . . .“

Nic jednak nie ginie, co wsiąka w ten grunt grobowy: z prochów śmierci rodzi się najwyższa siła moralna.

Zestawmy teraz utwór Brodzińskiego z „Resurrecturis“ Krasińskiego. Pole do domysłów jest wielkie. Krasiński znał zapewne poemat Brodzińskiego jeszcze we Warszawie, zwłaszcza, że było nawet osobne wydanie tego wiersza z dorobioną muzyką K. Kurpińskiego, jak to widać z dopisku Kraszewskiego, jako wydawcy zbiorowego wydania pism Brodzińskiego[1].

Zresztą samo arcydzieło dydaktycznej poezyi Krasińskiego zdaje się po części potwierdzać nasze przypuszczenie.

Oto jak Krasiński rozpoczyna „Resurrecturis“:

Świat ten cmentarzem z łez, z krwi i błota,
Świat ten jak wieczna każdemu Golgota
Darmo się duch miota,
Kiedy ból go zrani,
Na burze żywota
Niema tu przystani
Los z nas szydzi . . .

Pomijam już przypadkową może tylko wspólność w pomyśle obrazowania, które wyżej zestawiłem. Jeden rys jest tu godny uwagi: obaj poeci piszą swe utwory, jakby pod ciosem jakiegoś wielkiego nieszczęścia. Istotnie Brodziński opłakiwał śmierć przyjaciela; z Krasińskiego zadrwił sobie los dotkliwej. „Resurrecturis“ pisane było po rzezi 1846 r., kiedy więc widmo zbrodni przyćmiło świetlaną wizyę tryumfującej Polski, podcinając całą strukturę filozofii Krasińskiego, na której wznosił się i widniał „Przedświt“.

Los jako szyderca z ludzi jest wspólnym motywem w obu utworach tych poetów. Na początku obu poematów — zaznacza się też wyraźnie nastrój pesymistyczny, który ustępuje miejsca jaśniejszemu poglądowi w zakończeniu. Brodziński czerpie otuchę z zasad wolnomularskich:

. . . „Jest przyszłość, bo mąż cierpiąc i żyje i kona.
Bóg wieczny, bo nadzieja nasza nieskończona.
. . Więc kto ludzką godność ceni
Z męstwem żal pojednać trzeba,
Do grobowca zasmuceni,
Lecz wesoło patrzmy w Nieba.

[1] Pisma Brodz. T. I. 150.

Krasiński kończy również swój utwór optymistycznie, wiarą, że

. . „Sprawiedliwość wstanie!“

Ale w tym końcowym ustępie „Resurrecturis“, ileż jest podobieństw do myśli, wyrażonych w innym utworze Brodzińskiego o charakterze również masońskim a znanym p. t. „Sprawiedliwość“, gdy poeta woła:

„Cześć tobie sprawiedliwości!
Nie daremna praca ludów!
Wzniosą kościół z krwi i trudów,
Prawdy kraina zaświeci,
Twój miecz się w otchłań pogrąży
A święty łańcuch okrąży
Zgodne i szczęsne twe dzieci . . “

Krasiński, wskazując w „Resurrecturis“ dwie drogi: cierpliwości i męczeństwa, czerpał te zasady ze swojej filozofii i etyki. Podobny ideał wypowiedział jeszcze w 1831. r. w „Ecrit la nuit“. Ten sam program wyrażała „Synteza“ i epilog „Irydiona“, którego związek z „Posłaniem“ Brodzińskiego staraliśmy się wykazać.

„Resurrecturis“ Krasińskiego energią i zmianą rytmu jako całość tak co do formy jak i nastroju mocno przypomina „Pogrzeb przyjaciela“ i inne utwory Brodzińskiego z doby twórczości jego poetyckiej jako masona.

W związku z tem nasuwa się myśl inna, mianowicie kwestya, której tu definitywnie rozstrzygnąć nie potrafimy, ale poruszyć możemy. Jestto kwestya stosunków Krasińskiego z wolnomularstwem.

Idee masońskie odbiły się w twórczości Krasińskiego. Pomysł tajemniczo władającego towarzystwa w „Cholerze“ jest oddźwiękiem teoryi masońskich tak jak w „Niedokończonym poemacie“ idea ciągłego dążenia do prawdy, przedstawiona we formie przechodzenia jej przez szereg związków, przechowujących tajemną naukę, jest echem studyów nad tym tajemnym zakonem.

Wolnomularstwo i saint-simonizm były też podobnie jak filozoficzna literatura francuska źródłem, skąd wypływał charakter twórczości Krasińskiego, zwracającej się ku kwestyom ogólno ludzkim.

Zasadnicza myśl „Nieboskiej Komedyi“ przepojona jest saint-simonizmem. Krasiński wysnuł, jak wiadomo, z jego założeń konsekwencye socyalizmu i komunizmu. Uczniowie bowiem S. Simona:

Enfantin, Bazard i Rodriguez zorganizowali partyę, której programem było zniszczyć resztki tronu i ołtarza, by na ich ruinach odbudować społeczeństwo i władzę. Nowa organizacya polityczna miała być zarazem religijną, lecz nie Chrystyanizm, który potępiał i poniżał materyę i ciało dla ducha, ale nowa, ziemska religia, mająca zapewnić raj na ziemi, miała być podstawą tego ustroju społecznego o charakterze religijnym.

S. simoniści byli zatem burzycielami porządku społecznego, poruszając prócz kultu nowej religii ludzkości nadto kwestyę moralności. To też mimo ich zapewnień co do spokojnego przewrotu stosunków, Krasiński przewidywał krwawe rozwiązanie kwestyi społecznej, dając swym poglądom wyraz w IV. cz. „Nieboskiej".

Potępiał zarazem S. simonizm w swojej tragedyi, przeczuwając w naruszeniu podstaw społeczeństwa upadek ludzkości — nazywał też S. Simonistów antychrystami XIX. wieku.

Przeciwnie wolnomularstwo obdarza Krasiński widoczną sympatyą. Ze wzmianek u Kleinera widać, iż Krasiński jeszcze we Warszawie stykał się z osobistościami, które należały do lóż wolnomularskich. Są nawet przypuszczenia co do osobistych jego stosunków z lożami. Tak przynajmniej twierdzi prof. Antoniewicz, mający posiadać nawet pozytywne rezultaty w tym względzie, aczkolwiek ich dotychczas nie ogłosił.

„Resurrecturis" Krasińskiego, aczkolwiek wiąże się ściśle z wypadkami roku 1846. i jest rezultatem jego etyki i filozofii, to jak z jednej strony etycznym pierwiastkiem i ogólno-ludzkiemi poglądami przypomina masoński wiersz Brodzińskiego, tak z drugiej znowu strony podobny jest do innych kantat wolnomularskich tak dla formy, jak i treści. Nie mamy podstaw do twierdzenia, iżby Krasiński podobny wiersz miał kiedy w loży wygłaszać. Wiersz ten jest tylko dowodem pracy jego i studyów w tym kierunku. Istotnie około 1842[1]). r. a zatem w czasie pracy nad systemem, zajmował się gorliwie dziejami masonów i odnośną literaturą.

---

1) Por. Kleiner II. 214.

Wiersz Krasińskiego, opatrzony formułkami i symboliką wolnomularską[2]), mógłby być wygłoszony w loży i być wykładem zasad zakonu. Prawda że i masonerya nie była wolna od zarzutów rewolucyjności a nawet ściągnęła na siebie potępienie papieskie dlatego, iż nie stała na gruncie kościelnym, opierając swoją etykę jedynie na naturalnem uzdolnieniu człowieka. Ale Krasiński, podobnie jak Brodziński widzieli w wolnomularstwie instytucyę moralną, której hasłem było: nienawiść wszelkiej zbrodni i dążenie do wolności i równości.

Stąd to „Resurrecturis" potępiające zbrodnię 1846 roku a zarazem wszelkie próby gwałtownego przybliżania tego, co ma dopiero przyszłość przynieść drogą powolnej ewolucyi, ma tyle wspólnych rysów z masońską poezyą Brodzińskiego.

Tak pojmował wolnomularstwo Brodziński. Prawda, że w r. 1822. podpisał deklaracyę przez rząd narzuconą, iż do loży masońskiej jako urzędnik należeć więcej nie będzie i przestał z tą chwilą brać czynny udział w zakonie, ale na zawsze przyswoił sobie szczytne hasła wolnomularstwa polskiego.

Stąd ten etyczny pierwiastek w jego twórczości tak bardzo zbliżony do wysokiego nastroju etycznego w poezyi Krasińskiego.

Krasiński, śledzący tak pilnie piśmiennictwo polskie, nie mógł pomijać wybitnej osobistości Brodzińskiego. Brodziński zwrócić musiał na siebie uwagę autora „Nieboskiej" i „Irydiona" a głos jego mistyczny, dźwięczący w „Mowie o narodowości" i „Posłaniu", był jakoby iskrą, rzuconą na prochy mistyczne, złożone już w duszy Bezimiennego poety. Tak chcemy tłumaczyć wizyę w „Nieboskiej Komedyi" i owiany również mistycyzmem epilog, „Irydiona". Kra-

2) Symbolika rytuału masońskiego opiera się na legendzie, sięgającej jeszcze czasów Salomona, gdy tenże budował świątynię jerozolimską: Adoniram podskarbi Salomona podzielił robotników na uczniów, czeladników i mistrzów, rozdając im hasła i znaki, według których udzielał im zapłatę. Kilku czeladników, chcąc uzyskać mistrzową zapłatę, usiłowali wydrzeć Adoniramowi tajemnicze hasło. Gdy ten im nie wydał, zamordowali go. Podanie to weszło przez gildye rzemieślnicze do masoneryi; z tej legendy wypływać miały obowiązki wolnomularstwa: zemsta za śmierć Adonirama i odszukanie zgubionego hasła, którem jest wolność i równość!

Podobnie i trzy symboliczne stopnie i znaki tych stopni pochodzą z tej prastarej legendy. Por. Wł. Jankowskiego: W loży masońskiej. str. 5.

siński szanować musiał Brodzińskiego, tak, jak wysoko go cenił Mickiewicz, który nawet osobiście nigdy się z nim nie zetknął. Obaj widzieli w nim wielkiego patryotę, starszego wiekiem brata po Apollinie, choć obaj o całe niebo przewyższali go geniuszem.

Brodziński, zdaniem Mickiewicza, rozpoczyna nową epokę, wiążąc się z przeszłością i razem zapowiadając przyszłość. Krasiński był najpełniejszym wyrazem tej poezyi w tem znaczeniu, iż poetycznym wizyom, cechę prawdy filozoficznej nadawał.

Śpiewak „Wiesława“ spoglądał jak Mojżesz ku tej poezyi, jaką z nieba Mickiewicz i Krasiński ludziom przynosili.

Wedle słów Odyńca miał Brodziński gasnącem już okiem czytać arcydzieło Mickiewicza, widząc w „Panu Tadeuszu“ genialne urzeczywistnienie swoich marzeń. Promienie „Przedświtu“ już go nie oblały błękitnem światłem a nawet nie było mu danem spojrzeć na klasyczne kształty Irydiona, owianego w epilogu, jakby jego romantycznością polską. Umarł bowiem kilka miesięcy przed wyjściem z druku arcydzieła Krasińskiego.

Oto pierwsza próba zestawienia tych poetów, którzy wydartego Adoniramowi hasła: wolności, szukali, zrzekając się krwawej zemsty, a w Polsce widzieć chcieli Ormuzda historycznego: Krasiński w „Traktacie o św. Trójcy“, Brodziński w „Mowie o narodowości Polaków“ i „Posłaniu do Braci Wygnańców“.

W Kołomyi, w maju 1912.

Wiadomości szkolne.

I. Skład grona nauczycielskiego z końcem roku szkolnego 1911/12.

1. *Dla nauki przedmiotów obowiązkowych.*

1. **Skupniewicz Józef**, dyrektor w VI. randze, radca szkolny, kawaler orderu żelaznej korony III. kl., członek Rady szkolnej okręgowej.
2. **Bienkiewicz Stanisław**, profesor zawiadowca gabinetu dla rysunków, uczył rysunków odręcznych w klasach Iacd., IIabc., IIIabc. IVabc., Vabc., VIab., VIIab., VIIIab., — 32 godzin w tygodniu.
3. **Bojarski Franciszek**, profesor, zawiadowca gabinetu dla historyi naturalnej, uczył historyi naturalnej w klasach IIabc., Vabc. VIab., — 19 godzin w tygodniu.
4. **Boroń Stanisław**, profesor, zawiadowca gabinetu dla fizyki, w drugiem półroczu na urlopie.
5. **Borzemski Wacław**, nauczyciel gospodarz klasy IIa., uczył języka polskiego w klasach IIa., IIIc., IVb., VIIa., łacińskiego w kl. IIa., — 19 godzin w tygodniu.
6. **Cichocki Bolesław**, nauczyciel, gospodarz klasy VIa., uczył historyi i geografii w klasach IVa., VIa., VIIab., VIIIab., — 21 godzin w tygodniu.
7. **Daniłowicz Eugeniusz**, profesor, uczył języka łacińskiego w klasach IVab., greckiego w kl. IVa., — 16 godzin w tygodniu.
8. **Frost Majer**, egzam. zastępca nauczyciela, uczył matematyki, w klasach Iabd., IIbc., IIIb., IVb., — 21 godzin w tygodniu.
9. **Grodecki Bolesław**, asystent dla nauki rysunków w kl. Iacd., IIabc., IIIabc., IVabc., samodzielnie udzielał nauki w kl. Ib., kaligrafii w Ibcd., — 29 godzin w tygodniu.
10. **Gyurczak Jan**, nauczyciel, gospodarz klasy VIIa, uczył jęz. łacińskiego w kl. VIIIa., greckiego w kl. VIIIab., VIIIa., — 18 godzin w tygodniu.
11. **Hamburger Alfred**, nauczyciel, uczył gimnastyki w kl. Iabcd, IIabc., VIabc., Vabc., VIab — 30 godzin w tygodniu

12. **Kubiński Roman**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIc, uczył języka polskiego w kl Ibc., IIc., łacińskiego w kl. IIc., historyi w kl. Ibc., — 20 godzin w tygodniu.

13. **Kyprian Włodzimierz**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Ia., uczył języka łacińskiego w klasach Ia., IIb., ruskiego w kl., IV., V., VI., VII., — 21 godzin w tygodniu.

14. **Lachcik Tomasz**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Vc., uczył języka polskiego w klasie IIIa., łacińskiego w kl. IIIb, greckiego w kl. IVa., Vc., — 18 godzin w tygodniu.

15. **Leszczyński Tadeusz**, egzam. zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Va., uczył jęz. łacińskiego w klasach Va., VIIb., VIIIa., greckiego w kl. IVc., — 21 godzin w tygodniu.

16. **Medon Leonard**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Id., uczył języka polskiego w kl. Id., historyi w kl. IIab., geografii w kl. Ibcd,, IIab., — 21 godzin w tygodniu.

17. **Mierzwiński Stanisław**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Ic., uczył języka łacińskiego w klasach Icd., niemieckiego w kl. Icd, — 24 godzin w tygodniu.

18. **Milan Jan**, profesor, dr. fil. — cały rok na urlopie.

19. **Ostruszka Jerzy**, zastępca nauczyciela — zajęty w pryw. gimnazyum w Borszczowie.

20. **Piekarski Józef**, profesor, pomocnik dyrektora, zawiadowca niemieckiej biblioteki dla uczniów, uczył języka niemieckiego w kl. Vc., VIIb., VIIIab., — 16 godzin w tygodniu.

21. **Pilch Jan**, profesor, gospodarz klasy VIIb., uczył języka polskiego w kl. IIIb., Vbc., VIa., VIIb., niemieckiego w kl. IIc., propedeutyki w kl. VIIb., — 21 godzin w tygodniu.

22. **Resport Abraham**, egzam. zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IVa., uczył matematyki w kl. IVa., historyi naturalnej w kl. Iabcd., fizyki w IIIb., chemii i mineralogii w kl. IVabc., — 22 godzin w tygodniu.

23. **Rozenbaum Mordko**, zastępca nauczyciela, zajęty w pryw. gimnazyum w Borszczowie.

24. **Rupp Teodor**, egzam. zastępca nauczyciela — zajęty w pryw. gimnazyum utrakw. miejskiem w Rohatynie.

25. **Silberschlag Jonasz**, egzam. zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Ib., uczył języka niemieckiego w kl. Iab., IIb., IIIc., Va., — 23 godzin tygodniowo.

26 **Sitnikiewicz Józef**, zastępca naucz., gospodarz klasy IVc., uczył jęz. łacińskiego w kl. Ib., IVc., greck., w kl. Vab, — 23 godzin w tygodniu.

27. **Sludy Franciszek,** egzam. zastępca nauczyciela, uczył matematyki w kl. Ic., IIa., IIIa., IVc., Vab., VIa., fizyki w IIIa., — 23 godzin w tygodniu.

28. **ks. Sokołowski Stanisław,** profesor, uczył religii rzym. kat. w klasach I. — VIII., — 20 godzin w tygodniu.

29. **Stachnik Franciszek,** profesor, gospodarz klasy VIIIa, uczył matematyki w klasach IIIc.. VIIIab., fizyki w kl. IIIc., VIIIab., propedeutyki w kl. VIIIab., — 21 godzin w tygodniu.

30. **ks. Stanecki Jan,** egzam. zastępca nauczyciela, uczył religii gr. kat. w klasach I—VIII., jęz. ruskiego w kl. IV, — 17 godzin w tygodniu.

31. **Stopowy Wilhelm,** nauczyciel, gospodarz klasy IIIc., uczył języka łacińskiego w klasach IIIc., VIa., greckiego w kl. IIIc., VIa., — 23 godzin w tygodniu.

32. **Synoradzki Franciszek**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIIb., uczył jęz. niemieckiego w kl. IIa., IIIb., IVa., IVb., VIb. — 21 godzin w tygodniu.

33. **Śliwa Jan,** egzam. zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IVb. uczył geografii i historyi w klasach IIabc., IIIc,, IVb., — 21 godzin w tygodniu.

34. **ks. Szpila Piotr,** egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył matematyki w klasach Vc., VIb., VIIab., fizyki w kl. VIIab., — 20 godzin w tygodniu.

35. **Thal Kazimierz**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIb., uczył języka polskiego w kl. Ia., IIb., IVac., historyi w kl. Iab., kaligrafii w kl. Ia., 18 godzin w tygodniu.

36. **Topolski Aleksander,** zastępca nauczyciela — zajęty w pryw. gimnazyum w Horodence.

37. **Wagman Samuel**, nauczyciel, dr. filozofii, uczył języka niemieckiego w kl. IIIa.. IVc., Vb., VIa., VIIa., propedeutyki w klasie VIIa., — 20 godzin,

38. **Walter Stefan,** nauczyciel, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz klasy VIIIb., uczył jęz. łacińskiego w kl. VIIIb., greckiego w kl. IIIa., VIb., VIIIb., — 20 godzin w tygodniu.

39. **Werber Stanisław,** profesor, gospodarz klasy Vb, uczył historyi i geografii w kl. IVc., Vabc., VIb.. — 21 godzin w tygodniu.

40. **Wierdak Szymon,** zastępca nauczyciela — zajęty w pryw. gimnazyum w Borszczowie.

41. **Wiśniewski Maryan,** nauczyciel gospodarz klasy IIIa., zawiadowca polskiej biblioteki dla młodzieży, uczył języka polskiego w klasach Va., VIa., VIIab., łacińskiego w kl. IIIa., — 20 godzin w tygodniu.

42. **Zaczek Stefan**, zastępca nauczyciela—w II. półroczu na urlopie
43. **Żukrowski Antoni**, profesor, gospodarz klasy VIb., uczył języka łacińskiego w klasach Vbc.. VIb., greckiego w kl. IIIb., — 23 godzin w tygodniu.

Nauczyciele pomocniczy.

1. **Gąsiorowski Henryk**, nauczyciel szkoły wydziałowej męskiej, uczył gimnastyki w klasach IIIabc, VIIab, VIIIab.
2. **Grünes Wilhelm**, inspektor szkół ludowych fundacyi br. Hirscha, uczył religii mojżeszowej w 11-tu oddziałach — 11 godzin w tygodniu.

Dla nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Cichocki Bolesław**, j. w. uczył dziejów ojczystych w kl. IVa, VIa. VIIab. — 4 godziny w tygodniu.
2. **Finger Gustaw**, profesor szkoły zawodowej dla przemyslu drzewnego, uczył geometryi wykreślnej w 2 oddziałach — 4 godziny w tygodniu.
3. **Kyprian Włodzimierz**, j. w. uczył języka ruskiego w klasie IV, V, VI, VII. — 8 godzin w tygodniu.
4. **Schnitzer Michał**, naucz. szkoły wydziałowej, uczył śpiewu w 2 oddziałach. — 4 godziny w tygodniu.
5. **Śliwa Jan**, j. w. uczył dziejów ojczystych w klasie IVb. — 1 godzina w tygodniu.
6. **ks. Stanecki Jan**, j. w. uczył języka ruskiego w klasie IV. — 2 godziny w tygodniu.
7. **Werber Stanisław**, j. w. uczył dziejów ojczystych w klasie IVc, VIb, — 2 godziny w tygodniu.

Zmiany w składzie grona nauczycieli w ciągu roku szkolnego 1910/12.

A) Mianowani dla innych zakładów:

1. **Burda Jan,** zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. II. gimnazyum w Rzeszowie (reskr. R. Szk. kr. z 5/2 1912 l. 1891/IV).
2. **Kubielas Franciszek,** zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. gimnazyum w Samborze. (reskw R. Szk. kr. z 31/8 1911 l. 15166/IV).
3. **Mirwiński Jan,** zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. gimnazyum w Samborze. (reskr. R. Szk. kr. z 31/8 1911 l. 515167/IW).
4. **Szewczyk Piotr,** zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. II. gimnazyum w Tarnopolu (resr. R. Szk. kr. z 31/8 1911 l. 15162/IV).

B). Mianowani dla tutejszego zakładu:

1, **Lachcik Tomasz,** zastępca nauczyciela w c. k. I. gimnazyum w Rzeszowie (reskr. R. Szk. kr. z 24/2 1912 l. 3109/IV).
2. **Medon Leonard,** zastępca nauczyciela (reskr. R. Szk. kr. z 7/2 1912 L 475/IV).
3. **Mierzwiński Stanisław,** zastępca nauczyciela (reskr. R. Szk. kr. z 31/8 1911 L. 13733/IV).
4. **Resport Abraham,** egzaminowany zastępca nauczyciela w c. k. II. gimnazyum w Tarnopolu (reskr. R. Szk. kr. z 15/9 1911 L. 16228/IV).
5. **Stopowy Wilhelm**, egzaminowany zastępca nauczyciela w c. k. II. gimnazyum w Stanisławowie, rzeczywistym nauczycielem (reskr. R. Szk. kr. z 1/9 1911 L. 14205/4).
6. **ks. Szpila Piotr,** egzaminowany zsstępca nauczyćiela (reskr. R. Szk. kr. z 15/3 1912 L. 3985 /IV).
7. **Żukrowski Antoni,** profesor c. k. gimnazyum w Mielcu (reskr. R. Szk. kr. 21/7 1911 L. 6175/IV).

II. Plan nauki w roku szkolnym 1911|12.

Klasa I.

Gospodarze: Ia *Kyprian Włodzimierz*, Ib *Silberschlag Jonasz*, Ic *Mierzwiński Stanisław*, Id *Medon Leonard*.

Religia: (2 godziny tygodniowo) Zasady katolickiej wiary i obyczajów, dekalog i przykazania kościelne.

Język polski: (3 godz. tygodniowo) Czytanie wzorów według Czytań polskich Reitera z szczególniejszem uwzględnieniem wyraźnego i rozumnego czytania, ćwiczenia w gładkiem i poprawnem zdawaniu sprawy z rzeczy poprzednio przeczytanej i dokładnie objaśnionej. Wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy także prozaicznych. Z gramatyki (według Fr. Konarskiego): powtórzenie znanych już ze szkoły ludowej wiadomości z zakresu odmiany imienia i czasownika; nauka o zdaniu pojedynczem ze składnią zgody i poznanie ważniejszych znaków pisarskich; pisownia spółgłosek, samogłosek i wielkich liter. Wypracowanie piśmienne: 6 szkol. i 3 dom. na półrocze.

Język łaciński: (7 godzin tygodniowo) Nauka o formach: 5 prawidłowych deklinacyi, prawidła o rodzajach, przymiotniki, przysłówki i ich stopniowanie, najważniejsze zaimki, z liczebników głównych i porządkowych tylko niezbędne, cztery prawidłowe konjugacye z wyjątkiem czasowników III. konjugacyi na -io i wszystkich deponencyów, kilka ważniejszych przyimków i spójników. Dokładne wymawianie tak co do akcentowania, jak co do iloczasu zgłosek. Nabywanie znajomości słówek i form na podstawie Ćwiczeń Steinera-Scheindlera, ćwiczenia w tłómaczeniu na oba języki, w przekształcaniu i tworzeniu zdań nowych i t. p. Używanie *coniunctivu* po niektórych spójnikach przyczynowych, zamiarowych i skutkowych i najważniejsze zaimki i przysłówki pytajne w pytaniach zawisłych prostych. Ćwiczenia szkolne według potrzeby, ćwiczenia domowe co tydzień, od połowy II. półrocza co 14 dni jedno zadanie szkolne.

Język niemiecki: (5 godzin tygodniowo) Czytanie, uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów; zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie dawanych pytań;

retrowersye, rozmówki. Znajomość odmian regularnych i zasad składni. Co tydzień 1 zadanie szkolne.

Historya: (2 godziny tygodniowo) Najważniejsze podania, osobistości i zdarzenia z historyi ojczystej.

Geografia: (2 godziny tygodniowo) Zasadnicze pojęcia geograficzne — położenie słońca w stosunku do budynku szkolnego i mieszkalnego w różnych porach dnia i roku — śrubowa droga słońca. Oryentowanie się w rzeczywistej okolicy i na mapie, zaznajomienie się z siatką globusa. Oświetlenie i ogrzanie kraju ojczystego w ciągu jednego roku. Główne formy lądu i wód, ich rozdział na ziemi. Położenie nzjważniejszych państw i miast. Próby rysowania najprostszych przedmiotów geograficznych.

Matematyka: (3 godziny tygodniowo) Rachowanie: Cztery główne działania rachunkowe na liczbach całkowitych mianowanych i niemianowanych. Rzymskie znaki liczbowe. Monety; miary i wagi krajowe. Liczby dziesiętne, uważane zrazu według układu pozycyjnego, następnie jako ułamki dziesiętne, ćwiczenia przygotowawcze do rachunku ułamkami. Ułamki pospolite o najprostszych mianownikach, poglądowe przykłady działań ułamkami (bez prawideł działania). Geometrya: Początki nauki o prostych formach geometrycznych, mianowicie o sześcianie i kuli na podstawie poglądu. Ćwiczenia w używaniu cyrkla, lineału, trójkąta (węgielnicy), podziałki, przenośnika. Pomiar i rysowanie przedmiotów z otoczenia, poznawanie własności najprostszych konkretnych utworów przestrzennych tudzież związków pomiędzy nimi, równoległość i prostopadłość prostych i płaszczyzn na konkretnych formach powierzchni i bryl. Powierzchnia kwadratu, prostokąta; objętość sześcianu, słupa jako zastosowanie układu metrycznego. 3 zadania szk. na półr

Nauki przyrodnicze: (2 godziny tygodniowo) Przez pierwszych 6 miesięcy roku szkolnego: świat zwierzęcy, mianowicie opis typowych gatunków ssaków i ptaków z uwzględnieniem stosunków biologicznych stanowczo stwierdzonych.

Przez ostatnie 4 miesiące roku szkolnego: świat roślinny, mianowicie opis roślin nasiennych o prostej budowie — najważniejsze zasadnicze pojęcia morfologiczne z uwzględnieniem najprostszych stosunków biologicznych.

Rysunki: (2 godziny tygodniowo) Płaskie i łatwe motywy ornamentalne oparte na zasadniczych kształtach geometrycznych. Stylizowane kształty wzięte z natury. Przedmioty z otoczenia w zarysie rzutowym i kształty płaskie z dziedziny przyrody.

Kaligrafia: (1 godzina tygodniowo) Pismo zwykłe łacińskie i niemieckie, pismo rondowe i igiełkowe.

II. Klasa.

Gospodarze: IIa *Borzemski Wacław*, IIb *Jhal Kazimierz*, IIc *Kubiński Kazimierz*.

Religia: Zasady wiary katolickiej i obyczajów — ciąg dalszy i dokończenie.

Język polski: (4 godziny tygodniowo) Czytanie wzorów i deklamacya jak w kl. I. — gramatyka: elementarna nauka o zdaniu złożonem, powtarzanie i uzupełnianie fleksyi. Nauka pisowni interpunkcyi uzupełniona i rozszerzona.

Wypracowania piśmienne jak w klasie I.

Język łaciński: (6 godzin tygodniowo) Uzupełnienie nauki o formach prawidłowych przez dodanie pominiętych w klasie I. partyi z zakresu nauki o zaimkach, liczebnikach i czasownikach, najważniejsze nieprawidłości deklinacyi, rodzaju i konjugacyi, spójniki, acc. i nom. c. inf., abl. abs., con. periphr., gerundium: zdanie pytajne zawisłe.

Ćwiczenia szkolne i domowe jak w kl. I.

Język niemiecki: (5 godzin tygodniowo) Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie dawanych pytań — retrowersye, uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów, powtarzanie odmiany regularnej, poznanie najważniejszych wyjątków.

Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe).

Historya: (2 godziny tygodniowo): Najbardziej zajmujące podania i najwybitniejsze osobistości i zdarzenia z historyi starożytnej z przeważnem uwzględniem Grecyi i Rzymu.

Geografia: (2 godziny tygodniowo) Obraz śrubowej drogi słońca w innych szerokościach — Kulistość i wielkość ziemi.

Azya i Afryka, połudn. i zach. Europa — ich położenie i granice; oro i hydrografia, topografia i klimat. Roślinność, płody kraju i zatrudnienie mieszkańców na przykładach przystępnych i dobrze zrozumiałych.

Matematyka: (3 godziny tygodniowo): Rachowanie: Miara i wielokrotność. Uogólniające prawidła rachowania ułamkami, zamiana ułamków pospolitych na dziesiętne i na odwrót. Rachunek za pomocą wnioskowania, najprostsze przykłady z rachunku procentu prostego.

Geometrya: Nauka poglądowa o symetryi utworów bryłowych i płaskich, określenie figury płaskiej za pomocą konstrukcyi (zamiast dowodów przystawania), pomiary w sali szkolnej, według możności także w polu. Trójkąty, czworoboki, wieloboki (w szczególności umiarowe), koło, graniasto-

słupy proste, ostrosłupy, walce i stożki: kula. Wypracowania pism. jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze (2 godziny tygodniowo) Przez pierwszych 6 miesięcy roku szkolnego: świat zwierzęcy, gady, płazy i ryby; chrząszcze, motyle i pszczoły, pajęczaki, skorupiaki, robaki podział świata zwierzęcego.

Przez 4 ostatnie miesiące roku szkolnego: świat rośliny —opis roślin nasiennych o budowie mniej prostej i kilku zarodnikowych z uwzględnieniem ich sposobu życia Podział świata roslinnego.

Rysunki: (2 godziny tygodn.) Rysunek perspektywiczny z poglądu, rysowanie zasadniczych kształtów przestrzennych w odpowiednich grupach i najzwyklejszych kształtów z otoczenia: rysunek odpowiednich przedmiotów martwych z natury żywej pojedynczo lub w grupach. Ciąg dalszy ćwiczeń z zakresu rysunku płaskiego.

Klasa III.

Gospodarze: IIIa *Wiśniewski Maryan*, IIIb *Synoradzki Franciszek*, IIIc *Słopowy Wilhelm*.

Religia: (2 godziny tygodn.) Historya biblijna Starego Zakonu i Liturgika.

Język polski: (3 godziny tygodn.) Czytanie wzorów, objaśnienie i zdawanie sprawy z przeczytanego ustępu. Krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych autorów, z których dzieł poznaje się wyjątki. Deklamacya — Z gramatyki nauka o odmianie czasownika, składnia w obrębie czasownika. 4 zadania szk., 2 domowe na półrocze.

Język łaciński: (6 godzin tygodn.) Z gramatyki nauka o zdaniu: zdanie pojedyncze, składnia przypadków, przyimki.

Lektura 3—4 godzin tygodn. Cornelius Nepos Żywoty Arystydesa, Cymona, Temistoklesa, Miltyadesa, Epaminondasa, Pelopidasa i Hannibala. W II. półr. próby lektury bez przygotowania. 6 zadań szkolnych na półrocze, ćwiczenia domowe i szkolne według potrzeby.

Język grecki: (5 godzin tygodn.) Nauka form prawidłowych z wyłączeniem czasowników płynnych i czasowników na *μι* ciągle ćwiczenia w tworzeniu form i przekładaniu z języka greckiego na polski i odwrotnie. Od połowy I. półr. 1 zadanie szkolne miesięcznie.

Język niemiecki: (4 godziny tygodniowo). Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych, uwzględnianie wyrażeń i zwrotów podobną myśl wyrażających (synonimów),

uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o formach i składni rządu. Co miesiąc 1 zadanie szk. i 1 domowe.

Historya: (3 godziny tygodn.). Najważniejsze osobistości z historyi monarchii austryacko węgierskiej w związku z historyą powszechną.

Geografia: Kraje Europy nieomówione w kl. II Ameryka i Australia Powtórzenie i uzupełnienie wiadomości z geografii astronomicznej.

Matematyka: (3 godziny tygodn.) Arytmetyka i geometrya naprzemian. Początki arytmetyki ogólnej jako zakończenie dotychczasowej nauki rachowania, wyrażanie prawideł rachowania słowami i literami, najprostsze przekształcania, ćwiczenia w podstawianiu. Cztery działania liczbami algebraicznemi, całkowitemi i ułamkowemi, druga potęga i wyciąganie drugiego pierwiastka, Z geometryi: Porównania, przemiana i podział figur. Pomiar powierzchni. Twierdzenie Pytagorasa. Graniastosłup, ostrosłup, stożek kula, ich powierzchnia i objętość. 3 zadania szkolne co półrocze

Fizyka: (2 godziny tygodn.) Ciepło, magnetyzm, elektryczność, głos, światło, zjawiska niebieskie.

Rysunki: (2 godziny tygodn.) Dalszy ciąg rysunku przedmiotów z otoczenia jakoteż odpowiednich kształtów z natury.

Klasa IV.

Gospodarze: IVa *Resport Abraham*, IVb *Śliwa Jan*, IVc *Sitnikiewicz Józef*.

Religia: (2 godziny tygodn. Historya biblijna Nowego Zakonu.

Język polski: (3 godziny tygodn.) Czytanie wzorów według Wypisów. Z gramatyki nauka o zdaniach złożonych i okresach, etymologia i głosownia w zarysie z uwzględnieniem historycznego rozwoju języka. Przygodna nauka o wierszu polskim. Deklamacya. Co półrocza 4 zadania szkolne i 2 domowe.

Język łaciński: (6 godzin tygodniowo). Gramatyka 2—3 godziny tygodniowo. Nauka o zdaniu: zdanie pojedyncze i złożone; głównym przedmiotem nauki jest czasownik, nauka o czasach i trybach, spójniki.

Lektura 3 – 4 godziny tygodniowo. Cezara bellum gallicum ks. I., II., IV. i VI. Tłumaczenie bez przygotowania. 6 zadań szkolnych na półrocze.

Język grecki: (4 godziny tygodniowo). Dokończenie nauki o formach prawidłowych, czasowniki płynne i czasowniki na *μι*., najnie-

zbędniejsze nieprawidłowości fleksyi. Główne prawidła ze składni. Ćwiczenia w tworzeniu form i przekładaniu z języka greckiego na polski i odwrotnie.

Język niemiecki: (4 godziny tygodniowo). Swobodna reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych, przy uwzględnianiu synonimów, uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnienie składni rządu. Co miesiąc 1 zadanie szkolne i 1 domowe.

Historya: (2 godziny tygodniowo) Historya starożytności, szczególnie historya Grecyi i Rzymu do wojen punickich.

Geografia: (2 godziny tygodniowo). Geografia austryacko-węgierskiej monarchii pod względem fizycznym i politycznym z dokładniejszem uwzględnieniem płodów poszczególnych krajów oraz zatrudnienia, handlu i kultury każdego narodu. Szkicowanie map.

Matematyka: (3 godziny tygodniowo, arytmetyka i geometrya na przemian). Arytmetyka ogólna. Działania zasadnicze, wyniki działań jako funkcye ich elementów. Wspólna miara, wielokrotność, ułamki równania pierwszego stopnia o jednej lub więcej niewiadomych. Stosunki i proporcye. Graficzne przedstawienie funkcyi liniowej i jej zastosowanie do równań pierwszego stopnia. Z planimetryi powtórzenie i pogłębienie poprzednio przerobionego materyału na podstawie objaśnienia metodą Euklidesa na szczególnych przykładach. Rozwiązywanie zadań konstrukcyjnych według różnych metod. Na półrocze 3 zadania szkolne.

Historya naturalna i fizyka: (2 godziny tygodniowo) W I. półr. fizyka Równowaga i ruch, zebranie i powtórzenie nauki o zjawiskach niebieskich i ich wyjaśnienie na podstawie systemu Kopernika. Ciecze, gazy. W II. półr. chemia i mineralogia.

Rysunki: (2 godziny tygodniowo) Rozszerzenie materyału naukowego z zakresu rysowania z natury w rozmaitych kierunkach, także co się tyczy przemysłu artystycznego, mianowicie na naczynia i inne przedmioty ustawione pojedyńczo lub w grupach.

Klasa V.

Gospodarze: Va *Leszczyński Tadeusz*, Vb *Werber Stanisław*. Vc *Lachcik Tomasz*.

Religia: (2 godziny tygodniowo) Dogmatyka ogólna.

Język polski: (3 godziny tygodniowo) Czytanie wzorów według Wypisów. Poznanie najważniejszych gatunków prozy i poezyi.

Wiadomości historyczno literackie o czytanych pisarzach. Lektura: Pan Tadeusz, Nowele Sienkiewicza. Deklamacya. 3 zadania szkolne, 2 domowe na półrocze.

Język łaciński: (6 godzin tygodniowo) W I. półr. czytano z Owidyusza: Quattuor aetates, De raptu Proserpinae, De Niobe, De Orpheo et Eurydice, De Pythagora, Versus memoriales w wyborze, Philemon et Baucis; Fasti: Matronalia, Liberalia, Quinquatrus, De vocis Februarii origine, Arion. Z Trist.: De ultima nocte. Z Eleg.: De poetarum immortalitate, Saturno regnante. Z Cezara de bello gall. ks. V. i VI. W II. półr. Livius Ab Urbe cond. ks. I. i XXI. Lektura bez przygotowania.

W 1 godzinie tygodn. nauka gramatyki i stylistyki na podstawie piśmiennych i ustnych ćwiczeń 5 zadań szkolnych na półrocze, ostatnie z języka łacińskiego na polski.

Język grecki: (5 godzin tygodn.) W I. półr. Xenofonta Anabasis: Wojsko greckie buntuje się. Zdrada Orontasa. Bitwa pod Kunaksą. Śmierć Cyrusa. Wybór dowódzców. — Z Cyrop: Cyrus u swego dziadka. Śmierć Cyrusa. Z Pamiętników: II część Obrony Sokratesa. W II. połr. Homera Iliada ks. I. i III. Lektura bez przygotowania: 4 zadania na półrocze z języka greckiego na polski i odwrotnie.

Język niemiecki: (4 godziny tygodniowo) Samodzielna reprodukcya ustępów czytanych z Wypisów, uczenie się na pamięć celniejszych utworów poetycznych. Co 3 tygodnie 1 zadanie naprzemian domowe i szkolne.

Historya: (3 godziny tygodniowo) Dokończenie historyi Rzymu. Historya wieków średnich.

Geografia: (1 godzina tygodniowo) Ogólny przegląd Europy — szczegółowo: Europa południowa, Francya, Belgia, Holandya i Anglia z uwydatnieniem wzajemnego przyczynowego związku zjawisk geograficznych. Rzut oka na Australię i Amerykę.

Matematyka: (3 godziny tygodniowo) Rozszerzenie uzupełnienie materyału arytmetyki klasy poprzedniej, potęgi i pierwiastki. Stereometrya: Rzuty ukośne najpospolitszych brył, rzut poziomy i pionowy zwyczajnych utworów przestrzennych. 3 zadania szkolne na półrocze.

Historya naturalna: (3 godziny tygodniowo) W I. półr. mineralogia i najważniejsze wiadomości z geologii. W II. półr. botanika, a mianowicie krótki zarys anatomii i fizyologii roślin. Przegląd roślin zarodnikowych i najważniejszych rodzin roślin nasiennych.

Klasa VI.

Gospodarze: VIa *Cichocki Bolesław*, VIb *Żukrowski Bolesław*.

Religia: (2 godziny tygodniowo) Nauka prawd wiary szczegółowa.

Język polski: (3 godziny tygodniowo) Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej od połowy wieku XVI. do końca wieku XVIII. według Wypisów. Historyczno literackie, gramatyczne i estetyczne uwagi nad dziełami okresów I. do V. W całości przeczytano Trylogią Sienkiewicza, Odprawę posłów greckich i Treny Kochanowskiego, Pamiętniki Paska, Heidensteina Pamiętniki o wojnie moskiewskiej, Rzewuskiego Listopad, Pamiętniki Kitowicza, Krasickiego Przypadki Doświadczyńskiego. Deklamacya. Wypracowań piśmiennych 7 na półrocze.

Język łaciński: (6 godzin tygodniowo) Lektura 5 godzin tygodniowo. Sallustius De coniuratione Catilinae — Cicero In Catil. I., Vergil. Aen. I i VIII w wyjątkach, Eklog. I., V., IX., Georg. w wyjątkach. Lektura bez przygotowania. Nauka gramatyki i stylistyki na podstawie ćwiczeń ustnych i piśmiennych w 1 godz. tygodn. Wypracowań piśmiennych 5, ostatnie z języka łacińskiego na polski.

Język grecki: (5 godzin tygodn.) Lektura w I. półr Homera Iliada ks. V, VI, IX, XXII, XXIII, XXIV. — w II. półr.: Herodot Hist. VIII. Plutarch Porc. Cato. Lektura kursoryczna.

Gramatyka połączona z uwagami z zakresu językoznawstwa. W każdem półroczu po 4 wypracowania pismienne szkolne naprzemian z języka greckiego na polski i z polskiego na grecki.

Język niemiecki: (4 godziny tygodn.) Lektura prozaiczna i poetyczna według Wypisów Deklamacya. Przeczytano w całości Lessinga „Mirna von Barnhelm“ i Wielanda „Oberon“ Wypracowań pismiennych 7 na półrocze.

Historya: (3 godziny tygodn.) Historya nowożytna do wojny 30 letniej.

Geografia: (1 godzina tygodn.) Europa północna, wschodnia i środkowa. Rzut oka na Afrykę i Azyę.

Matematyka: (3 godziny tygodn.) Arytmetyka: Logarytmy i ich zastosowanie Równania drugiego stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Liczby niewymierne, urojone i zespolone. Graficzne przedstawienie funkcyi 2-go stopnia. Goniometrya i trygonometrya: Funkcye kątów i graficzne ich przedstawienie, trygonometrya i jej zastosowanie do planimetryi i stereometryi oraz do zagadnień praktycznych. 3 zadania szkolne na półrocze.

Historya naturalna: (2 godziny tygodn.) Zoologia: Somatologia z uwzględnieniem najważniejszych faktów z zakresu fizyologii i hygieny. Typowe formy zwierząt ze stanowiska morfolo-

giczno anatomicznego a czasem i ze stanowiska rozwoju historycznego.

Klasa VII.

Gospodarze: VIIa *Gurcsak Jan*, VIIb *Pilch Jan*.

Religia: (2 godziny tygodniowo) Etyka katolicka.

Język polski: (3 godziny tygodniowo) Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej okresu VII. w dłuższych wyjątkach lub w całości. Oprócz dzieł zawartych w Wypisach przeczytano Mickiewicza Ballady i romanse, Sonety krymskie, Dziadów część I., II., III. i IV. Konrada Wallenroda, Słowackiego Balladynę, Lillę Wenedę i Kordyana i Maryę Malczewskiego. Lektura domowa. Deklamacya. Ćwiczenia ustne. Wypracowań domowych 5 na półrocze.

Język łaciński: (6 godzin tygodn.) Lektura: Cicero De off. I, In Verr. IV. — Vergil. Aen. VI. X, XII (w wyjątkach), bez przygotowania Verg. Aen. ks. VIII. Lektura bez przygotowania. Stylistyczne ćwiczenia w 1 godzinie tygodn. Ćwiczenia w oryentowaniu się w treści łatwiejszych ustępów bez tłómaczenia. Zadań szkolnych 5 na półrocze.

Język grecki: (4 godziny tygodn.) Lektura w I. półr. Homera Odyss. I., V., VI., IX., X., XXIV. — w II. półr. Demost. Olynth. I, Plato Apol. Gramatyka jak w kl. V. Tłumaczenie bez przygotowania. W każdem półroczu 3 zadania szkolne mianowicie tłumaczenia z języka greckiego na polski.

Język niemiecki: (4 godziny tygodn.) Lektura na podstawie Wypisów przeważnie poetyczna. W całości przeczytano Goethego „Hermann und Dorothea", Eichendorfa „Taugenichts", Schillera „Maria Stuart", Szekspira „Coriolanus". Wypracowań 5 na półrocze.

Historya i Geografia: (3 godziny trgodn.) Historya czasów nowożytnych do najnowszych czasów.

Matematyka: (3 godzinó tygod.) Szeregi arytmetyczne i geometryczne wraz z ich zastosowaniem do celów praktycznych. Permutacye, waryacye i kombinacye, rachunek prawdopodobieństwa dwumian Newtona. Analityka linii pierwszego i drugiego rzędu z przypomnieniem traktowania tych utworów i związków w planimetryi Wypracowań pismiennych 3 na półrocze.

Fizyka: (4 godziny tygodn.) Mechanika ogólna, mechanika ciał stałych, cieczy i gazów, ciepło — zasadnicze wiadomości z chemii.

Propedeutyka filozofii: (1 godzina tygodn. Ogóle zasady logiki i metodologii.

Klasa VIII.

Gospodarze: VIIIa *Stochnik Franciszek*, VIIIb *Walter Stefan*

Religia: (2 godziny tygodn.) Historya kościoła katolickiego.

Język polski: (4 godziny tygodn.) Czytanie dalszego ciągu celniejszych dzieł literatury narodowej wieku XIX. w dłuższych wyjątkach, według Wypisów. W całości przeczytano Nieboską Komedyę", Irydiona, Przedświt, Anhellego i Beniowskiego Dalszy ciąg historyi literatury do czasów najnowszych. Lektura domowa. Deklamacya. Ćwiczenia ustne. W I. półroczu 5 wypracowań stylistycznych, w II. półr. 3. szk.

Język łaciński; (6 godzin tygodn.) W I. półr. Tacit. Annal. i Historiae w wyjątkach, Germania, w II. półr. Horat. 20 od, 1 epoda, 3 satyry, 3 listy. Bez przygotowania czytano Hor. Epod 7., Sat. I. 6,; 5 wyprac. piśmiennych.

Język grecki; (5 godzin tygodn.) W I półr. Sophokl. Antygona. w II. półr. Plato Laches, Eutyphron. Odyss. ks. II i połowa XIX. Lektura bez przygotowania Wypracowań pism. 3.

Język niemiecki; (4 godziny tygodn.) Lektura poetyczna i prozaiczna według Wypisów. W całości przeczytano Schillera Wallensteins Tod", Szekspira „König Lear", Goethego „Iphigenie auf Tauris" i Grillparzera „Der Traum ein Leben", Deklamacya. Ćwiczenia w ustnem wyrażaniu myśli, wiadomości litera kie w związku z lekturą. Wypracowań piśmiennych w I. półr. 5. — w II półr. 3.

Historya i geografia: (3 godziny tygodn.) Powtórzenie ważniejszych partyi z historyi Grecyi i Rzymu z uwydatnieniem historyi kultury. Historya monarchii austryacko węgierskiej od jej zawiązku aż do najnowszych czasów z uwzględnieniem stosunku do innych państw a uwydatnieniem momentów z zakresu historyi kultury i gospodarstwa. Wiadomości polityczne i społeczne, geografia i statystyka.

Matematyka; (2 godziny tygodn.) Powtorzenie, uporządkowanie i pogłębienie całego materyału nauki, ćwiczenia zastosowane do różnych dziedzin nauki szkolnej i życia praktycznego. 3 zadania szkolne na każde półrocze.

Fizyka; (w I. półr. 3, w II. półr. 4 godziny tygodn.) Magnetyzm elektryczność statyczna, prądy elektryczne; ruch falowy, akustyka, optykacyi kosmografia.

Propedeutyka filozofii; (2 godziny tygodn.) Psychologia empiryczna.

Nauka religii mojżeszowej.

I. klasa. Historya biblijna do śmierci Mojżesza w związku z zasadami wiary. Dziesięcioro przykazań. Modlitwa poranna i błogosławieństwa.

II. klasa. Historya biblijna od Jozuego do podziału państwa w związku z zasadami wiary. Objaśnienie dekalogu. Obowiązki względem Boga. Święta i posty. Modlitwa wieczorna i błogosławieństwa przy szczególnych uroczystościach.

III. klasa. Historya biblijna od podziału państwa do powrotu z niewoli babilońskiej. Trzy nauki główne wyznania mojżeszowego. Obowiązki względem ludzi. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Modlitwa na sobotę. Halell.

IV. klasa. Historya izraelitów pod panowaniem Syryi, Machabeusze. Panowanie Rzymian. Upadek państwa. Bar Kochba. Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne.

V. klasa. Ustawy moralne i etyczne.

VI. klasa. Moralność i etyka na podstawie trzech pierwszych rozdziałów przypowieści ojców „Pirke Abot". Tłómaczenie trenów Jeremiasza.

VII. klasa. Moralność i etyka na podstawie 4. 5. i 6. rozdziału w „Pirke Abot".

VIII. klasa. Historya Żydów w diasporze z biografiami nasławniejszych mężów.

Plan nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

HISTORYA kraju rodzinnego. Nauki tego przedmiotu udzielano w klasach IV. i VII. w obydwóch półroczach. w klasie VI. w II. półr. a w kl. VIII. w pierwszem półr. po jednej godzinie tygodniowo, według programu przez Wysoką c. k. Radę szkolną poleconego.

JĘZYK RUSKI. Nauka odbywała się w klasach IV. V. VI. i VII. po 2 godziny tygodniowo według planu A z roku 1898.

Kl. IV. Ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamacyi. Fleksya oparta na porównaniu z odnośną fleksyą w języku polskim. Co tydzień ćwiczenia piśmienne, dyktaty i reprodukcye ustępów prozaicznych i poetycznych.

Kl. V. Czytanka dla szkół wydziałowych. Nadto czytano wybór poezyi Szewczenki i wybór nowel Franki. Zadań 10 w półroczu.

Kl. VI. Z wyjątków narodowej literatury dla seminaryów nauczycielskich: Wzory pomników od XI. do XVIII. stulecia literatura ludowa, pomniki nowszej literatury od Kotlarewskiego do Szewczenki włącznie. Zadań 10 w półroczu

Kl. VII. Czytanie i objaśnianie ważniejszych rodzajów literatury ludowej według „Wypisów“ z estetycznemi uwagami o rodzajach ludowej poezyi od Szewczenki do najnowszych czasów. Co miesiąc zadanie.

RYSUNKI ODRĘCZNE. Kl. V. Ornamenty plastyczne w stylu klasycznym, średniowiecznym i odrodzenia, naczynia greckie i swojskie, w ugrupowaniu obrazowem, podobnie przedmioty z natury rzeczywiste i naśladowane. wyroby przemysłu artystycznego, jakoteż przedmioty z otoczenia.

Kl. VI. Przedmioty z natury i z otoczenia w dowolnem położeniu. Draperya. Składowe części twarzy ludzkiej, medaliony głów i biusty mniejsze. Studya obrazowe z natury lub wyrobów przemysłu artystycznego w odpowiedniem ugrupowaniu. Rysowanie widoków perspektywicznych, wnętrz szkolnych.

Kl. VII. Medaliony głów, biusty mniejsze i większe, antykowe i postaci nowożytnych. Odtwarzanie naturalnej wielkości i powiększanie do tejże portretów głów z kartonów francuskich.

Kl. VIII. Wzajemne studya portretowe naturalnej wielkości z uwzględnieniem tonu barw w naturze. Rysowanie z natury widoków architektonicznych wewnętrznych i zewnętrznych łącznie z przyrodniczemi.

RYSUNKI GEOMETRYCZNE. Dwa oddziały po 2 godziny tygodniowo. W I. oddz. 18 uczniów. Rzuty prostokątne na jedną płaszczyznę. Rzuty punktu na 2 i 3 płaszczyzny. Ogólne określenia i rzuty wielościanów. Rzuty i siatki ostrosłupów i graniastosłupów. Rzuty i siatki wielościanów foremnych. Ślady prostej i płaszczyny na rzutniach. Proste i punkty na płaszczyźnie. Dwie i trzy płaszczyzny. Naroża trójścienne. Zagadnienia o punkcie, prostej i płaszczyźnie. Cienie odcinków i figur płaskich na płaszczyznach rzutów. Obroty punktów około prostych. Kłady płaszczyzn. Rzeczywiste wielkości od-

cinków i kątów. Transformacye płaszczyzn rzutów Płaski przekrój graniatosłupów. (Pokrewieństwo środkowe.) Punkty przebicia prostej z wielościanami. Cienie wielościanów. Cień wielościanu rzucony na wielościan.

ODDZIAŁ II. 16 uczniów. Ogólne wiadomości o liniach krzywych Krzywe stopnia drugiego. Ogólne wiadomości o powierzchniach Rzuty powierzchni stożkowych i walcowych. Przekroje powierzchni stożkowych i walcowych płaszczynami. Rozwijanie powierzchni stożkowych i walcowych. Cienie stożków i walców. Powierzchnie obrotowe i ich rzuty Konstrukcye płaszczyzn stycznych do powierzchni obrotowych. Przenikanie się powierzchni obrotowych. Cienie powierzchni obrotowych. Ogólne pojęcia rzutów środkowych i perspektywy. Proste i płaszczyzny przesunięte przez oko. Proste dowolne. Dwie płaszczyzny. Prosta i płaszczyzna. Kłady płaszczyzn. Punkty dzielenia. Zagadnienia o punkcie, prostej i płaszczyźnie. Perspektywy figur płaskich. Perspektywy wielościanów i powierzchni. O rysowaniu perspektyw przedmiotów technicznych.

ŚPIEWU udzielano w dwóch oddziałach po dwie godziny tygodniowo. W oddziale pierwszym, przeznaczonym dla początkujących (82 uczniów), uczono teoryi śpiewu, w drugim ćwiczono w śpiewie chóralnym. Uczniowie oddziału drugiego (35 uczniów) śpiewali na głosy podczas nabożeństw w kościele, nadto wykonali kilka pieśni świeckich na wieczorku, urządzonym ku czci Adama Mickiewicza.

III. Tematy wypracowań piśmiennych.

a) W jezyku polskim:

Klasa Va.

1. Mój narodowy bohater (dom.)
2. Grażyna a Jan Bielecki (szkol.)
3. Stańczyk w Hołdzie pruskim Matejki (szkol.)
4. Mickiewicz jako malarz przyrody (szkol.)
5. Obraz wiejskiego wesela (dom.)

6. Dzieje Mohorta (szkol.)
7. Janko muzykant w noweli Sienkiewicza a Głupi Maciuś w „Zaczarowanem kole“ (dom.)
9. Rozmaitość budowy kwiatów ze względu na sposoby ich zapylania (dom.)
10. Świat staropolski w Soplicowie. (dom.)

Klasa Vb.

1. Wspomnienia z wakacyi (W formie listu do przyjaciela). (szkol.)
2. Tło polityczne w w I. księdze „Pana Tadeusza“. (dom.)
3. Tragiczne losy Jana Bieleckiego. (szkol.)
4. Wykazać cechy powieści poetyckiej na „Grażynie“ i „Ojcu zadżumionych“. (dom.)
5. Tęsknota za ojczyzną. Na podstawie „Latarnika“ Sienkiewicza i „Powrotu do kraju“ Prusa. (szkol.)
6. Zaścianek w Dobrzynie. Na podstawie „Pana Tadeusza“. (dom.)
7. Przywiązanie do ziemi rodzinnej. Na podstawie „Placówki“ Prusa. (szkol.)
8. Postać Rejenta Milczka. Na podstawie „Zemsty“ Fredry. (dom.)
9. Oktawian a Cezar. Na podstawie „Juliusza Cezara“ Szekspira.
10. Różnica między sielanką a gawędą. Na podstawie „Popasu w Upicie“ Mickiewicza i „Wiesława“ Brodzińskiego.

Klasa Vc.

1. Pogodny poranek jesienny. (dom.)
2. Dwór w Soplicowie. Na podst. „Pana Tadeusza“. (szkol.)
3. Litawor a Rymwid. Na podstawie „Grażyny“. (dom.)
4. Wykazać cechy powieści poetyckiej na „Janie Bieleckim“ i „Ojcu zadżumionych“. (szkol.)
5. Tęsknota za ojczyzną. Na podstawie nowel Szymańskiego: „Srul z Lubartowa“ i „Wieczór wigilijny na Syberyi“.
6. Matecznik litewski. Na podstawie „Pana Tadeusza“. (szkol.)
7. Przedsiębiorczość i energia Niemców. Na podstawie „Pana Tadeusza“ (dom.)
8. Postać Cześnika Raptusiewicza. Na podstawie „Zemsty“ Fredry. (szkol.)
9. Brutus a Kassyusz. Na podstawie „Juliusza Cezara“ Szekspira (szkol.)
10. Życie obyczajowe ludu w „Wiesławie“. (szkol.)

Klasa VIa.

1. Wyjaśnić i uzasadnić słowa poety:

 „Cnota skarb wieczny, cnota klejnot drogi.
 Jego nie wydrze nieprzyjaciel srogi,
 Nie spali ogień, nie zabierze woda —
 Nad wszystkiem innem panuje przygoda“. (dom.)

2. Uzasadnić słowa A. Mickiewicza: „Rey daje nam lepiej poznać Polskę, niż wielu jej współczesnych dziejopisarzy“. (szkol.).
3. Wyjaśnić i uzasadnić słowa St. Orzechowskiego: „Byś serce moje rozkroił na dwoje, nie znalazłbyś nic innego, jedno to słowo: Zaginiemy“. (dom.)
4. Boleść ojca w „Trenach“ J. Kochanowskiego a w „Ojcu szadżumionych“ J. Słowackiego. (szkoł.)
5. Stanowisko Skargi wobec polskiego ruchu religijnego i politycznego w XVI. w.
6. Życie obyczajowe w Polsce w drugiej połowie XVII. w. (Na podstawie Pamiętników Paska). (szkol.).
7. Zagłoba a Papkin. (dom.)
8. Bracia Strawińscy jako przedstawiciele dwu prądów kulturalnych w drugiej połowie XVII. w. w Polsce.
9. Staszic a Kołłątaj (dom.)
10. Element egzotyczny w „Przypadkach Mikołaja Doświadczyńskiego“

Klasa VIb.

1. Obowiązki koleżeńskie (dom.)
2. Etyka Reja (szkol.)
3. Patryotyzm Kochanowskiego w „Odprawie posłów„ (dom.)
4. Fazy uczuć w „Trenach Kochanowskiego“.
5. Zdobycie Płocka. (Podług Heidensteina) szkol.)
6. Zasługi Cycerona około odkrycia spisku Katyliny (dom.)
7. Klasyczny i rodzimy pierwiastek w Sielankach Szymonowicza (szkol.)
8. Pasek przyjacielem zwierząt (dom.)
9. Sarmatyzm w satyrze Naruszewicza p. t. „Chudy literat.“
10. Herkules a Krakus w podaniach ludowych.

Klasa VIIa.

1. Wykazać wpływ literatur obcych na literaturę polską do końca 18. wieku. (szkol.)
2. Rozwinąć i uzasadnić myśl dwuwiersza. K. Brodzińskiego:

 „Kto garstką ziemię nosi, góry się doczeka!
 Z kropli za kroplą uzbiera się rzeka.“ (dom.)

3. Jaką ideę polityczną przedstawia Walery i Podkomorzy w komedyi Niemcewicza p. t: „Powrót posła.“ (szkol.)
4. Stosunek K. Brodzińskiego do kierunku romantycznego. (dom.
5. Źródła i pierwiastki przeczytanych ballad A. Mickiewicza. (szkol.)
6. Uzasadnić myśl dwuwiersza A. Mickiewicza:
   „Niech każdy jak on Greczyn głosi dzielność swoją;
   Mocniejszy jestem — cięższą podajcie mi zbroję!“ (dom.)
7. O ile słusznie powiedział o sobie A. Mickiewicz: „Ja i Ojczyzna — to jedno.“ (szkol.)
8. Krajobraz Ukrainy wedle „Maryi“ Malczewskiego i „Zamku Kaniowskiego“ Goszczyńskiego. (dom.)
9. Gustaw i Albin w komedyi hr. Fredry „Śluby panieńskie“ — charakterystyka porównawcza. (szkol.)
10. Wielkie klęski przywodzą ludy i narody do opamiętania (dom.)

Klasa VIIb.

1. Stronnictwa polityczne w „Powrocie posła“ J. U. Niemcewicza
2. Miecz a pług.
3. Pierwiastek osobisty w balladach Mickiewicza.
4. Świat — bez siły ciężkości i tarcia.
5. Krzyżacy w poezyi Mickiewicza.
6. Synteza życia i poezyi Mickiewicza.
7. Przyroda i człowiek w „Maryi“ Malczewskiego.
8. „Więzień Chillonu“ Byrona a „Ojciec zadżumionych“ Słowackiego.
9. Aniela a Klara. Charakterystyka porównawcza na podstawie Ślubów„ panieńskich“ Fredry.
10. Wykazać wpływ Byrona na znanych powieściach poetyckich Słowackiego.

Klasa VIIIa.

1. Bohater wybitnej powieści lub dramatu polskiego. (dom.)
2. Świat fantastyczny w „Baladynie.“ (szkol.)
3. Grunwald a Beresteczko. (dom.)
4. Masynissa a Halban. (szkol.)
5. Mowa wygłoszona w stuletnią rocznicę urodzin Krasińskiego. (dom.)
6. a) Przedświt i jego stosunek do poezyi wieszczej. (szkol.
   b) Znaczenie elektryczności.
7. Gawęda polska.
8. a) Nil mortalibus ardui est.
   b) Konstytuanta francuska a Sejm czteroletni.

Klasa VIIIb.

Zad. od 1—6 jak w VIIIa.

7. Znaczenie 1863. r. w literaturze polskiej. .
Jakie dziedziny nauk złożyły się na wynalezienie kinematografu.
8. Ideały pozytywistów w powieści polskiej.

b) w języku niemieckim:

Klasa Va.

1. Schuld und Sühne des Oedipus (Auf Grund der Schullektüre) (dom.)
2. Inhaltsangabe und Grundgedanke des Gedichtes: „Der Prozeß“ von Gellert (szkol.)
3. Wie schildert der Schloßwart Gervasius den Tod des Truchsesses? (Auf Grund des II. Gesanges des „Herrn Thaddäus“ von Mickiewicz) (dom.)
4. Wie wurde Niobe für ihren Hochmut bestraft? (Auf Grund der lateinischen Schullektüre) (szkol.)
5. Das Eisen im Dienste des Menschen (dom.)
6. Übersetzung aus dem Polnischen (szkol.)
7. Die Macht der Freundschaft (Auf Grund der Schillerschen Ballade: „Die Bürgschaft“) (dom)
8. Das griechische Erziehungsideal (auf Grund der Schullektüre) (szkol.)
9. Bedeutung der Flüsse für die Menschheit (dom).
10. Ursache und Folgen des Streites zwischen Achilles und Agamemnon (Auf Grund der Homerlektüre) (szkol.)
11. Die Bärenjagd (Auf Grund des IV. Gesanges des „Herrn Thaddäus“ von Mickiewicz) (dom.)
12. „Der Schenk von Limburg“ von L. Uhland (Inhaltsangabe und Grundgedanke) (szkol.)
13. Ein Ausflug im Mai (dom.)
14. Übersetzung aus dem Polnischen. (szkol.)

Klasa Vb.

1. Des Kaisers neue Kleider. (szkol.)
2. Die Tierwelt im Herbste. (dom.)
3. Der seltsame Traum (szkol).
4. Unsere Beleuchtungsmittel (dom.)
5. Der Mönch von Heisterbach (szkol.).
6. Wie hab’ ich die Weihnachtsferein zugebracht? (dom.)

7. Wie sah ein griechisches Theater aus? (szkol.)
8. Eingreifen des Schicksals in Schillers Kranichen des Ibykus. (dom.)
9. Welche Verdienste erwarb sich Michael Schmied um seine Vaterstadt? (szkol.)
10. Grażynas Heldenmut (dom.)
11. Eine freie Übersetzung (szkol.)
12. Die vier Weltalter (nach Ovid) (dom.)
13. Die sozialen Verhältnisse zur Zeit der Kreuzzüge (szkol.).
14. Der Zweikampf zwischen Paris und Menelaus (dom.)

Klasa Vc.

1. Der Hirsch und der Graben. Nach der Schullektüre (szkol.)
2. Die Pflanzenwelt im Herbste (dom.)
3. Der seltsame Traum. Nach der Schullektüre (szkol.)
4. Beleuchtungsmittel der Gegenwart (dom.)
5. Der Mönch von Heisterbach. Nach der Schullektüre. (szkol.)
6. Unsere Wintervergnügungen (dom.)
7. Schiller in der Militärakademie (szkol.)
8. Die Tiere als Baukünstler (dom.)
9. Rache bringt keinen Segen. Nach der polnischen Lektüre des Johann Bielecki von Słowacki (szkol.)
10. Ein Gang durch die industriellen Anstalten Kołomyjas (dom.
11. Einzug des Frühlings (dom.)
12. Ein römisches Haus. Nach der Schullektüre (szkol.)
13. Womit bringe ich am liebsten meine Mußezeit zu? (dom),
14. Die Entdeckung der Mörder in Schillers „Kraniche des Ibykus" (szkol.)

Klasa VIa.

1. Straßenleben in Kolomea (dom.)
2. Wie ist es Braun ergangen, als er Reineke vor Gericht fordern sollte (szkol.)
3. Hektor, der Held der Troer (auf Grund der Homerlektüre (dom).
4. Die Brautfahrten im Gudrunliede (szkol.)
5. Die Macht des Gesanges (dom.)
6. Krambambulis Treue (szkol.)
7. Die Folgen der Kreuzzüge (dom.)
8. Das Bild eines christlichen Ritters in Schillers „Kampf mit dem Drachen" (szkol.)
9. Welche Stellung nahm Cicero in Katilinas Verschwörung ein? (dom).
10. Des Nachtwächters von Eschenreuth Abenteuer (szkol.)
11. Janusz Radziwiłłs Glück und Ende (dom.)

12. Die Exposition in Lessings Minna v. Barnhelm (szkol.)
13. Das Übernatürliche in Wielands Oberon (dom.)
14. Gedankengang in Vergils I. Ekloge. (szkol.)

Klasa VIb.

1. Welchen Streich spielte Reineke den königlichen Boten? (szk.)
2. Die Vorteile der Ferienzeit (dom.)
3. Sigurds Heldentaten (szk.)
4. Die Römer und die Germanen in ihren gegenseitigen Beziehungen (dom.)
5. Inhaltsangabe der Ballade: „Der Kampf mit dem Drachen“ (szk.)
6. Das Weihnachtsfest ein Fest der Freude (dom.)
7. Die schädlichen Folgen der geistigen Getränke (szk.)
8. Inhaltsangabe der Ballade: „Das Glück von Edenhall“ (szk).
9. Karl der Große und seine Bedeutung (dom.)
10. Die Jagd im Mittelalter (szk.)
11. Des Dichters Beruf und Schicksal (Im Anschlusse an das Gedicht von Schiller: „Die Teilug der Erde, (dom.)
12. Welcher Mittel bedienen sich die Tiere zur gegenseitigen Verständigung? (szk.)
13. Meine Erholungsstunden im Freien (dom.)
14. Die Schlacht bei Salamis (nach Herodot) (szk.)

Klasa VIIa.

1. Leid und Mitleid im I. Gesange von Goethes „Hermann und Dorothea“ (szk.)
2. Das Motiv der Treue im Nibelungenliede (dom.)
3. Odysseus und Nausikaa (szk.)
4. Sinn und Bedeutung des Goetheschen Spruches:

   „Noch ist es Tag, da rühre sich der Mann,
   Die Nacht tritt ein, da Niemand wirken kann“. (dom)
5. Die orientalische Frage bis 1788 (szk.)
6. Von des Wanderns Lust und Herrlichkeit (dom).
7. Bedeutung der Renaissance und des Humanismus für die geistige Kultur Europas (szk.)
8. Stolz und Eitelkeit (dom).
9. Die Exposition in Schillers Maria Stuart (dom.)
10. Kordians Schuld (szk.)

Klasa VIIb.

1. Siegfrieds Tod (szk.)
2. Die politischen Folgen der Reformation (dom.)

3. Vater und Sohn in Goethes Hermann und Dorothea (szk.)
4. Die Götterhandlung in der Odyssee. Nach der griechischen Schullektüre (dom).
5. Das verschleierte Bild zu Sais. Inhalt und Grundgedanke (szk.)
6. Keime der Verwicklung in Shakespeares Coriolanus (dom.)
7. Das Ende Wallenrods. Nach der polnischen Schullektüre (szk.)
8. Lenore von Bürger (dom.)
9. Leicesters Verrat in Schillers Maria Stuart (dom.)
10. Katastrophe in Shakespeares Coriolanus (szk.)

Klasa VIIIa.

1. Beruf des Dichters nach Goethes „Zueignung“ (szk.)
2. Exsposition in Shakespeares „König Lear“ (dom.)
3. Umschwung der Handlung in Schillers Wallensteins Tod (szk.)
4. Aufbau der Handlung in der Antigone des Sophokles (dom.)
5. Die Phasen der menschlichen Kultur nach Schillers kulturgeschichtlichen Gedichten (szk.)
6. Keime der Handlung in Goethes Iphigenie auf Tauris (dom.)
7. Die Hauptgestalten in Fredros. „Mädchenschwüre“ (szk.)
8. Des Lebens Mühe lehrt uns allein des Lebens Güter schätzen (szk.)

Klasa VIIIb.

1 — 6 = VIIIa.
7. Wie rettet Lilla Weneda ihren Vater aus der Gewalt Gwinonas? (szk.)
8. Ergebnisse der Handlung in Goethes Iphigenie auf Tauris (szk.)

Zagadnienia do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. **Język polski.** Dano abituryentom do wyboru w oddziale I.: a) Irydion a Anhelli. b) Kwestya wschodnia w XIX. i XX. wieku. c) Najnowsze zdobycze na polu elektryczności. W oddziale II. a) Humanizm w XVI. a pseudoklasycyzm w XVIII. wieku w literaturze polskiej. b) Kazimierz Wielki i Zygmunt I. — dwaj najwięksi gospodarze Polski niepodległej. c) Powietrze ze stanowiska chemii i hygieny.

2. **Język łaciński.** I. oddział: Przełożyć na język polski Tac. dial. de orat. c. 1. 2. II. oddział: Cic. de divin. II §§. 22—25.

3. **Język grecki.** I. oddział: Przełożyć na język polski: Plato Protagoras c. 25. II. oddział: Plutarch M. Cato c. 20.

IV. Zbiory naukowe.

1. Biblioteka dla nauczycieli.

Biblioteka liczy dzieł 5517, monet srebrnych 38, miedzianych 43.

W bieżącym roku zakupiono: Encyklopedya wychowawcza (c. d.), Nauka i sztuka (c d.), *Pauly* Realencyklopädie (c. d.), *Rethwisch* Jahresberichte über das höhere Schulwesen, Thesaurus linguae latinae (c. d.), *Kolberg O.* Lud, jego zwyczaje itd., *Chłędowski* Rzym i ludzie Baroku, *Florenz Dr. K.* Geschichte der japanischen Literatur, *Grube Dr. W.* Geschichte der chinesischen Literatur, *Hehn* Über Goethes Herman und Dorothea, *Brandt* Sehen und Erkennen' *Gaudig H.* Didaktische Präludien, *Geisel M.* Betrachtung von Kunstwerken, *Haym* Die romantische Schule, *Kleiner J.* Z. Krasiński — dzieje myśli, *Kont Dr. J.* Geschichte der ungarischen Literatur, *Kellner L.* Shakespeare. Dichter und Darsteller, *Melitz* Führer durch das Schauspiel, *Murko* Geschichte der älteren südslavischen Literaturen, *Sauerlandt Max* Michelangelo, *Schmidt E.* Lessing, *Tarnowski Stanisław* Zygmunt Krasiński; Tacyta Germania przełożył Okęcki, Corn. Taciti opera ed Okęcki, *Voigt M* Praxis des naturkundlichen Unterrichtes, *Wundt* Wstęp do filozofii.

Prócz tego prenumeruje zakład następujące pisma naukowe i pedagogiczne: Biblioteka dzieł chrześcijańskich, Biblioteka Warszawska, Kosmos, Krytyka, Kwartalnik historyczny, Lehrproben und Lehrgänge, Mitteilungen der geographischen Gesellschaft, Muzeum, Österreichische Mittelschule, Pamiętnik literacki, Przegląd filozoficzny, Przegląd polski, Przewodnik bibliograficzny, Wiadomości matematyczne, Wszechświat, Zachęta, Zeitschrift für österreichische Gymnasien, Zeitschrift für Matematik und Physik, Zeitschrift für Schulgesundheitspflege, Zeitschrift für Zeichen- und Kunstunterricht.

2. Biblioteka dla młodzieży.

a) polskie.

W bieżącym roku zakupiono: *Bem A.* Teorya poezyi polskiej. *Belfort B.* Historya rewolucyi francuskiej, *Brandes J.* Ibsen, *Bruchnalski W.* Mickiewicz-Niemcewicz, *Brückner* Różnowiercy polscy, *Brykczyński St* Moje wspomnienia z r. 1863. *Bukowiecka Z.* Pamiętniki Beniowskiego, *Chmielowski* Najnowsze prądy w poezyi polskiej. *Daniłowski G.* Dwa głosy, *Dubiecki M* Romuald Trau-

gutt, *Feldman* Współczesna krytyka literacka w Polsce *Gerson-Dąbrowska* Wielcy artyści, *Gomulicki w.* Rok 1812. *Gomulicki K.* Życie dla ojczyzny, *Górski A.* Monsalvat, *Górski J.* Polska sztuka współczesna, *Grabowski T.* Romantyzm polski wśród Słowian *Jelenta C.* Druid-Słowacki, *Kallenbach J. Z.* Krasiński, *Kasprowicz* Uczta Herodyady, *Konczynski* Otchłań, *Korzeniowski* Kollokacya, *id.* Mnich, *id.* Karpaccy górale wyd. Westa, *Kozłowski E.* Woj-ko polskie 1830|1. *Konopnicka M.* Trzy studya, *Krasiński Z.* Dzieła wyd. Pini, *Kruk J.* Władca przestworzy, *Laskarys U.* Opowiadania o wojnie chocimskiej, *Laskarys* Przygody Paska, *Limanowski B.* 100 letnia walka narodu polskiego, *Lipner* Widzenie ks. Piotra, *Łoś T.* Główne zasady deklamacyi, *Mayne — Reid* Pobyt w pustyni, *Maeterlinck* Wybór pism dramatycznych *Morawska Ł.* Przygody JMC. p. M Reja *id.* Adjutant następcy tronu, *id.* Na dworze królowej Anny, *Mossoczowa M.* Za orłami Napoleona, *Nowaczyński* Cyganerya Warszawska, *Or-Ot* Ezopa Bajki *Oksza O.* Opowiadania o półbogach i bohaterach greckich. *Piątkowski H.* Polskie malarstwo współczesne *Przewóski E*, Krytyka literacka we Francyi, *Przybylski Z.* Ziemia ojczysta *id.* Za sło ńcem *id.* Wet za wet *id.* Wicek i Wacek *id.* Koledzy *id.* Wesele brata, *Pzrybyszewski* O dramacie i scenie, *Rodziewicz M.* Macierz, *Sieroszewski* Zamorski Dyabeł *id.* Z fali na falę, *Śliwiński* Powstanie listopadowe. *Sienkiewicz H.* W pustyni i puszczy. *Smolenski Wł.* Stanowisko Kalinki, *Sosnowski* Świat zwierząt, *Sypniewski A.* Dzieje czasów najnowszych, *Szajnocha K.* Zdobycze pługa polskiego. *Szekspir* Hamlet w oprac. Chmielowskiego, *id.* Dzieła, w opr. Dybowskiego, *Szymanski* Stolarz Kowalski, *Trapszo* Podręcznik sztuki dramatycznej, *Tretiak S.* Mickiewicz i Puszkin. *Walewski A.* Teatr u nas i u obcych, *Weryho* Opowiadania ze świata zwierzącego; Wiedza i Postęp, *Zdziechowski M.* Szkice literackie, *Żuławski* Eros i Psyche, *Zdziarski St.* Pierwiastek ludowy w poezyi Mickiewicza *id.* Wawel.

b) ruska.

Бойєр Сила віри, Вовчок М. Посмертні оповіданя, Гамсун К. Пан, Квітка Гр. Маруся, Журбенко Л. Філїстер, Кіплїнб Оповіданя, Ковалїв С. Похрестник, Чародїйна скринка, Писанка. В остатнїй лавцї і Щаслива бабуня, Коцюбинский Дебют, Левицкий Дурисвіти. Ляберлєф Королеви півночи, Мова В. (Лиманский) Старе гнїздо, Сінклєр, Герой капіталу. Сулима Народнї оповіданя, Пачовский М. Ілюстр. укр.-рус. пистмени., Тесленко О. Страчене житя. Франко Ів. Фльорентинскі ночи, Франко Ів. Молода Україна, Франко Ів. Батківщина, Целлиньский Кара совісти, Шляхта ходачкова, Коваленко Гр. Жарти житя. Ефремов С. Історія укр. письменства, Барвінский Скошений цьвіт.

c) niemiecka.

Anzengruber Meineidbauer, *Arrhenius* Das Schicksal der Planeten, *Björnson* Synnove Solbaken, *Bavink* Natürliche u. künstliche Pflanzen und Tierstoffe, *Ernst* Arbeit und Freude Novellen, *Ebner-Eschenbach* Kreisphysikus, Erzählende Prosa (Velhagen), *Eichendorff* Aus dem Leben eines Taugenichts, *Freytag* Ingo, *id* Nibelungen, *Frech* Aus der Vorzeit der Erde, *Hebbel* Agnes Bernauer *id* Nibelungen, *Heyse* Andrea Delfin, *Hauff* Die Karawane, *Hanseman* Aberglaube in der Medizin, *Ibsen* Die Helden auf Helgoland, Kosmos, *Leonhard* Polenlieder, *Lagerlöf* Erzählungen, *Ludwig* Der Erbförster, *id.* Zwischen Himmel und Erde, *Nimführ* Luftschiffahrt, *Perfall* Förster Söllman, *Raabe* Chronik der Sperlinggasse, *Sven Hedin* Zu Land n ch Indien durch Persien.

3. Gabinet geograficzny

zawiera 136 map, 8 atlasów, 170 obrazów geograficzno-historycznych 7 globusów, 51 próbek artykułów kolonialnych.

W bieżącym roku dokupiono: *Ostbahr* Wandkarte zur Wirtschaftsgeographie der Welt; *Schwabe* Historisch Schulwandkarte des römischen Reiches: *Gäbler* Europa phys. *Gäbler* Pyrenäen Halbinsel; *Bamberg* Nord u. Mittel-Amerika; *Bamberg* Süd-Amerika; *Wünsche*: Swiat i życie (18 obrazów ściennych); Bilder aus der römischen Geschichte; Neue Geschichtsbilder; Wandbilder hervorragender Bauwerke; *Stiegler Wilh.* Der atlantische Ozean Meerestiefen

4. Gabinet dla fizyki

W bieżącym roku zakupiono: Młynek Segnera, wózek do okazania siły odśrodkowej, aparat elektrolityczny Hoffmana, hypsometer, pompa do bani służąca do okazania prawa Paskala, 2 elektroskopy do okazania influencyi elektrycznej, walce do utrwalania głosu fonograficznie, lampa spirytusowa, teodolit.

5. Gabinet przyrodniczy

Zakupiono: Kolekcyę barwników i odczynników do badań mikroskopijnych według Strasburgera, termostat, mikroskop szkolny,

łupę, preparaty do mikroskopu, a mianowicie: Naskórek, mięśnie gładkie, mięśnie prążkowane, otwornice kredy, grzyby, sporysz, trufla, puccinia graminis, mucor mucedo, wodorosty, nitella flexilis, spharella nivalis, hydrodiction utriculatum, oscillaria princeps, gleocapsa magna, diatomaceae.

6. Gabinet rysunkowy

Zakupiono: Ostrosłup ośmiościenny, płytę ostrokątną, zbiór naczyń greckich, zbiór naczyń swojskich, zbiór owoców woskowych, zbiór ptaków z rozpostartemi skrzydłami, zbiór piór barwnych, zbiór zwierząt wypchanych.

V. Wynik egzaminu dojrzałości

w roku szkolnym 1911/12.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło w terminie jesiennym 10 uczniów. Uznani za dojrzałych: Feldman Wolf, Flekerówna Emilia, Kirkin Zygmunt, Plechawski Jan, Przygodzki Franciszek, Steblecki Stefan. Reprobowano 4.

W terminie lutowym zgłosiło się do tego egzaminu 6 abituryentów. Świadectwo dojrzałości otrzymali: Antoniewicz Franciszek, Becher Ozyasz, Klein Ernest, Mellerówna Regina, Szuszkiewicz Dyonizy, Winnicki Franciszek.

W terminie letnim przystąpiło do egzaminu dojrzałości 35 uczniów publicznych i 5 prywatystów klas VIII a i VIII b tutejszego zakładu.

Uznano za dojrzałych z odzn. uczniów publicznych	4,	pryw.	1
„ „ „ uczniów publicznych	29	„	4
reprobowano na pół roku uczniów publicznych	2		

Wykaz uczniów publicznych i prywatnych,

których uznano za dojrzałych na podstawie egzaminu dojrzałości odbytego w dniach od 13-go do 18 czerwca 1912.

Oddział I.

L. p.	Imię i nazwisko	Miejsce i kraj urodzenia		Religia	Rok urodz.	Uczęszczał do gimnazyum w latach	Wynik egzaminu
1	Baidaf Łazarz	Bolechów	Galicya	mojż.	1894	1904—1912	doj. z odzn.
2	Balicki Roman	Kołomyja	„	rzym.-kat.	1893	1904—1912	dojrzały
3	Budziński Henryk	Skole	„	„	1894	1904—1912	„
4	Doliński Feliks Emil	Stanisławów	„	„	1893	1904—1912	„
5	Dziuganowski Władysław	Bohorodyczyn	„	„	1891	1903—1912	„
6	Fischbach Wolf	Jakóbówka	„	mojż.	1891	1904—1912	„
7	Friedman Michał	Kołomyja	„	„	1892	1903—1912	„
8	Frisch Leon Mojżesz	Kołomyja	„	„	1894	1904—1912	„
9	Goertz Edward Józef	Kołomyja	„	rzym.-kat.	1892	1902—1912	„
10	Herman Abraham Dawid	Wolica	„	mojż.	1893	1903—1912	„
11	Krobicki Kazimierz Bartłom.	Kołomyja	„	rzym.-kat.	1893	1903—1912	„
12	Lagstein Szłoma Salamon	Korniów	„	mojż.	1892	1903—1912	doj. z odzn.
13	Maceluch Piotr	Poznanka gnila	„	rzym.-kat.	1891	1903—1912	dojrzały
14	Manissaly Edward Jan	Słoboda Rung.	„	„	1894	1904—1912	doj. z odzn.
15	Redisch Sumer	Bursztyn	„	mojż.	1892	1903—1912	dojrzały
16	Tepper Salo	Kolomyja	„	„	1894	1904—1912	„
17	Heimer Karol (pryw.)	Suczawa	Bukowina	„	1892	1903—1912	„
18	Matukiewicz Wit. Al (pryw.)	Dźwiniacz	„	rzym.-kat.	1892	1902—1912	„
19	Schorr Ida (pryw.)	Chyrów	„	mojż.	1893	1907—1912	doj. z odzn.

Oddział II.

L. p.	Imię i nazwisko	Miejsce i kraj urodzenia		Religia	Rok urodz.	Uczęszczał do gimnazyum w latach	Wynik egzaminu
1	Bezeg Zygmunt Longin	Zahajpol	Galicyja	rzym.-kat	1893	1903—1912	dojrzały
2	Brykowski Karol	Czolhany	„	„	1891	1903—1912	„
3	Centner Lndomił	Mikuliczyn	„	„	1891	1902—1912	„
4	Ćwikliński Tadeusz Kaz.	Biała ad Czortków	„	„	1893	1903—1912	doj. z odzn.
5	Duminkiewicz Michał	Kopanki ad Kałusz	„	gr.-kat.	1891	1903—1912	dojrzały
6	Göttlinger Maksymilian	Kołomyja	„	mojż.	1892	1902—1912	„
7	Hamer Hersz	Kołomyja	„	„	1893	1904—1912	„
8	Kozaczek Tadeusz Jan	Bełz	„	rzym.-kat.	1892	1902—1912	„
9	Kreisler Maurycy	Kołomyja	„	mojż.	1892	1905—1912	„
10	Krzyżanowski Miecz. Bol.	Zagórz	„	rzym.-kat.	1892	1904—1912	„
11	Kwasnycia Joachim	Dżuryn	„	gr.-kat.	1893	1904—1912	„
12	Madej Maksymilian Fryd.	Kosmacz-Kossów	„	rzym.-kat.	1891	1902—1912	„
13	Roller Hersz Dawid	Rakowiec	„	mojż.	1889	1901—1912	„
14	Spierer Boruch Izak	Przemyślany	„	„	1893	1904—1912	„
15	Szczepański Stanisł. Wacł.	Borszczów	„	rzym. kat.	1894	1904—1912	„
16	Wilhelmi Stanisław	Monastersko	„	„	1891	1904—1912	„
17	Zeiger czyli Zeuger Fyszel	Kołomyja	„	mojż.	1891	1902—1912	„
18	Grünstein Bernard (pryw.)	Kołomyja	„	„	1889	1900—1912	„
19	Sternfeld Izak (pryw.)	Kolomyja	„	„	1884	1896—1912	„

VI. WYKAZY STATYSTYCZNE.

	KLASA I.				II.			III.			IV.			V.			VI.		VII.		VIII.		Razem
	a	b	c	d	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b	a	b	
1. Liczba uczniów.																							
Z końcem roku szkolnego 1910/11 było	27^2	38^1	33^2	32^2	43	42	38	40^3	41^1	40^1	34^1	35^1	26^1	39^2	45	.	37	32^1	22^3	21^1	22^1	20^3	707^{26}
Z początkiem roku szk. 1911/12 przyjęto	35^1	43	39^1	44^1	42^3	41^1	39^1	43^1	41	39	35^1	39^1	35	39^1	35^1	26	36^1	40	35	24^1	20^3	20^2	790^{20}
W ciągu roku szk. przybyło	.	1	.		1^1	1^1	2	.	0^1	2	1^1	.	.	0^1	.	2	2^1	2^3	.	1^1	.	0^1	15^{11}
Razem	35^1	44	39^1	44^1	43^4	42^2	41^1	43^1	41^1	41	36^2	39^1	35	39^2	35^1	28	38^2	42^4	35	25^2	20^3	20^3	805^{31}
między tymi I. z innych zakładów																							
a) z promocyą	31^1	40	37^1	36^1	3	5	4	1	2	3	1	.	3	.	3	2	3	4	2	.	1^1	.	181^3
b) powtarzających klasę	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
II. z tutejszego zakładu																							
a) z promocyą	.	.	.	.	40^4	34^2	31^1	42^1	33^1	28	35^2	35^1	30	31^2	29^1	24	31^2	36^3	32	21^2	18^2	18^2	548^{26}
b) powtarzających klasę	4	4	2	8	.	3	6	.	6	10	.	4	2	8	3	2	4	2	1	4	1	2^1	76^{11}
W ciągu roku szk. opuściło zakład	8	9	3	8	4	5	4	2	8	3	7^1	2	1	2	4	2	4	0^2	3	2	2	1	84^3
Liczba uczniów z końcem r. szk. 1911/12	27^1	35	36^1	36^1	39^4	37^2	37^2	41^1	33^1	38	29^1	37^1	34	37^2	31^1	26	34^2	42^1	32	23^2	18^3	19^3	721^{28}
2. Miejsce urodzenia.																							
Miasto Kołomyja	7	20	17^1	15^1	15	11	19^1	19	14	19	15	8^1	13	18^1	13	6	16	14^1	11	5^2	7	4^2	286^{10}
Powiat Kołomyjski	1^1	2	2	4	1	1	1	1	3^1	2	1^1	2		2	1	1	2	.		2	1	2	32^3
Inne powiaty galicyjskie	19	13	16	17	22^4	22^1	17	19^1	16	17	11	27	21	15^1	14^1	17	13^2	28	21	15	10^2	13^1	383^{13}
Inne kraje koronne	.	.	1	.	1	2^1	.	2	.	.	1	.	.	1	1	2	2	.	.	1	0^1	.	14^2
Zagranica	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	1	2	.	2	.	.	.	.	.	6
Razem	27	35^1	36^1	36^1	39^4	37^2	37^1	41^1	33^1	38	29^1	37^1	34	37^2	31^1	26	34^2	42^1	32	23^2	18^3	19^3	721^{28}

	I. a	I. b	I. c	I. d	II. a	II. b	II. c	III. a	III. b	III. c	IV. a	IV. b	IV. c	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VII. a	VII. b	VIII. a	VIII. b	Razem
3. Język ojczysty.																							
Polski	27^1	35	33^1	36^1	39^4	37^2	31^1	41^1	33^1	34	29^1	37^1	32	37^2	31^1	21	34^2	.	31	22^2	18^3	16^3	685^{28}
Ruski	.		3	.	.	.	6	.	.	4	.	.	2	.	.	5	.	11	1	1	.	3	36
Niemiecki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Razem	27^1	35	36^1	36^1	39^4	37^2	37^1	41^1	33^1	38	29^1	37^1	34	37^2	31^1	26	34^2	42^1	32	23^2	18^3	19^3	721^{28}
4. Wyznanie religijne.																							
Rzymsko-katolickie	17^1	17	10	20	25^2	22^1	10	24	13	10	11^1	23	8	17	15	7	19	9	14	8	10^1	9	318^6
Ormiańsko-katolickie			.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	1	.	.	3
Grecko-katolickie			8	1	.	.	11	.	.	7	.	.	5	.	.	6	.	11	1	1	.	3	54
Ewangelickie			1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.		.	.	2
Mojżeszowe	10	18	17^1	15^1	14^2	15^1	16^1	17^1	20^1	21	18	14^1	21	19^2	16^1	13	14^2	22^1	16	13^2	8^2	7^3	344^{22}
Razem	27^1	35	36^1	36^1	39^4	37^2	37^1	41^1	33^1	38	29^1	37^1	34	37^2	31^1	26	34^2	42^1	32	23^2	18^3	19^3	721^{28}
5. Wiek uczniów.																							
11 lat	18	12	12	6^1	.	.	5^1		.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	48^1
12 „	4^1	12	15^1	11	10^3	18^2	15	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	75^8
13 „	5	5	3	10	16	13	15	19	7	5					.	.	.	.	—	.	.	.	98
14 „	.	5	5	6	6^1	5	2	15	9	22	5^1	4	7		.	.	.	.	—	.	.	.	104^2
15 „	.	1	1	3	6	1	.	6	8	3	9	8^1	7	9	6	4	.	.	.		.	.	74^1
16 „	.	.	.	.	1	.	.	1^1	7^1	7	11	18	12	11^1	8	11	7	5	.	.	.	.	99^3
17 „	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	4	5	7	12^1	7^1	6	7^2	12	4	0^1	.	.	66^5
18 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	4	6	4	10	14^1	11	6	7^1	1	66^2
19 „	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	4	1	8	7	12	7	3	6	51
20 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	3	6	4^2	6	22^2
21 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	2^1	4	5^1	14^2
22 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1
23 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	0^1	1^1
24 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	2
28 „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0^1	0^1
Razem	27^1	35	36^1	36^1	39^4	37^2	37^1	41^1	33^1	38	29^1	37^1	34	37^2	31^1	26	34^2	42_4	32	23^2	18^3	19^3	721^{28}
Przeciętny wiek uczniów	11·9	12·1	12·4	12·7	13·2	12·9	12 9	13·8	14·7	14·4	15·4	15·7	15·6	16·4	16·8	16·5	17·6	18·4	18·7	19·3	91·3	20·6	

6. Miejsce zamieszkania rodziców.

6. Miejsce zamieszkania rodziców.	KLASA I. a	I. b	I. c	I. d	II. a	II. b	II. c	III. a	III. b	III. c	IV. a	IV. b	IV. c	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VII. a	VII. b	VIII. a	VIII. b	Razem
Kołomyja	16	27	25^{1}	23^{1}	24	29^{1}	30^{1}	34	17^{1}	29	23	16^{1}	26	30^{2}	16^{1}	14	27^{1}	28^{1}	21	16^{1}	12^{1}	10^{3}	493^{16}
Powiat kołomyjski	2^{1}	1	2	3	3^{1}	1	1	2^{1}	2	3	2^{1}	3	.	.	1	4	1	2	1	.	.	.	34^{4}
„ bohorodczański	.	.	.	.	.	0^{1}	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1^{1}
„ borszczowski	.	.	.	.	2	2	.	.	1	.	.	1	1	.	.	1	.	1	1	.	1	.	11
„ brodzki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1
„ buczacki	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	2	.	.	.	.	4
„ czortkowski	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	.	1	1	1	.	.	1	8
„ doliński	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	2
„ drohobycki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	1	.	.	.	3
„ gliniański	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
„ horodeński	.	.	1	1	1	1	.	.	.	1	.	1	1	.	1	.	.	2	2	.	2	2	16
„ husiatyński	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1
„ kałuski	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	.	1	4
„ kosowski	2	.	.	1	1	.	1	.	.	.	1	2	.	2	.	.	.	.	1	1	1	1	14
„ krakowski	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
„ liski	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
„ lwowski	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1
„ nadwórniański	.	.	1	.	1	1	2	.	3	1	.	3	1	.	3	1	.	.	.	0^{1}	.	.	17^{1}
„ peczeniżyński	5	4	2	4	1^{2}	.	.	.	3	2	1	4	3	.	1	.	1	1	.	1	.	1	34^{2}
„ podhajecki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	2
„ ropczycki	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
„ skałacki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1
„ śniatyński	2	1	1	1	0^{1}	.	2	3	3	2	.	2	.	3	1	1	1	.	1	.	0^{2}	.	24^{3}
„ stanisławowski	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	2	4
„ stryjski	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
„ tarnobrzeski	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2
„ tłumacki	.	1	2	.	5	1	.	.	1	.	.	3	.	.	.	3	0^{1}	2	1	2	.	.	21^{1}
„ trembowelski	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
„ zaleszczycki	.	.	.	2	.	.	.	1	2	.	1	.	.	.	4	.	1	.	.	1	.	.	12
Inne kraje koronne	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	1	.	.	.	.	3
Zagranica	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1
Razem	27^{1}	35	36^{1}	36^{1}	39^{4}	37^{2}	37^{1}	41^{1}	33^{1}	38	29^{1}	37^{1}	34	37^{2}	31^{1}	26	34^{2}	42^{1}	32	23^{2}	18^{3}	19^{3}	721^{28}

7. Stan rodziców.

7. Stan rodziców.	I. a	I. b	I. c	I. d	II. a	II. b	II. c	III. a	III. b	III. c	IV. a	IV. b	IV. c	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VII. a	VII. b	VIII. a	VIII. b	Razem
Urzędnicy państwowi i kolejowi	9^{1}	8	4	4	4^{2}	8^{1}	7	6	3	3	3	5	1	7	3	3	5	5	7	3	2^{1}	4	105^{5}
„ autonomiczni	.	.	.	.	2	.	.	2	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	1	1	.	8
„ i oficyaliści prywatni	2	2	1^{1}	2	3	2	3	3^{2}	3^{1}	2	3	3	1	2	2	1	1	2	1	2	3	1^{1}	46^{4}
Księża gr.-kat.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	2	.	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	6
Profesorowie i nauczyciele	2	3	4	3	5^{1}	4	2	6	2	2	2	3	3	2	2	6	2	6	2	3	1	0	65^{3}
Lekarze	1	.	.	.	0^{1}	.	.	2	.	1	1	.	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	7^{1}
Adwokaci i notaryusze	.	1	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	.	.	1	2	0^{1}	1	.	10^{1}
Wojskowi	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	2	1	2	.	.	.	.	8
Właściciele większej posiadłości	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0^{1}	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0^{1}
Dzierżawcy dóbr	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	2	1	.	.	1	1	.	.	.	7
Rolnicy i właściciele realności	.	.	2	8	6	1	1	2	7	3	3	7	.	1	6	2	6	3	2	2	1	4	67
Kupcy	6	9	9	7^{1}	7	6	8^{1}	7	10	15	8	10	12	12^{2}	9^{1}	6	10^{2}	8^{1}	8	9	4	5^{1}	185^{9}
Przemysłowcy	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	1	.	.	1	.	.	1	.	1	.	6
Rzemieślnicy	1	4	4	1	2	1	3	4	3	3	1	4	6	3	3	2	.	1	2	1	2	.	51
Słudzy rządowi i kolejowi	4	2	6	4	3	9	5	5	.	2	2	3	3	2	1	2	.	6	1	1	1	3	65
„ prywatni i zarobnicy	1	.	2	1	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1	1	0^{1}	.	.	10^{1}
Restauratorowie i szynkarze	.	3	.	2	1	1	1	.	2	.	.	.	.	1	2	1	.	2	.	.	0^{1}	.	10^{1}
Różne inne zajęcia	.	3	1	3	4	4	5	2	3	4	4	2^{1}	3	7	1	26	6	3	4	1	7^{1}	2	56^{2}
Razem	27^{1}	35	36^{1}	36^{1}	39^{4}	37^{2}	37^{1}	41^{1}	33^{1}	38	29^{1}	37^{1}	34	37^{2}	31^{1}	26	34^{2}	42^{1}	32	23^{2}	18^{3}	19^{3}	721^{2}

8. Klasyfikacya.

z końcem roku szkolnego 1911/12.

8. Klasyfikacya.	I. a	I. b	I. c	I. d	II. a	II. b	II. c	III. a	III. b	III. c	IV. a	IV. b	IV. c	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VII. a	VII. b	VIII. a	VIII. b	Razem
Chlubnie uzdolnionych	3	.	2	3	5^{1}	1	2	1	2	2	1^{1}	2	1	6	1	1	.	2	11	3	4^{1}	2	57^{3}
Uzdolnionych	15^{1}	26	20	28	22^{8}	25	19^{1}	24^{1}	14	26	16	23^{1}	19	27^{1}	28	20	21^{1}	34^{1}	21	15^{1}	13^{2}	16^{2}	472^{16}
Na ogół uzdolnionych	5	4	3	1	4	4^{1}	5	7	9	3	4	7	11	.	.	.	.	.	.	.	.	.	67^{1}
Nieuzdolnionych	1	4	9^{1}	3^{1}	6	3^{1}	8	5	7^{1}	5	5	5	2	2^{1}	2	3	9	5	.	2	.	1	86^{6}
Przeznaczono do egzaminu poprawczego	3	.	2	1	2	4	2	3	.	2	3	1	.	2	.	2	3	1	.	3	.	.	34
Nieklasyfikowano	.	1	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	9^{1}	1	0^{1}	5^{2}
Razem	27^{1}	35	36^{1}	36^{1}	39^{4}	37^{2}	37^{1}	41^{1}	33^{1}	38	29^{1}	37^{1}	34	37^{2}	31^{1}	26	34^{2}	42^{1}	32	23^{2}	18^{3}	19^{3}	721^{28}

9. Rezultat ostateczny klasyfikacyi za rok 1910/11.	K L A S A																						Razem
	I.				II.			III.			IV.			V.			VI.		VII.		VIII.		
	a	b	c	d	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b	a	b	
Chlubnie uzdolnionych . .	5	2	3	1	6	1	2	1^1	2	.	3	2	1	.	1	1	4	2	3^1	1	1	3	44^3
Uzdolnionych . . .	17^2	23^1	17^2	24	31	28	23	26^1	30^1	20	26^1	23^1	18	31	39	28^1	26	23^1	15^2	16^2	21^1	14^1	491^1
Na ogół uzdolnionych . .	4	4	3	4	4	7	3	7	4	9	2	7	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	63
Nieuzdolnionych . . .	1	9	10	3^1	1	5	10	6^1	4	11	3	3	2^1	8^2	5	2	7	7	4	4	.	3^2	107^8
Nieklasyfikowano . . .	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2
Razem .	27^2	38^1	33^2	32^1	43	42	38	40^3	41^1	40^1	34^1	35^1	26^1	39^2	45	31^1	37	32^1	22^3	21^2	22^1	20^3	707^{2}

10. Frekwencya na naukę przedmiotów nadobowiązkowych.	I. a	I. b	I. c	I. d	II. a	II. b	II. c	III. a	III. b	III. c	IV. a	IV. b	IV. c	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VII. a	VII. b	VIII. a	VIII. b	Razem
Jezyk ruski . . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	12	26	10	15	18	15	9	22	12	8	.	.	141
Dzieje ojczyste . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	29	37	34	.	.	.	34	42	32	23	.	.	231
Rysunki odręczne (w klasach wyższych)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	10	4	3	7	6	4	4	8	52
Śpiew	5	1	5	2	7	5	9	3	10	1	2	4	.	1	8	2	3	2	8	1	.	.	79
Geometrya wykreślna . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	5	13	13	.	.	33

11. Stypendya i zapomogi.	I. a	I. b	I. c	I. d	II. a	II. b	II. c	III. a	III. b	III. c	IV. a	IV. b	IV. c	V. a	V. b	V. c	VI. a	VI. b	VII. a	VII. b	VIII. a	VIII. b	Razem
Fundacye:																							
Andrzejewskiej Zofii . . .	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	160K
Łozińskiego	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	400 „
Ohanowicza . . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	301 „
Zalchockiego . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	230 „
Fundacya miejska im. arc. Gizeli .	.	.	.	1	.	.	1	1	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	250 „
Stypendyum z nadwyżek karnych .	.	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	900 „
Towarnickiego Ustan. stypend. .	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	400 „
Rada powiatowa kołomyjska . .	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	2	.	.	.	3	.	.	.	.	.	1	.	180 „
Ogólna suma stypendyów i zapomóg .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2821K

Opłaty uczniów:

Opłatę szkolną złożyło . . .	a) w I.	półroczu	255[21]	uczniów
„ „ „ „ . . .	b) w II.	„	337[21]	„
Uwolnionych od całej opłaty było	a) w I.	„	507[3]	„
„ „ „ „ . . .	b) w II.	„	395[2]	„
Opłata szkolna wynosiła . . .	a) w I.	„	11.100·—	kor.
„ „ „ „ . . .	b) w II.	„	14.320.—	„
Datki na zbiory naukowe wynosiły			1644·—	„
Taksy wstępne wynosiły			770·80·—	„
„ za duplikaty świadectw			84·—	„
Datki na zabawy szkolne . , ...			751.—	„

VII. Pozaszkolna praca uczniów.

Kółko historyczne kl. VIIa i b., i VIIIa i b., odbyło szereg zebrań pod kierownictwem prof. Bol. Cichockiego.

Wygłoszono następujące referaty:

1) Polska a Hugenoci — Kamiński. 2) Francya za Henryka IV. wobec pierwszej wojny Szwecyi z Polską — Kraśnicki. 3) Zdrada Radziejowskiego — Mryc. 4) Polska a Niemcy w dobie Władysława IV. — Tymiński. 5) Zewnętrzna i wewnętrzna polityka Kazimierza I. — Mryc. 6) Najstarsze drogi z Polski na Wschód w okresie bizantyjsko-arabskim — Kreisel. 7) Rozwój miast w Polsce — Lagstein. 8) Powstanie listopadowe — Kamiński. 9) Geneza i rozwój stanu szlacheckiego w Polsce — Baidaff. 10) Szlachta w Austryi — Baidaff. 11) Kwestya wschodnia przed wielkim sejmem — Manissaly. 12) Przymierze polsko-pruskie z r. 1790. — Ćwikliński. 13) Konstytucya 3-go Maja — Friedmann. — 14) Kwestya wschodnia w najnowszej dobie. — Bergler. 15) Walka w obronie narodowości polskiej pod berłem pruskiem — Łysakowski. 16). Walka o Bałtyk — Weissglas. 17) Przedostatnie bezkrólewie — Tepper. 18) Władysław Jagiełło — Goldstern. 19) Słowiańszczyzna przedhistoryczna — Kustroń. 20) Ostatni rok Sejmu Wielkiego — Tymiński. 21) Geneza, treść i znaczenie Unii Litwy z Polską — Dziuganowski. 22) Bunt Kostki Napierskiego — Mryc. 23) Rok 1861 — Fischbach. 24) Łukasiński — Madej. 25). Geneza i organizacya stanu włościańskiego w Polsce. 26) Reformacya w Polsce — Zakrocki. 27). Ugoda Zborowska — Mryc. 28). Książe Józef Poniatowski — Fell. 29). Sprawa dysydencka w Polsce — Mryc. 30). Rosya a Polska 1815—1830. — Fischbach. 31). Legiony Dąbrowskiego — Bier. 32). Sprawa Chełmska — Mryc. 33). Burbonowie na wygnaniu — Łysakowski 34). Idea demokratyczna we Francyi w epoce rewolucyjnej a w Polsce w okresie sejmu czteroletniego — Baidaff. 35). Dzieje wewnętrzne Polski za Stanisława Augusta: t. I. Fiderer, t. II. Łysakowski t. III. Mryc. t. IV. Kraśnicki. t. V. Tymiński. t. VI. Forscher.

Kółko filozoficzne uczniów VIIa pod kierownictwem Dra S. Wagmanna.

Rozbierano dzieło Fryderyka Paulsena pt. „Einleitung in die Philosophie.“ Referaty z tego dzieła połączone były z korreferatami z „Wstępu do filozofii“ Wilhelma Wundta w przekładzie W. M. Kozłowskiego.

Wygłoszono następujące referaty:

Taubman: O istocie filozofii. Forscher: O materyalizmie. Łysakowski: Stosunek filozofii do religii. Mryc: Stosunek filozofii do wiedzy. Bergler: Zagadnienie poznania. (Na podstawie R. Richtera.) Bier: O filozofii Nietschego (na podstawie Vayhingera).

Język angielski jest w tutejszym zakładzie od kilku lat przedmiotem nadobowiązkowej nauki. Udziela jej obecnie nauczyciel zakładów Berlitza E. Villeneuve w 2 kursach. Na I. kurs uczęszczało 18, na drugi kurs 8 uczniów.

Orkiestra smyczkowa, złożona z 31 uczniów różnych klas, odbywała ćwiczenia w 2 godzinach każdego tygodnia pod kierownictwem nauczyciela muzyki L. Zeigera a brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych i narodowych, urządzanych w zakładzie. Odbywały się także próby orkiestry dętej, w których brało udział 23 uczniów.

VIII. Zarządzenia w sprawie fizycznego wychowania młodzieży.

Fizyczny rozwój młodzieży mają przedewszystkiem na oku obowiązkowo w tutejszym zakładzie zaprowadzone ćwiczenia gimnastyczne w 2 godzinach tygodniowo dla każdej klasy. Sala 17·85 m. długa, 8·85 m. szeroka, a 6 m. wysoka, znajduje się tuż obok budynku gimnazyalnego na dziedzińcu, mającym powierzchni około 2500 m. kwadr., a zaopatrzona jest w przyrządy, skonstruowane według najnowszych wymogów, zakupione za kwotę 3000 kor. w fabryce Vindysa w Pradze.

Na fizyczny rozwój młodzieży, wpływa nader dodatnio ta okoliczność, że zakład posiada własny, na wzór „jordanowski“ urządzony park. Park ten odległością 1 km. od miasta należycie jest chroniony przed kurzami i wyziewami miejskimi, a mając w niedalekiem sąsiedztwie pobliskie Karpaty, czerpie z nich, jakoteż z rozległych łozin wokoło orzeźwiającą woń najświeższego powietrza, którą w miesiącach wiosennych potęguje zapach kwitnących roślin, jużto dziko rosnących jużteż hodowanych w parku.

Otaczające go z dwóch stron strumienie, (młynówka i ramię Prutu) wprost zapraszają uczniów do częstej kąpieli.

Sześcio-morgowa powierzchnia parku — mieści 7 boisk, (z tych 4 pokryte są murawą do gier sportowych i ludowych, 2 do ćwiczeń gimnastycznych a jedno do tennisa), strzelnicę, szerokie chodniki i aleje do biegu, chodu na szczudłach i t. p. Park posiada obszerny pawilon, złożony z hali, jako schroniska w czasie nagłego deszczu, ze składu na przybory i mieszkania dla dozorcyi parku.

Park utrzymuje się jużto z części (260 kor.) datków na zabawy szkolne, składanych przez uczniów zakładu (obraca się w całości na opłatę dozorcy parku), jużto z subwencyi na ten cel udzielanych przez Radę powiatową i Radę gminną w Kołomyi tudzież przez Kasę oszczędności. Za rok 1910 subwencye te wynosiły razem 740 kor.

Utworzony na rzecz parku przez dyrektora zakładu fundusz żelazny wynosi dotąd 1950 kor. Fundusz ten złożony jest w papierach wartościowych, winkulowanych na rzecz parku.

W zimie i dni słotne ćwiczono w sali gimnastycznej tokiem szwedzkim, w myśl fizyologicznych wymogów 1) ćwiczenia odwodzące, ćwiczenia kości wyprostnych kręgosłupa, rozszerzających klatkę piersiową, 2) ćwiczenia ramion, 3) ćwiczenia równowagi, ćwiczenia mięśni tylnych, przednich i naprzemianstronnych, tułowia, 4) ćwiczenia szybkościowe, ćwiczenia oddechu.

Od ćwiczeń gimnastycznych 4% uczniów uwolnionych było ze względu na wady organizmu.

Fizyczny rozwój młodzieży miały też na celu liczne wycieczk urządzane z uczniami w bliższe i dalsze okolice Kołomyi. Ich cel' czas trwania liczbę, uczestników i nazwisko przewodnika podaje tabelaryczne zestawienie, umieszczone na str 76 i n.

Urządzano je także w zimie już od roku 1906 na nartach, których zakład posiada obecnie 11 a oddaje je coraz innym uczniom do użytku. Liczba uczniów, oddających się temu sportowi, wzrasta wskutek tego z roku na rok a kilkunastu uczniów posiada już własne narty.

Ruch t. zw. skautowy, który z powodu licznych korzyści, jakich przysparza młodzieży pod względem intellektualnym, etycznym i fizycznym, w ciągu prawie jednego roku zajął wsród organizacyi' mających na celu fizyczne wychowanie młodzieży, jedno z pierwszych miejsc, przyjął się bardzo szybko także wśród tutejszej młodzieży i rozwinął się nadspodziewanie. Drużyna skautowa, zawiązana w październiku 1911 r. przy tutejszem Towarzystwie gimnastycznem „Sokół“, liczyła 67 uczniów gimnazyalnych. Drużyna ta zbierała się co tygodnia w niedzielę i w razie pogody odbywała ćwiczenia w polu, w razie deszczu lub. większego mrozu przysłuchiwała się wykładom teoretycznym. Teoretycznie przerobiono: ry-

sowanie croquis, oryentowanie się w terenie za pomocą kompasu, zegarka, słońca — oryentowanie się na mapach i rysowanie map, sygnalizacyę, niektóre wypadki z ratownictwa i częściowo tropienie.

Wycieczek skautowych było 22, w tem 3 nocne. Ćwiczono obozowanie, tyralierkę, podchodzenie, ataki, kontrmarsze, sygnalizacyę chorągiewkami, gwizdem i światłem.

Komendantem skautingu jest nauczyciel gimnastyki tutejszego zakładu, Alfred Hamburger.

Z uczniów oddających się temu sportowi tylko jeden nie uzyskał promocyi do klasy następnej.

Od grudnia 1911 r. odbywała się także **nauka strzelania** prowadzona przez nauczyciela zakładu, zast. naucz. Jana Śliwę. Brali w niej udział uczniowie VII i VIII klasy w liczbie 38.

Warsztaty studenckie nie rozwijały się w ubiegłym roku szk. należycie z powodu braku odpowiedniego lokalu. Brakowi temu jednak zaradzono w sposób radykalny przez zakupno osobnego domu na umieszczenie warsztatów za cenę 6650 k.

Realność ta, dołączona do założonej przez dyrektora tutejszego zakładu „fundacyi dla rozwoju fizycznego młodzieży w Kołomyi“, ułatwi wielce dalsze prowadzenie warsztatów i zapewni im trwały rozwój. W bieżącym roku uruchomiono warsztaty dopiero przy końcu roku szkolnego po odebraniu zakupionego domu w posiadanie. Zapisało się do pracy warsztatowej 42 uczniów.

Na rzecz warsztatów szkolnych udzieliła tut. Kasa oszczędności z zysków za rok 1910. subwencyę w kwocie 150 kor., Rada miejska 50 kor., Rada powiatowa 400 kor., nadto złożyli na ten cel WPP. Zerygiewicz 20 kor., Matukiewicz 50 kor., Grünes 5 kor.

Kolonia wakacyjna. Pragnąc niezamożnej młodzieży umożliwić podczas wakacyi letnich pobyt na świeżem górskiem powietrzu, założył Zakład w Słobodzie Rungurskiej kolonię wakacyjną, w której znalazło pomieszczenie i pełne utrzymanie 36 uczniów pod opieką zast. naucz. Thala.

Instytucya ta cieszy się uznaniem i poparciem naszego społeczeństwa a popularnością wśród uczniów, czego dowodem są dary i składki na ten cel złożone w ciągu ubiegłego roku szkolnego 1911/12.

Stan funduszu kolonii	kor.	h.	kor.	h.
1. Pozostałość kasowa z r. 1911 . . .			376	72
2. Dochód z wieczorku ku czci wieszczów			124	25
3. „ ze sprzedaży kartek (dom kolonii)			70	—
4. „ z urządzonego 2/6 „Dnia kwiatowego“			1453	92
5. Datki jednorazowe:				
Ich Ces. i Król. Wys. Arcyksięstwo . .	100	—		
Jego Ekscel. Arcybis. ks. Bilczewski . .	100	—		
Wp. Adlerstein Jakób, dzierż. dóbr . .	10	—		
„ Axentowicz Wład. redaktor	15	-		
„ Bachman Jan, przemysłowiec . . .	5	—		
„ Dr. Berlstein, adwokat.	5	—		
„ Bloch Maryan i Teodor	14	—		
„ Boroń Stanisław, prof. gimn. . . .	2	—		
„ Dyduszyński Adam	5	—		
„ Frost Majer, prof. gimn.	4	—		
„ Gruber Karol, rusznikarz	5	—		
„ Klimaszewski Aleks., dyr. szkoły garncarskiej	4	—		
„ ks. Kluz Józef, katecheta	12	—		
„ Dr. Landau Mikołaj, adwokat . . .	5	—		
„ Martyńcowa Wanda, wdowa po zarz. lasów	20	—		
„ Miziewicz Antoni, właść. fabr. papieru	30	—		
„ Mierzwiński Stanisł. prof. gimn. .	5	—		
„ Ks. Pawłowski Zygmut. prob. i kan.	10	—		
„ Schwartz Majer, kupiec	20	—		
„ Skupniewicz Józef	20	—		
„ Solecki Stanisław, urzędnik	5	—		
„ Synoradzki Franc. prof. gimn. . .	20	—		
„ Thal Kazimierz.	20	—		
„ Tralka Jan, dyrektor gim.	10	—		
„ Wächterowa Berta, żona kupca . .	10	—		
„ Wimmer Antoni, dyr. fabr.	20	—		
6. Składki uczniów:				
Klasa I.a. zbierał p. Thal	79	—		
„ Ib. „ p. Bojarski (I pół)	44	—	476	—
Do przeniesienia.	599	—	2500	89

	Kor.	h.	Kor.	h.
Z przeniesienia . .	599	—	2500	89
„ „ „ p. Silberschlag II p.)	38	19		
„ I.c. „ p. Mierzwiński	120	—		
„ I.b. „ p. Zaczek (I. p.)	24	23		
„ „ „ p. Mierzwiński II.	66	30		
„ II.b. „ p. Thal.	154	38		
„ II.c. „ p. Kubiński	5	50		
„ III.a. „ p. Walter	10	60		
„ III.b.. „ p. Synoradzki	59	72		
„ III.c. „ p. Stopowy	30	10		
„ IV.a. „ p. Resport	24	10		
„ IV.b. „ p. Śliwa	57	—		
„ IV.c. „ p. Sitnikiewicz	21	60		
„ V.a. „ p. Werber (I. p.)	106	50		
„ V.b. „ p. Werber z r. 1911	152	50		
„ VI.b. „ p. Sitnikiewicz z roku 1911	12	50		
„ „ p. Żukrowski	23	16		
„ VIII.a. „ p. Stachnik	87	20		
Drobne składki kilku klas	34	04	1626	62
7. Wydz. kraj. z fund. śp. inż. Niemekszy			200	—
razem			4327	51

Wszystkim P. T. Ofiarodawcom składa Dyrekcya serdeczne podziękowanie.

Ruch wycieczkowy w roku szkolnym 1911|12.

A) Zwiedzanie fabryk.

Dzień	Klasa i ilość uczniów	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	Odbyta droga w klm.
27/2	Vc. 25.	Gurczak	Kołomyja	Zwiedzono drukarnię p. A. Miziewicza. Uczniowie zapoznali się z całą pracą w drukarni dzięki uprzejmości pana Wł. Axentowicza, który udzielał wyjaśnień.			—
19/4	VIIa. 18.	Gurczak	Oskrzesińce	Zwiedzono fabrykę płyt impregnowanych ze słomy p. Wojciechowskiego. Wymarsz 2·30 Powrót 7·15			6 km.
23/4	VIIa. 20.	Gurczak	Diatkowce	Zwiedzono fabrykę papieru i kartonaży p. Miziewicza.			10 km.
25/4	VIIa. 21.	Gurczak	Kołomyja	Zwiedzono wzorową tkalnię p. Hellera Wymarsz 4·— Powrót 6·—			—
9/5	IVb. 37.	Resport	Kołomyja	Uczniowie zwiedzili szkołę garncarską. P. dyr. Klimaszewski objaśnił sposób wyrabiania naczyń glinianych i kafli— zapoznał uczniów ze sposobem wypalania i polewania wyrobów garncarskich. Uczniowie zwiedzili oddział modelowania i laboratoryum, oraz zbiory naukowe.— W. 2·30 P. 5·30			3 km.
13/5	IVa.b.	Resport	Kołomyja	Uczniowie zwiedzili fabrykę dachówek i rur drenowych p. Wimmera i fabrykę świec p. Friedmana — gdzie poznali sposób destylowania ropy, prasowania parafiny i odlewania świec. Wymarsz 2·30 Powrót 5·30			3 km.

Dzień	Klasa i ilość uczniów	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	Odbyta droga w klm.
14/4	VIIa. 24.	Gurczak	Kołomyja	Uczniowie zwiedzili destylarnię ropy i fabrykę świec p. Krissa — Wymarsz 3 — Powrót 6·—			—
15/5	IVa. 26	Resport Frost	Ottynia	Uczniowie zwiedzili odlewarnię żelaza, tartak i stolarnię p. Bredta. Inżynier fabryki udzielał objaśnień — poznano fabrykacyę maszyn rolniczych, gorzelnianych. sporządzanie modeli, form piaskowych, odlewanie części składowych maszyn i piece, w których przetapia się rudę żelaza. Po zwiedzeniu stolarni, tokarni drzewnej i metalowej oglądano pracę przy składaniu gotowych części w maszynę. – wymarsz 11·58 Powrót 6·05 (koleją)			—
15/5	VIIa. 21.	Gurczak	Dżurów	Z Zabłotowa pieszo przez wieś Trójcę i Ilince dostali się uczniowie do Dżurowa. Tu zejście do kopalni po schodach do szybu „Leopolda" —po przejściu przez całe podziemie, gdzie oglądano górnika, zapoznano się z różnemi gatunkami i pokładami węgla — sposobem wydobywania it.p. wyjście przez szyb Żygmunta windą. — Wymarsz 11·41 r. Powrót 1·46 w n. z Dżurowa do Zabłotowa końmi			12 km.
31/5	IVb.c. 34	Resport	Diatkowce	Zwiedzono browar p. Bretlera i zapoznano się z urządzeniem i fabrykacyą piwa — i papiernię p. Miziewicza, gdzie zapoznali się uczniowie z fabrykacyą papieru. — Wymarsz 2·— Powrót 6·30			12 km.
4/6	IVa b. 35.	Resport	Korolówka	Zwiedzono gazownię miejską, gdzie dyrektor gazowni objaśnił sposób wytwarzania gazu świetlnego z węgla kamiennego i oleju błękitnego. W Korolówce zwiedzono cegielnię parową p. Ramlera i browar p. Weissa. -W.2— P. 7·30			7 km.
5/5	IVc. 33.	Resport	Łanczyn	Dzięki uprzejmości p. r. Kamińskiego poznano dokładnie urządzenie salin i zapoznano się ze sposobem wyrabiania soli topkowej. — Na łące nad Prutem zgotowali obiad uczniowie sami — po kąpieli gry i zabawy - W. 10·30 P. 6·30			3 klm.

B) Wycieczki w najbliższą okolicę.

Dzień	Klasa i ilość uczniów	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	Odbyta droga w klm.
27/7	V. VI VII. 19.	Borzemski	Oskrzesińce	Wycieczka piesza z przeprawą przez Prut na górę Oskrzesiniecką. Gry i zabawy w lesie			7 km.
30/7	V. VI. VII. 23	Borzemski	Turka	Gry i zabawy w lesie			23 km.
10/11	Ia.b.c.d. 85	Mierzwiński Frost Resport	Oskrzesińce	Widnokrąg-oryentowanie się w terenie—strony świata—pomiary odległości — gry i zabawy w lesie — Wymarsz 2. po południu. — Powrót 7·15 wieczór.			7 km.
2/4	Ic. IIc. 32.	Kubiński	Piadyki	Po dłuższym marszu odpoczynek w lesie w Piadykach. Tu wesołe gry i zabawy odpowiadające wiekowi chłopców. Wymarsz 2·30 po południu. — Powrót 7. wieczór.			24 km.
20/4	Ia.b.c d. IIc. 127	Kubiński Mierzwiński Medon Resport	Szeparowce	Gościńcem przez Diatkowce pieszo do lasu w Szeparowcach. Tu zwrócono uwagę chłopców na rośliny kwitnące o tej porze w lasach, na pączki i rozwijające się ulistnienie drzew, w rowach obok lasu oglądali wodorosty. Gry i zabawy zatrzymały tu chłopców do wieczora. Wymarsz 2·30 po poł.			12 km.
27/4	IIc. IIIb.c. 43	Kubiński	Kniaźdwór	Od mostu na Prucie gościńcem przez Werbiąż, Sopów i Kujdańce do Kniaźdwora. Tu oglądano miejsce dawnego zamczyska i ślady o niem świadczące, Wesołe gry i zabawy Wymarsz 2·30 — Powrót 8·45			24 km.
12/5	IIc. 12	Kubiński	Oskrzesińce	Po przeprawie promem przez Prut przeszli uczniowie wszystkie pagórki i rozłożyli się na polance na górze Oskrzesinieckiej, gdzie spędzili czas na żywej zabawie. Wymarsz 3·— Powrót 8·—			10 km.

Dzień	Klasa i ilość uczniów	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	odbyta droga w klm.
16/5	Ic.d. IIIb.	Medon	Peczeniżyn	Pieszo przebyto drogę do Peczeniżyna. Tu oglądano rafinerye nafty — poczem udano się na szczyt „Zapiesze". Stąd oglądano przełęcze, grzbiety górskie, rodzaje szczytów — a u stóp góry płynący potok dał sposobność do śledzenia rozmaitych brzegów wody. Wymarsz 10 rano. Powrót 8 wieczór.			27 km.
1/6	Ia.b. 45.	Resport	Oskrzesińce	Na wzgórzach Oskrzesinieckich zapoznali się uczniowie z florą podgórską, zbierali rośliny do zasuszenia. Wymarsz 2·30. Powrót 7 wieczór.			7 km.
6/5	IVa. 18·	Resport	Sopów	Z parku fund. Skupniewicza wzdłuż Prutu do mostu, skąd gościńcem do Sopowa. Celem wycieczki było oryentowanie się w terenie za pomocą mapy. Wymarsz o godz. 2. Powrót o godz. 8.			9 km
5/6	Va. 16.	Bojarski Werber	Matyjowce	Rozłożono się pod lasem i w potoku Kosaczówka łowiono raki. Po podwieczorku zabawa na pastwisku pod lasem. Wymarsz 3·30 koleją. Powrót 9·45 końmi.			6

C) Wycieczki dalsze.

Dzień	Klasa i ilość uczniów	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	odbyta droga w klm.
14/3 15/3	V—VIII. 34.	Wiśniewski	Lwów	Zwiedzono miasto — pomniki, kościoły, muzeum Dzieduszyckich i Ossolińskich, park Kilińskiego i Stryjskie wzgórze, gdzie szczegółowo oglądano „Panoramę racławicką" Styki. Wieczorem byli wszyscy w teatrze miejskim na przedstawieniu „Irydiona". Wymarsz 11·41 w nocy. Powrót 6·15 rano.			—
21/5	V—VIII. 27.	Siudy	Czerniowce	Zwiedzono miasto, położone na pięknem wzgórzu, po południu obserwowano wzlot aeroplanu. Wymarsz 11·41 rano. Powrót 1·46 w nocy.			—

Dzień	Klasa i ilość uczniów	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	Odbyta droga w klm.
20/5 21/5	Va.b.c. 56.	Bojarski	Zaleszczyki	20/5-ego o godz. 6·30 rano wyjazd do Zaleszczyk. Po wysłuchaniu mszy św. i odpoczynku przeszli uczniowie drogę wzdłuż jam Dniestru aż do wsi Kryszczatek, w której wznosi się na stromej górze tuż nad wodą Monastyr. Po drodze zwrócono uwagę uczniów na pięknie ułożone warstwy geologiczne, przyczem wyjaśniono ich nazwy, skład chemiczny, pochodzenie i znaczenie. Powrót do Zaleszczyk 21/5 odbyto piękną drogę do Stefanówki pieszo, a stąd pociągiem powrót na 6. wieczór do Kołomyi.			18 klm.
6/6	V—VII. 29.	Wagman	Czerniowce	Zwiedzono miasto — a między innemi pałac Arcybiskupa grecko-oryentalł. — oraz wystawę obrazów w muzeum przemysłowem. Wymarsz 7·18 rano, powrót 6 wieczór koleją.			—
od 15 do 22 maja	39 uczni	Thal Siudy	Kraków	Uczniowie zwiedzali Kraków przez 5 dni t. j. od 15 do 20 maja rozpocząwszy oglądanie jego zabytków od rynku, kościoła Maryackiego i Sukiennic. Szczegółowo zwiedzano katedrę i podziemia wawelskie, które szczególnie głębokie wrażenie wywarły na zwiedzających. Od wczesnego ranka aż do wieczora, z przerwami na posiłek, wycieczkowcy obchodzili Kraków, prowadzeni przez delegata Akademickiego Koła T. S. L. Dnia 20/5 statkiem parowym udano się na Bielany do klasztoru OO. Kamedułów, skąd powró-			—

Dnia	Klasa	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	Odbyta droga w klm.
od 15 do 23 maja	39 uczni	Thal Siudy	Kraków	cono przez Panieńskie Skały, podziwiając malowniczą okolicę. W Niepołomicach wycieczkowcy dosypali około 800 taczek ziemi na kopiec grunwaldzki. Oglądano też roboty koło budowy regulacyjnych murów nad Wisłą pod Krakowem i około wykończenia żelaznego mostu, łączącego Kraków z Podgórzem, nadto zwiedzano znaczniejsze fabryki w mieście i okolicy a między innemi fabrykę witrażów Zeleńskiego. Nadto przez jedno popołudnie bawili uczniowie w podziemiach wielickich gdzie oprowadzani przez inżyniera górniczego przy oświetleniu II-iej klasy oglądali i podziwiali cuda natury, poznali różne rodzaje soli i sposób ich dobywania. Wycieczka w znakomitym nastroju, upojona zdobytemi spostrzeżeniami i wrażeniami, wróciła do Kołomyi d. 22. maja. Koszta wycieczki na jednego ucznia wynosiły 43 K. 08 h.			—

D) Wycieczki górskie.

Dnia	Klasa	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	Odbyta droga w klm.
20/7 21/7	VI. i VII. 17.	Borzemski		20/7 o godz. 4. po poł wyruszono pieszo do Peczeniżyna. Po odpoczynku udano się na „Wakulec“ — gdzie urządzono nocleg przy rozpalonem ognisku — 21/7 o godz. 5. rano wyruszono do Słobody rungurskiej. Tu zwiedzono szyby naftowe, a po wesołej zabawie i pogawędce z kolegami, bawiącymi w kolonii wakacyjnej powrót pieszo do Kołomyi na 11-tą w nocy. Kąpiele w Prucie i Osławce. W drodze ćwiczenie w oryentowaniu się w terenie, czytanie map,			38 km

Dzień	Klasa i ilość uczniów	Prowadzący	Cel	Przedmiot	Wymarsz	Powrót	Odbyta droga w klm.
16/8 17/8 18/8 19/8	VI. VII. 12	Borzemski	16/8 o godz. 2 po poł. z Kołomyi pieszo do Słobody rungurskiej, gdzie był przygotowany nocleg i 17/8 o godz. 5. rano puszczono się przez „Kniazie" Lisok i Luczki na szczyt Rokiety. Po dłuższym odpoczynku zejście wzdłuż strumyka Foreszczynki do Mikuliczyna skąd koleją do Worochty. 18/8 Z Worochty pieszo wzdłuż doliny Prutu do Tatarowa, skąd koleją do Jaremcza. 19/8 pieszo przez Dorę, Delatyn, Czarny potok do Słobody — a po odpoczynku w Kolonii powrót do Kołomyi na godz. 10. wieczór.				80 klm.
19/8	V—VII 8	Siudy	Prowadzący zebrał uczniów, mieszkających przez wakacye w Dorze i wybrał się z nimi o godz 4 rano pieszo do Mikuliczyna. Stąd po odpoczynku ruszono w górę, by osiągnąć szczyt Chomiak. Z powodu utrudnionego wejścia po dłuższej niepogodzie nie pokonano trudności Zejście i powrót do Dory na 8. wieczór.				35 klm.
15/5 16/5	VIb. 36	Mierzwiński Walter	15/6 o godz. 2. po południu wyruszono pieszo przez Jabłonów do Berezowa niżnego, gdzie zanocowano 16/6 O godz. 5. rano ruszono przez Banię berezowską na szczyt Rokiety. Tu spotkano wycieczkę prowadzoną przez p. Śliwę, następnie wzdłuż potoczka Prućca zejście do Mikuliczyna, skąd koleją powrót do Kołomyi na 6. wieczór.				46 klm.
15/5 16/5	IVb.c. Vb.c. 49	Śliwa Kubiński	15/5 pociągiem o godz. 5·30 udano się do Słobody rungurskiej, gdzie przenocowano. 16/6 wymarsz o godz. 5. rano przez Kniazie, Liski do Bani berezowskiej, skąd wyjście na Rokietę. Tu zejście z wycieczką prowadzoną przez p. Waltera (o czem uczniowie nie wiedzieli) Na szczycie nie zatrzymywano się długo z powodu zimnego wichru — zaczęto schodzić drogą pod Gorgany wzdłuż potoka Fereszczynki do Mikuliczyna, skąd koleją powrót do Kołomyi o godz. 6. wieczór.				26 klm. pociągiem do Słobody rungurskiej 30 klm.
9/6	IVa.b. 23	Thal	Pociągiem lokalnym o godz. 7.25 wyjazd do Peczeniżyna. Po nabożeństwie w miejscowym kościele udano się na Wakulec, a po odpoczynku ruszono piękną drogą leśną, wijącą się wśród malowniczo rozrzuconych gór przez Młodiatyn do Łanczyna. Po odpoczynku i kąpieli w Prucie powrót na godz. 7·35.				15 klm

E) Wycieczki kolonii wakacyjnej w Słobodzie rungórskiej.

L	Dzień	Cel	DROGA
1	8-go lipca	Rungury (wieś)	Ze Słobody rungurskiej gościńcem do wsi Rungury. Tu oglądano szkody wyrządzone przez wezbrane potoki górskie — zwalony most, usunięty nasyp z pod toru kolejowego na przestrzeni około 15 m. cały gościniec na przestrzeni kilku kilometrów zalany wodą.
2	9-go lipca	Waratek (szczyt)	Wyjście na Waratek, jeden z najbliższych i najpiękniejszych szczytów w Słobodzie. Z powodu kilkudniowej poprzedniej niepogody wyjście bardzo trudne po dość stromym stoku góry. Ze szczytu piękny widok na całą okolicę i wioski w kotlinach położone. Zejście przez Kniazie.
3	10-go lipca	Delatyn	Przez najbliższe Kniazie zejście w kotlinę wzdłuż potoczka Osławki do wsi Czarne Osławy, gdzie zatrzymano się nieco dłużej dla pięknego widoku. Dalsza droga łatwiejsza, gościńcem przez Białe Osławy i Zarzecze do Delatyna. Tu oglądano saliny. Powrót tą samą drogą pieszo do Białych Osław, skąd końmi przez Luczki i Berezów średni do Słobody (wsi) a stąd torem pieszo do domu.
4	12 lipca	Czarny Potok (wieś)	Przechadzka do lasu 3 km. odległego. Znaleziono miejsce dobre do kąpieli, pogłębiono i urządzono tamę.

L. p.	Dzień	Cel	DROGA
5	14. lipca	Pohar (szczyt)	Podczas przechadzki spostrzegłszy ścieżynę prowadzącą w górę — poprosili uczniowie, by pozwolono im wejść na szczyt. Po 2 godzinnem wspinaniu się osiągnięto szczyt Pohar. Tu rozpalono ognisko i przy niem wśród wesołych śpiewów przepędzono kilka godzin. Zejście przez „Polanki" na przełaj drogą w niektórych miejscach bardzo stromą.
6	15. lipca	Ostapiuk (szczyt)	Wejście na szczyt „Ostapiuk" (sąsiad Pohara). Wesołe śpiewy zatrzymały tu wszystkich przez całe popołudnie.
7	17. lipca	Las na „Krywułi"	Zaledwie dostano się do lasu, zaczął padać deszcz, który wkrótce zamienił się w ulewę. Zatrzymano się w lesie, a kiedy deszcz nieco ustał, puszczono się w drogę do domu. O jakie 3 klm. od domu w czystem polu lunął nowy deszcz, i mimo, że 2 klm. biegli wszyscy — przemokli zupełnie. Po odpoczynku na stacyi z pieśnią „Choć burza huczy wkoło nas" wrócono do domu.
8	18. lipca	Czarny Potok	Na polance w lesie świerkowym zabawy i gry ruchowe — gra w „pliszki", częśc rozbiegła się po lesie na grzyby — inni w potoku łowili raki. — Ognisko — śpiewy.
8	19. lipca	Czarny Potok	Wyprawa na raki — część zajęła się łowieniem, inni w lesie bawili się lub czytali.

L. p.	Dzień	Cel	DROGA
10	20. lipca	Rokieta (szczyt 1140 m.)	Wszyscy wstali o godzinie. 4 — Po śniadaniu o godzinie 5·30 ruszono w drogę przez Kniaże i Liski w dół, do wsi Łuczki. Droga wiodła przez pasma gór, stoki tych gór ostre, wyjście trudne, stąd też częste odpoczynki. Po 3. godzinnem wspinaniu się w górę przez niewygodną kamienistą drogę w lesie, osiągnięto szczyt Rokiety o godzinie 10·30. Tu przepędzono kilka godzin przy rozpalonem ognisku na wesołej pogawędce i zabawie. Powrót przez Rokietę małą i Dżemir lasem do wsi Bania berezowska i stąd ścieżkami polnemi przez Łuczki, Czarne Osławy i Kniazie do Słobody.
11	22. lipca	Kamienisty (szczyt)	Wyjście na jeden z najbliższych szczytów dla pięknego widoku. Ze szczytu Kamienistego widać w dolinie całą Kołomyję. Gry, zabawy, śpiewy do wieczora.
12	26. i 27. lipca	Worochta	Wstanie o 3 rano. Po śniadaniu wyjazd końmi do Delatyna. Stąd do 7·40 pieszo gościńcem przez Dorę do Jaremcza. Tu odpoczynek, kąpiel, obiad. Po obiedzie zwiedzono Jamnę, skały i kamień Dobosza, i koleją wyjechano do Mikuliczyna, poznano tę stacyę klimatyczną, a wieczorem koleją do Worochty. Nocleg w „Dworku Czarnohorskim". — Rano przechadzka po Worochcie — o godzinie 9-tej ruszono gościńcem wzdłuż przepięknej doliny Prutu do stacyi w Podleśniowie, zatrzymując się dłużej w Tatarowie, dla poznania miejscowości, odpoczynku i kąpieli. Z Podleśniowa koleją do Delatyna, skąd podwodami do Słobody.

L. p.	Dzień	Cel	DROGA
13	28. lipca	Howerla, (szczyt) 2058 m.	Część kolonistów pod przewodnictwem leśniczego p. Huczyńskiego ruszyła z Worochty w góry, drogą dość dobrą aż do Zaroślaka. Tu odpoczynek i nocleg w schronisku O. C. T. T. 28-go o 3-ej rano wyjście na szczyt Howerli 2058 m. Zejście na stronę węgierską do Kerözmezö (kilku aż do Burkutu) stąd koleją do Delatyna. Tu nocleg — następnego dnia pieszo przez Osławy i Czarny Potok do Słobody.
14	30. lipca	Las na „Krywuli“	Skorzystano z pięknej nocy letniej — po kolacyi o godzinie 8. wybrano się do lasu świerkowego na Krywuli, gdzie na pogadance przyjemnie czas ten do godziny 12-ej w nocy spędzono.
15	1. sierpnia	Obicz, (szczyt)	Po południu wybrano się na przechadzkę, którą już u stóp Kamienistego przemieniono na wycieczkę. Na szczycie Kamienistym odpoczynek, stąd po dość stromym stoku wydostano się na Obicz Ze szczytu spędził deszcz.
16	5. sierpnia	„Kniazie“	Przez pasma Kniaziowe przechodziliśmy już kilkakrotnie a szczytu tej góry nie osiągnięto, to też postanowiono teraz tego dokonać. Po przejściu dwu niższych osiągnięto polankę na szczycie najwyższego Kniazia. Tu też zabawy i gry przeciągnęły się do późnej pory.

L. p.	Dzień	Cel	DROGA
17	10. sierpnia	Czarny Potok	Gry w świerkowym lesie przy świetle ogniska.
18	15. sierpnia	Rungury (wieś)	Po kilku deszczach strumyki górskie wezbrały — stąd wycieczka celem oglądania szkód wyrządzonych.
19	17. sierpnia	„Krywula“	Gry i zabawy w lesie, zbudowano obóz, zapalono ognisko, ćwiczenia gimnastyczne.
20	18. sierpnia	Polanki	Gry i zabawy.

F) Wycieczki skautowe,

Wycieczek skautowych odbyło się dwadzieścia dwie. Celem tych wycieczek było: oryentowanie się w terenie zakładanie obozu, podchodzenia, ćwiczenia w tyralirce, sygnalizacya.

Prócz ćwiczeń fizycznych kładziono główną uwagę na stronę moralną tej młodzieży. Z końcem roku należało uczniów gimnazyalnych do drużyny skautowej 67., przeważnie z klas niższych począwszy od klasy 2-giej — z 7-ej i 6-tej klasy zaledwie kilku uczniów.

IX. Pomoc dla ubogich uczniów.

Zakład tutejszy posiada kasę zapomogową dla uczniów, założoną w roku 1862 Majątek tejże wynosił w dniu 31. grudnia 1911 w papierach wartościowych 10100 k., na książeczce kołom. Kasy Oszcz. Nr. 17536 kwotę 432 K 39 h i w gotówce 56 K 24 h razem w gotówce 488 K 63 h. W myśl statutu $^{2}/_{3}$ odsetek tego funduszu mają być obracane na zapomogi dla uczniów a $^{1}/_{2}$ ma służyć na powiększenie funduszu zakładowego. Na rok 1912 kwota przeznaczona na zapomogi dla uczniów wynosi 298 k. 10 h.

Zbierano również w każdą niedzielę i święta po egzortach dobrowolne datki uczniów a dochody i wydatki funduszu w ten sposób zebranego i z datków skądinąd płynących, były następujące:

A. Dochody:

Pozostałość kasowa z r. szk. 1910/11		291 K.	49 h.
Kasa Oszczędn. m. Kołomyi za r. 1910		75 „	—
Za rodowody zebrano		39 „	64 „
Przy wpisach zebrano		223 „	55 „
Z puszek „		20 „	— „
Datki złożyli:			
JWny Pawlikowski . . .	8 K.		
„ Matukiewicz . . .	15 „		
„ Inspektor Lewicki .	20 „		
„ Nadprok. Rusin . .	5 „ 72 h.		
„ Kellhofer	4 „		
W-na Rychlikowa . .	10 „		
W-ny Mosberg, Bauer, Trutner, Bernhaut, Rincler po 1 k . .	5 „		
„ Stojewski, Tymoczko po 2 k	4 „	71 „	72 h.
Zwroty		25 „	22 h.
Razem		746 k.	62 h.

B. Rozchód:

Za druk rodowodów	15 K.	—
Pożyczka dla ucznia na obuwie	14 „	
Na wikt dla uczniów	50 „	
Na ubrania dla uczniów	210 „	50 h.
Na opłatę szkolną	20 „	
Na podręczniki szkolne	69 „	95 „
Na utrzymanie w bursie	10 „	
Drobne wydatki		26 „
Pozostałość na rok szk. 1912/13	356 „	91 „
Razem . . .	746 „	62 „

Od roku 1892 istnieje w Kołomyi Towarzystwo Bursy polskiej, liczące obecnie 145 członków. Utrzymuje ono bursę polską dla uczniów gimnazyum polskiego z wkładek członków i innych dochodów, składanych na rzecz bursy. Prezesem tego Towarzystwa jest obecnie JWPan Maksymilian Neuman, c. k. starszy radca skarbowy, dyrektorem bursy ks. Stanisław Sokołowski a jej gospodarzem zastępca naucz. Jan Śliwa.

W roku szkolnym 1911/12 było w niej umieszczonych 48 uczniów, a mianowicie 2 bezpłatnie, 19 za opłatą 5—10 kor., 17 za opłatą 11 — 20 kor., 7 za opłatą 12 — 30 kor., 3 uczniów za opłatą 31 — 60 kor.

Także bursa ludowa, przeznaczona przedewszystkiem dla uczniów szkół ludowych, dawała pomieszczenie 38 gimnazyalistom. którzy dla szczupłości miejsca nie mogli uzyskać umieszczenia w bursie gimnazyalnej. Z tych umieszczonych było bezpłatnie 3, reszta płaciła miesięcznie po 10 — 30 kor., a mianowicie 14 wychowanków płaciło po 10 — 15 kor., 12 po 15 — 20 kor., 6 po 20 — 25 kor., 5 po 26 — 30 kor., a 1 płacił po 100 kor.

Prezem Towarzystwa, utrzymującego tę bursę, jest radca szkolny Józef Skupniewicz, dyrektorem ks. Stanisław Sokołowski a gospodarzem zast. naucz. Kazimierz Thal.

Dyrekcya posiada też ofiarowany przez tutejszą Kasę Oszczędności fundusz w kwocie 2000 kor., który umożebnia wydawanie uczniom ubrań mundurkowych za spłatą na raty. Korzystało z tego dobrodziejstwa w ubiegłym roku szk. 27, razem dotąd 949 uczniów.

X. Kasa Oszczędności.

Szkolną Kasę oszczędności zaprowadzono w tutejszym zakładzie w II. półroczu roku szkolnego 1908/9. Użyto na ten cel puszek oszczędności, dostarczonych przez tutejszą miejską Kasę Oszczędności. Puszek takich rozebrali uczniowie 50.

W ubiegłym roku szkolnym było w rękach uczniów 42 puszek z wkładką po 1 kor.; 2 uczniów zamieniło puszki na książeczki Kasy oszczędności, na które złożyli dotąd 130 kor. 63 hal. Gdy jednak ten sposób szerzenia zamiłowania do oszczędności nie przyniósł oczekiwanych wyników, korzystano chętnie z przygotowanej przez Związek galic. Kas oszczędności akcyi i zaprowadzono system prze

zeń zalecony. Wynik, jaki ta zmiana sprowadziła, można uważać za bardzo zadowalający, jak świadczy o tem poniżej podane zestawienie wkładek uczniów, złożonych w ostatnich 3 miesiącach roku szkolnego. Zbieranie wkładek rozpoczęto w kwietniu, już to przy pomocy gospodarzy klas, jużto przy pomocy uczniów. Prowadzenie Kasy pozostawało na razie w rękach dyrektora zakładu.

Stan wkładek z końcem czerwca br. był następujący:

Klasa	Ia	złożyła	na	9	książeczek	oszcz.	29	kor.	46	hal.
„	Ib	„	„	24	„	„	92	„	15	„
„	Ic	„	„	2	„	„	9	„	73	„
„	Id	„	„	11	„	„	28	„	01	„
„	IIa	„	„	3	„	„	9	„	04	„
„	IIb	„	„	6	„	„	19	„	50	„
„	IIc	„	„	12	„	„	46	„	18	„
„	IIIa	„	„	9	„	„	38	„	64	„
„	IIIb	„	„	13	„	„	52	„	78	„
„	IIIc	„	„	16	„	„	53	„	08	„
„	IVa	„	„	16	„	„	39	„	65	„
„	IVb	„	„	22	„	„	45	„	76	„
„	IVc	„	„	14	„	„	27	„	03	„
„	Va	„	„	16	„	„	45	„	63	„
„	Vb	„	„	6	„	„	16	„	63	„
„	Vc	„	„	9	„	„	23	„	97	„
„	VIa	„	„	1	„	„	3	„	17	„
„	VIb	„	„	6	„	„	33	„	24	„
„	VIIa	„	„	23	„	„	65	„	47	„
„	VIIb	„	„	3	„	„	20	„	47	„
Razem	złożono		na	221	książeczkach		699	kor.	59	hal.

Wkładki te lokowano na książeczce tutejszej miejs. Kasy Oszczędności Nr. 20.083. z oprocentowaniem na $4\frac{1}{2}\%$.

XI. Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 3-go września 1911 uroczystem nabożeństwem szkolnem.

Wpisy uczniów do zakładu odbyły się w dniach 1. i 2. września.

W dniach 9. września i 19. listopada brała młodzież zakładu udział w nabożeństwie żałobnem za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety a w dniu 27. czerwca za duszę ś. p. Cesarza Ferdynanda.

W dniu 26-go września odbył się pod przewodnictwem dyrektora zakładu egzamin dojrzałości w terminie jesiennym a w dniu 26-go lutego w terminie zimowym.

Dzień 4-go października jako dzień Imieniu Najjaśniejszego Pana obchodził zakład uroczystem nabożeństwem szkolnem.

Dnia 6. listopada odbył się ku czci Markiana Szaszkiewicza w sali Kasy Oszczędności uroczysty poranek, urządzony przez młodzież gimnazyum z ruskim językiem wykładowym, w którym Grono nauczycielskie i młodzież zakładu wzięła udział w charakterze gości.

Dnia 3. grudnia obchodziła młodzież uroczystym wieczorem pamięć Trzech wieszczów przy współudziale uczniów wszystkich klas zakładu. Program składający się z deklamacyi, chórów, ustępów orkiestralnych i scenicznego przedstawienia „Warszawianki“ Wyspiańskiego wykonała młodzież własnemi siłami.

Pierwsze półrocze zakończono dnia 31. stycznia a drugie rozpoczęto dnia 1. lutego 1911.

W dniach 13. i 27. lutego odbyły się pod przewodnictwem c. k. kraj. Inspektora, WPana Radcy szkolnego Tadeusza Lewickiego, konferencye w sprawach wychowawczych, a w dniach 29. lutego i 1., 2. kwietnia odbył się szereg lekcyi praktycznych, które omówiono pod tem samem przewodnictwem na konferencyach fachowych.

W dniu 4. marca obchodził zakład uroczystość swego patrona św. Kazimierza uroczystem nabożeństwem szkolnem.

Jubileuszowy obchód ku czci Zygmunta Krasińskiego urządziła młodzież zakładu dnia 19. marca. Program, w którego skład weszło sceniczne opracowanie Irydiona, wykonała młodzież własnemi siłami pod kierownictwem nauczyciela zakładu Maryana Wiśniewskiego.

Rekolekcye wielkanocne i spowiedź odbyły się pod przewodnictwem O. Anioła z zakonu OO. Kapucynów w dniach 30., 31. marca i w dniu 1. kwietnia. Oprócz tego dwa razy jeszcze przystąpiła młodzież wspólnie do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza, na początku i na końcu roku szkolnego, wielu uczniów zaś dopełniało tego aktu religijnego kilkakrotnie osobno w ciągu roku szkolnego.

Dnia 17. kwietnia brała młodzież pod przewodnictwem swych nauczycieli udział w przywitaniu Jego Ces. Wysokości Arcyksięcia Franciszka Karola Józefa, tworząc szpaler koło bramy wjazdowej. Wieczorem dnia 26. kwietnia uczestniczyła młodzież w serenadzie, urządzonej Jej Ces. Wysokości Arcyksiężnej Zycie z powodu Jej Imienin.

W dniu 5. maja brała młodzież udział w mszy polowej na boisku sokolem i w pochodzie, urządzonym na cześć Konstytucyi 3-go maja.

W dniach 20—23 maja odbył się piśmienny a w dniach 13—18 czerwca ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem W-go Jana Tralki, dyrektora c. k. gimnazyum w Stryju.

Rok szkolny 1911/12 zakończono dnia 30. czerwca 1912 uroczystem nabożeństwem i rozdaniem świadectw.

XII. Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

Rada szkolna krajowa rozp. z dnia 20 kwietnia 1912 L. 5659 zezwala na wprowadzenie od dnia 1 maja 1912 nauki o lekcyach ograniczonych do 45 minut.

J E. Pan Minister wyznań i oświaty roskryptem z 26. maja 1912 l. 1088 poleca, aby do przepisów dyscyplinarnych dla uczniów szkół średnich dodano następujący paragraf:

„W razie większych wykroczeń młodzieży szkolnej przeciw porządkowi szkolnemu tudzież w razie samowolnego, polegającego na zmowie opuszczenia nauki szkolnej przez uczniów, mają być winni pociągnięci do surowej dyscyplinarnej odpowiedzialności, w razie zaś potrzeby ma być zarządzone zamknięcie całego zakładu albo poszczególnych klas z zastrzeżeniem nowych wpisów w razie ponownego otwarcia zakładu (klas)“.

Zarazem upoważnił J. E. Minister Radę szkolną krajową do zarządzania zamknięcia zakładu w razie wykroczeń powyżej wspomnianych.

Reskryptem z dnia 5. stycznia 1912 L. 44833 zezwolił P. Minister Wyzn. i Ośw. na zmianę planu naukowego dla historyi

i geografii w ten sposób, aby na naukę historyi i geografii przeznaczono w II. półr. kl. V. i w I. półr. kl. VI. po 2 godziny tygodniowo a natomiast, aby w I. półr. kl. V. i w II. półr. kl. VI. zniesiono naukę geografii a pozyskaną w ten sposób jedną godzinę w tygodniu przydzielono nauce historyi. Zarazem zarządził P. Minister, aby na przyszłość także w klasie V i VI przyznawano z historyi i geografii osobne noty.

Reskryptem z dnia 7. listopada 1911 L. 37102/IV zarządziło c. k. Ministerstwo kolei żelaznych od dnia 1. stycznia 1912 przymus legitymacyjny dla korzystających ze zniżek kolejowych uczniów szkół średnich i wszelkich równorzędnych zakładów naukowych. Z tego powodu wszyscy uczniowie, chcący korzystać ze zniżek kolejowych, muszą posiadać karty identyczności, wystawione przez Dyrekcyę zakładu naukowego w ten sposób, że odwrotna strona fotografii, własnoręcznie i wyraźnie przez ucznia podpisanej, ma być zaopatrzona urzędową pieczęcią zakładu tudzież klauzulą, stwierdzającą identyczność osoby ucznia. Zniżki kolejowe bez takiej karty identyczności nie będą uważane za ważne.

Reskryptem z dnia 30. maja 1912 L. 6410/IV rozporządził P. Minister Wyzn. i Ośw. w sprawie feryi głównych i świątecznych, co następuje: 1) Rok szkolny rozpoczyna się dnia 1. września a kończy się 30. czerwca każdego roku, główne ferye trwają zatem od 1. lipca włącznie do 31. sierpnia włącznie. 2) Pierwsze półrocze kończy się dnia 31. stycznia, jeżeli zaś ten dzień przypada na niedzielę, dnia 30. stycznia. Drugie półrocze rozpoczyna się 1. lutego, względnie 31. stycznia, lecz dzień 1. lutego ma być jeszcze wolny od nauki 3) Ferye świąt Bożego Narodzenia trwają w Galicyi Wschodniej od dnia 22. grudnia włącznie do dnia 27. grudnia włącznie (święta według obrządku rzym.-katol.) i od dnia 5. stycznia włącznie do dnia 10. stycznia włącznie. 4) Ferye Świąt Wielkanocnych trwają w Galicyi Wschodniej od środy Wielkiego tygodnia włącznie do środy po Niedzieli Wielkanocnej włącznie według obrządku rzym.-katol i grec.-katol.

Reskryptem z dnia 10 maja 1912 l. 9102/IV zarządza c. k Rada szk. kraj. na podstawie rozporz. ministeryalnego z 6. paźdz. 1878 l. 13510, aby na przyszłość w gimnazyach i szkołach realnych nie przypuszczano po wakacyach do egzaminu wstępnego do klasy wyższej takich uczniów, którzy wykażą się ujemnem świadectwem odejścia, stwierdzającem wystąpienie ich ze szkoły po dniu 15. maja.

Klasyfikacya uczniów za rok szkolny 1911|12.

Klasa Ia. Bernstein Jakób, Łuniewski Zbigniew, Pawłowicz Zygmunt, Becher Mojżesz, Horowitz Jakób, Huczyński Kazimierz, Hutter Maryan, Kraśniański Stanisław, Łanczyner Hersch, Majeranowski Jerzy, Maszewski Bolesław, Matusz Jan, Olesiuk Józef, Ornstein Ignacy, Ruder Abraham, Samler Wolf, Schnerch Jakób, Tarnawski Ryszard, Torbé Eugeniusz, Tymoczko Michał, Wieselberg Jakób, Wiszek Gustaw, Wołoszczuk Józef. — Walkowski Witołd (pryw.) — Do egzaminu poprawczego przeznaczono: 3. — Nieuzdolniony 1.

Klasa Ib. Allerhand Jakób, Ball Józef, Ball Salamon, Domiszewski Tadeusz, Dworzak Józef, Engel Jakób, Feuerstein Chaim, Fiderer Artur, Gruber Mieczysław, Hacker Samuel Helwing Abraham, Hilman Natan, Janecki Tadeusz, Janelli Władysław, Jasiński Edward, Kolasa Józef, Ludwig Mieczysław, Lustig Łazarz, Madey Kazimierz, Marciukiewicz Tadeusz, Przestalski Tadeusz, Pudło Aleksander, Rosenberg Józef, Rosenrauch Wilhelm, Schatner Izak, Slucker Maurycy, Szczepański Zbigniew, Turteltaub Samuel, Wohlfeld Roman, Zimels Berman. — Nieuzdolnieni: 4.

Klasa Ic. Landau Antoni Leon, Tracz Włodzimierz. Arsenicz Maryan, Biliński Tadeusz, Brecher Samson, Czarnota Tadeusz, Deutsch Dawid, Fischbach Benzion, Guttmann Leon, Janczyszyn Eugeniusz, Jaworski Jarosław, Jaworowski Konstanty, Kapko Jerzy, Kohut Edward, Lilker Leopold, Marcinowski Leopold, Marusiak Aleksander, Milan Zbigniew, Piskozub Franciszek, Rein Eliasz, Schmerer Chaim, Sessler Salamon, Tepper Józef, Trzciński Jan, Weber Mojżesz. — Nieuzdolnionych 10 (1 pryw.), do egzaminu poprawczego przeznaczono 2.

Klasa Id. Gruber Karol, Jakubiszyn Józef, Mazierski Maryan. Aschenbrenner Franciszek, Bardaeh Fryderyk, Becher Leopold, Bernklau Ozyasz, Bezeg Stanisław, Bielski Stanisław, Dębski Kazimierz Józef Antoni, Gilowski Stanisław, Jakubowski Antoni, Jaślarz Michał, Kamiński Antoni, Krassowski Wojciech, Kulczyński Władysław, Löw Mendel, Malter Emanuel, Orłowski Józef, Pragłowski

Mieczysław, Rottenberg Herman. Schaffer Hersch, Sender Salo, Sierakowski Stanisław, Silberherz Jakób, Singer Jakób Dawid, Skrabek Adam, Streit Zygmunt, Tepper Abraham, Tułacz Maryan, Wiszniowski Michał, Zadębski Gwido. — Nieuzdolnionych 3.

Kla IIa. Jarmuła Kazimierz, Kołt Józef, Olech Jan, Pawlikowski Stefan, Ryskalczyk Franciszek, Kehlhoffer Augusta (prywatystka.) Bernstein Abraham, Czekajowski Tadeusz, Diamandstein Jeluda, Domański Jan, Dumanski Jan, (prywat.) Fiszer Franciszek. Fränkel Natan, Freier Chaim, Freier Zygmunt. Freund Adam, (prywat.) Haczewski Władysław, Holiny Teodor, Horowitz Józef, Kaminski Bolesław, Kleski Eugeniusz (prywat.) Komarek Kazimierz, Kotlarczuk Franciszek, Kramer Józef, Małaszyński Piotr, Nowicki Józef, Reif Rudolf. Sozański Tadeusz, Stein Feliks, Stojewski Piotr, Streit Ernest, Szadurski Adam, Schifter Oswald, Trzciński Kazimierz, Tyszkiewicz Konstanty. — Do egzaminu poprawczego po wakacyach przeznaczono 2 uczniów — 6 nieuzdolnionych.

Klasa IIb. Esskreis Artur, Buchhalter Gerszon, Faściszewski Tomasz, Friedhaber Wilhelm, Halpern Maksymilian, Iwanicki Gustaw, Jakubowski Adolf Janicki Zygmunt, Kanicki Julian, Kowarzyk Tadeusz, Lilker Wilhelm, Maliński Jan, Masojada Bolesław, Metsch Rudolf, Osuch Wacław, Piskozub Ignacy, Rinzler Hersz. Rurka Kazimierz, Schaffel Adolf, Seidman Michał. Srolik Karol, Stendig Samuel, Strzelecki Franciszek, Szczeciakowski Wacław. Tepper Wilhelm, Towarnicki Tadeusz, Wojtasiewicz Zdzisław, Zawalnicki Adolf. — Nie uzdolnionych 4. — Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu przeznaczono 4.

Klasa IIc. Budziński Wit, Kędzierski Józef, Tracz Jan. Auster Lajb, Bakes Zygmunt, Białowąs Jan, Bogda Mieczysław, Haber Abraham, Janczyszyn Włodzimierz, Kozułkiewicz Emil, Lazer Symche, Makaruk Józef, Matijczuk Kazimierz, Piskozub Kazimierz, Römer Maryan, Sagan Józef. Schaffer Wilhelm, Schneider Eliasz, Starzecki Tadeusz, Starzecki Włodzimierz, Świderski Władysław, Uhrman Markus, Weitz Józef, Welzer Ajzyk, Kleinmann Leon, Mroczkiewicz Zygmunt i Chajesówna Ida (pryw.) — Nieuzdolnionych 8 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

Klasa IIIa. Kulik Tadeusz Wiktor, Tokarz Piotr, Ball Szymon, Beer Julian, Bergler Edmund, Borzemski Franciszek, Burzmiński Tadeusz, Engel Hersch, Eth Fryderyk, Feuermann Fischel, Flecker Karol, Flecker Maksymilian, Gogela Zygmunt, Grünberg Ozyasz, Haleniak Mieczysław, Henner Bronisław, Hübscher Stanisław, Karpiński Tadeusz, Kimerling Joachim, Kirkin Kazimierz, Kowalski Karol, Kraus Władysław, Lisowski Władysław, Mazierski Roman, Nowodworski Roman, Pawliszyn Gustaw, Rychlik Stanisław, Schmidt Tadeusz, Silber Leon, Spinnrad Emil, Süsskind Eugeniusz, Tymoczko

Stanisław, Zajdel Bronisław, Fund Ludwik (prywatysta). — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3. Nieuzdolnionych 5.

Klasa IIIb. Chwalibugowski Artur, Gajewski Karol, Bański Władysław, Brandes Józef, Domański Julian, Dücker Abraham, Harasymowicz Franciszek, Jakubiszyn Józef, Kamiński Feliks, Kolba Eugeniusz, Korn Henryk, Krauthamer Fischel, Krogulski Julian, Machalski Roman, Meer Abraham, Mühlstein Chaim, Ochociński Wincenty, Ringelblum Salomon, Ryskalczyk Gerard. Schaller Emanuel, Schneebalg Izaak, Schor Leon, Sierota Jakób, Teicher Juda, Tustanowski Eustachy. — Nieuzdolnionych 7 i 1 prywatysta.

Klasa IIIc. Dulberg Bernard, Łukaszczuk Jan. Altenhaus Gerschon, Baron Eliasz, Bodwiński Józef, Budzianowski Stanisław, Forscher Eliasz, Grochowski Józef, Haber Zygfryd, Heller Joachim, Hermann Henryk, Horowitz Meschulim, Kamiński Teodozy, Kanter Fischel, Karchut Józef, Kohn Leon, Kucharski Leopold, Lustig Jakób, Nebeluk Emil, Pieńczakowski Antoni, Piskozub Stanisław, Prelicz Tytus, Rusin Emil. Schleien Markus, Schumer Ozyasz, Selzer Leon, Spolski Tadeusz, Taub Samuel, Torbe Wiktor, Zeiger Bernard. — Nieuzdolnionych 5, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2.

Klasa IVa. Hausknecht Ludwik, Wielowieyski Władysław (prywatysta), Ames Jakób, Aszkenazy Izydor, Borowicz Włodzimierz, Grauer Szepsel, Kirschen Ludwik, Majeranowski Romuald, Mlčoch Alojzy. Rosenblatt Jakób, Rosenthal Izrael, Sack Szymon Schneck Michał, Schreiber Edmund, Schwartz Jakób, Spindel Salomon, Walzer Artur, Wimmer Karol, Woikenberg Albert, Zawadzki Wiktor, — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów. Nieuzdolnionych 5 uczniów.

Klasa IVb. Kosydor Feliks, Welzer Benzion, Bardach Maurycy, Bednarczuk Stanisław. Blechinger Ferdynand, Blitz Salomon, Budziński Nikodem, Eckerling Dawid, Goldschlag Aron, Grocholski Antoni, Janosz Bronisław, Karwasiecki Władysław, Klimaszewski Mieczysław, Kowarzyk Stanisław, Kreisel Benjamin, Kupferschmied Eliasz, Miciak Edward, Mika Jan, Mikulski Jan, Perlstein Czesław, Prechitko Stefan, Reicher Stanisław, Rosenkranz Józef, Schikler Meszulim, Schmerler Dawid, Skoczdopole Bronisław, Stabiszewski Józef, Stendig Szułem, Strutyński Leon, Tanenzapf Ozyasz Marek, Thau Stamuel, Wassermann Dawid, Ellenberg recte Rübner Salomea (prywatystka) — Jednego ucznia przeznaczono do egzaminu poprawczego po wakacyach, — 4 nieuzdolnionych.

Klasa IVc. Kmiecik Franciszek, Agdern Ozyasz, Bahr Jakób, Bauer Eisig, Baumgarten Maurycy, Bikel Mendel, Błoch Teodor, Borten Szymon. Fink Adolf, Horowitz Aleksander, Horowitz Lippe, Horwitz Mojżesz, Jakubowski Bronisław, Kapko Stefan, Kleimann

Henryk, Kossowski Kazimierz, Kubijczuk Stefan, Lachs Edward, Lewicki Michał, Martyniec Roman, Orzechowski Władysław, Panaś Mieczysław, Paziuk Jan, Pfau Aron, Półtorak Mieczysław, Rathner, Aleksander, Slopkowitzer Michał, Spindel Chaim, Stefaniów Jarosław, Thau Marek, Wagenberg Izaak Samuel. — Nieuzdolnionych: 2.

Klasa Va. Doliński Tadeusz, Kanter Szymon, Liebhart Stanisław, Mandeles Filip, Manger Szame, Reischer Chaskiel. Bergmann Dawid, Bernacki Jan, Biber Izrael, Brettler Chaim, Breuer Artur, Derfler Wolf, Doliński Izydor, Drohomirecki Józef, Fieldorf Eugeniusz, Glinert Markus, Helwing Franciszek, Hirnle Romuald, Horner Hersch, Isakowicz Leon, Kamiński Ludwik, Lehr Aleksander, Lorber Emanuel, Perlstein Maryan, Pfau Aron, Riesel Józef, Schächter Nute, Schärf Chaim, Sokołowski Mikołaj, Stendig Leon, Szyślak Kazimierz, Wimmer Maryan, Windwehr Markus, Brettler Ernestyna (pryw.) — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2, nieuzdolnionych 2.

Klasa Vb. Brettler Izaak. Bahr Izydor, Bieńkowski Tadeusz, Biliński Henryk, Borten Eliasz, Brawer Izaak, Bückel Schloma, Büschel Karol, Chomiak Ryszard, Dallinger Zygmunt, Grabowski Ksawery, Guzek Stanisław, Józefowicz Władysław, Leitner Józef, Miłoś Tadeusz, Najwer Walenty, Peisach Marek, Reiter Mayer, Robak Władysław, Rosenheck Fryderyk, Schechter Bernard, Schneebalg Benjamin, Skoczdopole Teofil, Skowroński Józef, Soliński Floryan, Styczyński Tadeusz, Tillinger Józef, Żyborski Witold, Hellwing Eleonora (pryw.) — Nieuzdolnionych 2 uczniów.

Klasa Vc. Josefsberg Salomon. Dyduszyński Adam, Engel Józef, Hołotka Franciszek, Hołowatiuk Bazyli, Kleinberg Maurycy, Luft Emanuel, Lustig Izaak, Marcyniuk Andrzej, Sagan Stefan, Sembera Mikołaj, Sender Zacharyasz, Serbeński Feliks, Soffer Leon, Spinurad Edward, Spolski Eugeniusz, Stala Gotfryd, Süsskind Henryk, Waldmann Karol, Wojnarowski Stefan, Zalucki Tadeusz. — Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2, Nieuzdolnionych 3.

Klasa VIa. Bezeg Henryk, Brecher Jakób, Donschak Franciszek, Drohomirecki Kazimierz, Ellenberg Zygmunt, Gorgoń Henryk, Gottfried Józef, Gottlieb Majer, Künstler Norbert, Kustroń Kazimiesz, Lehr Kazimiesz, Najder Tadeusz, Peisach Bencyon, Piskozub Józef, Potapiński Adam, Schaffer Gerszon, Schaffer Jakób, Schorr Oskar, Starer Benard, Tymiński Józef, Żyborski Wacław. Nieuzdolnionych 9. - Do egzaminu poprawczego: 3.

Klasa VIb. Kleinberg Samu, Hekajłło Włodzimierz, Baidaff Natan, Baran Max, Brettler Isak, Fahrer Bernard, Faktor Henryk, Feuernstein Enzel Frisch Eliasz, Grünberg Aron, Grünberg Michał Hanskecht Leop,old, Janecki Karol, Jaworowski Stanisław, Jäger-

mann Leib, Kapko Adam, Kleinberg Izydor, Kułynicz Piotr, Laudesberg Adolf, Mahler Hillel, Morawski Mieczysław, Mosberg Feibisz Nadriczny Artemiusz, Prelicz Edward, Radłowski Tadeusz, Rath Józef, Rath Samuel, Rusin Zenon, Samborski Sebastyan, Stuchły Franciszek, Tofan Włodzimierz, Torbe Bogusław, Zimet Jakób, Zingler Ferdynant, Waldmann Władysław (pryw.) — Nieuzdolnionych 5. — Do egzaminu poprawczego przeznaczony 1.

Klasa VIIa. Bergler Maksymilian, Fiderer Bernard, Forscher Izak, Goldstern Emanuel, Kraśnicki Jan, Kreisel Gabryel, Łysakowski Adam, Mryc Adam, Taubmann Juda, Tymiński Stefan, Żupnik Karol, Bernfeld Litman, Bier Julian, Fell Marek, Hirsch Lejzor, Jakubowicz Krzysztof, Jarczewski Eugeniusz, Knopf Marek, Kolba Julian, Kordys Bolesław, Künstler Herz, Lewicki Stanisław, Łysiak Piotr, Małaszyński Michal, Matuszewski Jan, Piltosz Maryan, Steiner Schmiel, Swoboda Medard, Tomajer Tadeusz, Wolkenberg Karol, Zadembski Władysław, Zipser Franciszek.

Klasa, VIIb. Kahane Dawid, Kamiński Jan, Weissglas Leiser. Bitter Jakób, Blitz Maurycy, Dżułyński Adam, Glückstern Leon, Helnarski Jan, Nachman Juda, Neuberger Mortko, Ohanowicz Antoni, Rottenstreich Józef, Rottenstreich Lewy, Soffer Mojżesz, Streit Leon, Wiszniewski Eugeniusz, Zakrocki Ludwik, Zawirski Hipolit, Berlstein Karol (prywat.). — 3 uczniom pozwolono zdawać egzamin poprawczy po wakacyach — 2 uczniów nieuzdolnionych.

Klasa VIIIa. Baidaf Łazarz, Fichsbach Wolf, Lagstein Salomon, Manissaly Edward, Schorr Ida (prywat.) Balicki Roman, Budziński Henryk, Doliński Feliks, Dziuganowski Władysław, Friedmann Michał, Frisch Leon, Goertz Edward, Heimer Karol, (prywat.) Herman Abraham, Krobicki Kazimierz, Maceluch Piotr, Redisch Sumer, Tepper Salo, Wasylkowski Kazimierz, Matukiewicz Witołd (prywat.)

Klasa VIIIb Hamer Hersch, Spierer Boruch. Bezeg Zygmunt, Brykowski Karol, Centner Ludomił, Ćwikliński Tadeusz, Duminkiewicz Michał, Göttlinger Maks, Kalechstein Nusyn, Kozaczek Tadeusz, Kreisler Maurycy, Krzyżanowski Mieczysław, Kwasnycia Joachim, Madej Maksymilian, Roller Hersz, Szczepański Stanisław, Wilhelmi Stanisław, Zeuger Fyszel, Grünstein Bernard (pryw.) Sternfeld Izak (pryw.) Do klasy następnej nieuzdolniony 1 uczeń publiczny.

Dla rodziców i opiekunów.

Rok szkolny rozpocznie się 3. września nabożeństwem, w którem wszyscy uczniowie zapisani wziąć mają udział.

Wpisy uczniów, zgłaszających się do egzaminu wstępnego do I kl., będą się odbywały 30. i 31. sierpnia: uczniów zaś, którzy złożyli przed wakacyami egzamin wstępny do I. kl., repetentów tej klasy i wszystkich uczniów klas II. — VIII. wpisywać się będzie w dniach 1. i 2. września.

Uczniowie mają się zgłaszać osobiście i przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza jakoteż wypełniony w dwóch egzemplarzach rodowód, w którym należy wyraźnie podać, których przedmiotów nadobowiązkowych zamierzają się uczyć.

Uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają zgłaszać się w towarzystwie rodziców lub opiekunów i przedłożyć: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo szkolne tego zakładu, w którym przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem dyrekcyi, że niema przeszkody w przyjęciu ich do innego zakładu: każdy zaś uczeń, zgłaszający się do I. kl. gimnazyalnej który uczęszczał do publicznej szkoły ludowej, winien wykazać się świadectwem szkolnem tejże szkoły, nadto c) świadectwem rewakcynacyi (ponownego szczepienia ospy). Przyjęci do I. klasy mogą być tylko ci uczniowie, którzy ukończyli najmniej 10-ty rok życia, albo go ukończą do końca grudnia 1912.

Każdy uczeń nowo wstępujący ma zapłacić taksę wstępną w kwocie 4 kor. 20 hal.

Każdy uczeń bez wyjątku ma złożyć 2 kor. jako datek na zbiory naukowe, i 1 K. jako datek na gry i zabawy szkolne.

Uczniowie płacący opłatę szkolną mają ją złożyć najdalej do 15. października za pierwsze, a do 15. marca za drugie półrocze.

Ponieważ nie wolno uczniom mieszkać gdzieindziej jak tylko tam, gdzie Dyrekcya pozwoli, przeto umieszczanie uczniów z początkiem roku powinno być warunkowo zastrzeżone ze strony rodziców lub opiekunów.

Osoby, przyjmujące na wikt i mieszkanie uczniów zamiejscowych, winny zaznajomić się z treścią „Regulaminu“ dla odpowiedzialnych nadzorców domowych, utrzymujących takich uczniów, wy-

danego przez Wys. c. k. Radę szkolną krajową w porozumnieniu z c. k. kraj. Radą zdrowia rozp. z dnia 31. maja 1898, I. 11781. (stosownie do polecenia Wys. c. k. Minist. Wyzn. i Ośw. z dnia 17. grudnia 1897. l. 2615). Egzemplarze tego regulaminu będą wręczone (bezpłatnie) interesowanym przy wpisach uczniów do zakładu

Egzamina wstępne do I. klasy odbędą się z końcem II. półrocza jako w terminie pierwszym, a następnie dnia 2. i 3. września jako w terminie drugim. *W każdym z tych terminów rozstrzyga się o przyjęciu lub nieprzyjęciu ucznia, a powtórzenie egzaminu wstępnego, czy to w tym samym, czy też w innym zakładzie jest bezwarunkowo wzbronione pod karą wykluczenia ze wszystkich gimnazyów. Uczeń reprobowany przy egzaminie wstępnym może dopiero po upływie roku zgłosic się do powtórnego egzaminu.*

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I.:

a) **Z reigii:** Wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki w szkole czteroklasowej.

b) **Z języka wykładowego:** Czytanie płynne i wyraziste, objasnienie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli, opowiadanie treści większymi ustępami, znajomośc zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rządu; poprawne napisanie dyktatu, z zakresu pojęć znanych uczniom z uwzględnieniem głównych zasad interpunkcyi; piśmienny rozbiór jednego zdania, w którem uczniowie mają oznaczyć części mowy i ich formy tudzież części zdania.

c) **Z języka niemieckiego:** Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyklejszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; wprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku wykładowym.

d) **Z rachunków:** Pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia; znajomość ważniejszych miar metrycznych a w wypracowaniu rozwiązanie także zagadnień z zakresu życia codziennego.

Egzamina poprawcze będą się odbywały dnia 30-go i 31-go sierpnia a egzamina wstępne do klas wyższych (od II. — VIII między 5—15. września.

Wykaz książek szkolnych, które w tutejszym zakładzie będą używane w roku szkolnym 1912/13.

Klasa	Religia	Język polski		Język łaciński		Język grecki		Język niemiecki	Geografia i Historya	Matematyka	Nauki przyrodn.		Propedeutyka filozofii
		Gramatyka	Wypisy	Gramatyka	Ćwiczenia i lektura	Gramatyka	Ćwiczenia i lektura				Historya	Fizyka	
I.	Ks. Ślósarz Katechizm religii katol. wyd. 3. Lwów 1908.	Konarski Gramatyka jęz. polsk. 1902.	Reiter. Czytania polskie dla I. kl.	Samolewicz Zwięzła gramatyka języka łacińskiego część I. wyd. 6. 1907.	Steiner i Scheindler Ćwiczenia łacińskie dla I. kl. wyd. 5. 1907.	—	—	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla I. kl. wydanie 7. Lwów 1910.	Romer Geografia wyd. 2. Lwów 1908. Gebert i Gebertowa Opowiadania z dziejów ojczystych 1910.	Kranz, Arytmetyka na I. kl. 1911. Jamrógiewicz-Strutyński, Geometrya poglądowa	Nussbaum-Wiśniowski, Wiad. z zool wyd. 3. 1910. Rostafiński, Botan. szk. na kl. niż. wyd. 6. 1907.	—	—
II.	Jak w kl. I.		Reiter. Czytania polskie dla II. kl.		Steiner i Scheindler Ćwiczenia łacińskie dla kl. II. wyd. 5. Lwów 1908.	—	—	German i Petelenz Ćwiczenia niemieckie dla II. kl. wydanie 6.	Siwak Geografia dla kl. II. i III., Semkowicz Opowiadania z dziejów powszechnych.	Kranz, Arytmetyka na II. kl. 1910. Geometrya jak w kl. I.	Jak w kl. I.	—	—
III	Ks. Jougan Liturgika. Wyd. 1—3 Lwów 1906 Ks Szydelski Dzieje bibl. star. zak. Lwów 1908	Dr. Antoni Małecki, Gramatyka języka polskiego wydanie 9 i 10.	Reiter Czytania polskie dla III kl.	Samolewicz-Sołtysik. Gramatyka języka łacińskiego część II.	Próchnicki Ćwiczenia łacińskie dla kl. III. wyd. 2-4 Nepos-Kurcyusz, wyd. Frączkiewicz.	Fiderer, Gramatyka języka greckiego.	Winkowski-Taborski Passowicz Ćwiczenia greckie Lwów 1910	German, Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla III. kl. Petelenz, Deutsche Grammatik wydanie 3. 1910.	Geografia jak w kl. II. Krotoski Opowiadania z dziejów monarchii austr.-węg. 1910	Kranz, Arytmetyka na III. kl. Geometrya jak w kl. I.	—	Kawecki i Tomaszewski Fizyka dla klas niż. wyd. 6. 1910	—
IV.	Ks. Dąbrowski Historya bibl. zakonu nowego Wyd. 1—3 Stanisławów 1912		Próchnicki i Wojciechowski Wypisy polskie Tom IV.		Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. IV. Caesar. Comm. de bell. gall. wydanie Terlikowskiego		Ćwiczenia greckie jak w kl. III.	German. Petelenz i Gayczak Ćwiczenia niemieckie dla IV kl. wyd. 4. Lwów 1910. Petelenz, Deutsche Grammatik jak w kl. III.	Majerski, Geografia monarchii aust.-węg wyd. 6. Zakrzewski Historya powszechna cz. I. wyd. 7.	Mihułowicz. Arytmetyka na kl. IV. Suppantschitsch-Hordyński Podręcznik geometryi dla IV. i V. kl.	Duchowicz-Wiśniowski Wiadomości z chemii i mineralogii.	Jak w kl. III.	—
V.	Ks Jeż Nauka wiary Część I. 1889		Próchnicki i Wojciechowski Wypisy polskie dla kl. V.		Livius, wyd. Zingerlego-Majchrowicza Wiązanka wierszy Owidyusza wyd. Sinko		Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta, wyd. 1—4. Homera Iliada, wyd. Sołtysika, część I.	Ippold-Stylo Deutsches Lesebuch für die V. kl. wydanie 3.	Zakrzewski Historya powszechna Część I. i II.	Mihułowicz Arytmetyka na kl. V. Łomnicki, Geometrya cz. I. dla I. Vi V. kl.	Łomnicki, Mineralogia i geologia 1912 Rostafiński, Botanika dla klas wyż. wyd. 2. 1911.	—	—
VI.	Ks Sieniatycki Dogmatyka szczegółowa 1908		Wypisy polskie St. Tarnowskiego i J. Wójcika część I. wyd. 3 i 4 1909		Sallustius Jugurtha wyd. Sołtysika. Vergilius wyd. Eichlera-Rzepińskiego Cicero Catil. wydanie Sołtysika.		Homera Iliada cz. I. i II. wyd. Sołtysika. Herodot wyd. Scheindler-Terlikowski. Plutarch. Cicero-Demosthenes wyd. Nagórzański.	Ippold-Stylo Deutsches Lesebuch für die VI. kl. wyd. 2. 1910. Minna von Barnhelm. Hauff, Lichtenstein, wyd. Händel.	Zakrzewski Historya powszechna cz. II. i III.	Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla kl. wyż. 1910., Łomnicki Geometrya dla kl. VI. VII. i VIII.	Nussbaum Zoologia dla klas wyższych 1909.	—	—
VII.	Ks. Szczeklik Etyka katolicka wyd. 4		Wyp. p. Tarnowski i Wójcik cz. I. Wyp. p. Tarnowskiego i Próchnickiego cz. II. wyd. 1—3		Cicero.Pro Archia wyd. Nohl-Bednarski Vergilius Aeneis wyd. Eichlera-Rzepińskiego. Cicero Tuskulan. wyd. Caspar.		Homera Odyssea, wyd. Christ-Jezienicki, Demostenes, wyd. Schmidta Plato, Apologia wyd. Lewicki. Eurypides Medea wyd. Smolka.	Ippold-Stylo Deutsches Lesebuch für die VII. Kl. Hermann u. Dorothea, Schiller Wilhelm Tell, Hebbel Demetrius, Grillparzer, Der Traum ein Leben.	Zakrzewski Historya powszechna. Część III. Lewicki Zarys historyi Polski i krajów ruskich. wydanie 1—3. 1901.	Jak w klasie VI.	—	Kawecki i Tomaszewski Fizyka dla klas wyż. wyd. 3 i 4 Tomaszewski Zarys chemii.	Ks. Nuckowski Początki logiki ogólnej 1903
VIII.	Ks. Jougan Historya kościoła katolickiego wyd. 3.		Wypisy polskie St. Tarnowskiego i Próchnickiego część II. wyd. 1—3		Horatius wyd. Dolnicki Librewski Tacitus wyd. Weidner-Staromiejski		Wybór pism Platona wyd. Jędrzejowski. Sofokles Król Edyp wyd. Schubert Majchrowicz: Homera Odyssea wyd. Christ-Jezienicki.	Ippold-Stylo Lesebuch für die VIII. Kl. Iphigenie auf Tauris Grillparzer Das goldene Vlies, Ibsen Kronprätendenten wyd Manz. Ludwig Zwischen Himmel und Erde wyd. Graeser.	Głąbiński-Finkel, Historya i statystyka austro-węg. monarchii. Lewicki, Zarys dziejów Polski wyd. 1-3.	Jak w klasie VII	—	Jak w kl. VII.	Lindner-Kulczycki Wykład psychologii. 1895